

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

EDITA DENOVAĞIS
Baudžiamosios teisės ir kriminologijos studijų programa
Programos valstybinis kodas 621M90011

BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS UŽ PINIGŲ PLOVIMĄ PROBLEMAS:
NACIONALINIS IR TARPTAUTINIS ASPEKTAS
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
lekt. dr. Tomas Girdenis

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS	3
1. NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMO SAMPRATA	8
1.1. Ištakos	8
1.2. Pinigų plovimo sąvoka, bendrieji bruožai	10
1.3. Tarptautiniai ir Europos sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys atsakomybę už pinigų plovimą.	15
2. NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMO TEISINIS VERTINIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE IR ATSKIROSE UŽSIENIO VALSTYBĖSE	23
2.1. Pinigų plovimo sudėties įtvirtinimas ir vieta Lietuvos Respublikos teisės aktuose	23
2.1.1. Tarptautinių ekspertų vertinimo įtaka Lietuvos Respublikos nacionalinei teisės sistemai	27
2.2. Esminiai pinigų plovimo sudėties požymiai Lietuvos Respublikoje ir atskirose užsienio valstybėse.....	32
2.2.1. Objektvyvieji požymiai	32
2.1.2. Subjektyvieji požymiai.....	43
2.3. Pinigų plovimo santykis su kitomis nusikalstamomis veikomis	47
2.3.1. BK 216 straipsnio santykis su 237 straipsniu	47
2.3.2. BK 216 straipsnio santykis su 189 straipsniu	49
2.3.3. BK 216 straipsnio santykis su 189 ¹ straipsniu	52
2.4. Pinigų plovimo baudžiamosios atsakomybės pagrindiniai probleminiai aspektai Lietuvos Respublikos teismų praktikoje.....	53
3. NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMO SKIRTINGO TEISINIO VERTINIMO PROBLEMINEI ASPEKTAI TARPTAUTINIAME LYGMENYJE	58
3.1. Pinigų plovimas kaip tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika.....	58
3.2. Pinigų plovimo neapibrėžtumo problemos tarp atskirų užsienio valstybių.....	60
IŠVADOS	64
PASIŪLYMAI	66
LITERATŪROS SĄRAŠAS	67
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA	73
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA	74
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	75
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	77
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	79

IVADAS

Tiriama problema. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹ (toliau tekste – BK) 216 straipsnyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą² arba dar kitaip vadinamą pinigų plovimu. Pinigų plovimas³ iš kitų nusikalstamų veikų išsiskiria ne tik savo dalyko specifiškumu, sudėties struktūra, sudėtingais veikos padarymo būdais bei mechanizmu, tačiau ir tuo, kad BK 216 straipsnio atžvilgiu priimama nepaprastai mažai apkaltinamųjų nuosprendžių. Kadangi tarptautiniai teisės aktai numato tam tikrus reikalavimus, tenka keisti nacionalinius įstatymus, dėl ko kyla naujų problemų. Pinigų plovimas yra tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika, dėl to transnacionaliniame lygmenyje kyla problemų, susijusių su nevienodu šios nusikalstamos veikos teisiniu vertinimu. Iki šiol nėra vieningos nuomonės, kas būtent turėtų „įeiti“ į šios nusikalstamos veikos sampratą. Analizuojant ikiteisminio tyrimo veiklos subjektų ataskaitą⁴, pvz., 2011–2013 m. laikotarpiu buvo pradėtas 121 ikiteisminis tyrimas pagal BK 216 straipsnį, tuo pačiu laikotarpiu 32 bylos buvo atiduotos į teismą ir priimta tik 10 apkaltinamųjų nuosprendžių. Kitose užsienio valstybėse fiksuojama panaši situacija kaip ir Lietuvos Respublikoje, tai yra, pinigų plovimo atžvilgiu pradedam mažai ikiteisminių tyrimų, o teismuose beveik nepriimama apkaltinamųjų nuosprendžių⁵. Remiantis šiomis tendencijomis, būtina išsiaiškinti ir įvertinti pagrindines priežastis, dėl kurių pinigų plovimas yra viena iš sunkiausiai ištiriamų nusikalstamų veikų tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu.

Darbo aktualumas. Šis darbas aktualus, nes:

- Svarbu ištirti ir išsiaiškinti pinigų plovimo sampratų įvairovę.
- Iki šiol teismų praktikoje kyla problemų atribojant BK 216 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką, nuo kitų, sudėties požymiais panašių nusikalstamų veikų.
- Lietuvos Respublikos tarptautiniai kovos su pinigų plovimu įsipareigojimai lemia tai, kad tenka keisti nacionalinius teisės aktus. 2006 m. ir 2012 m. MONEYVAL⁶ ekspertai atliko Lietuvos vertinimą ir pateikė savo išvadas, kuriuose rekomendavo Lietuvai sujungti

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.

² Šiame darbe autorė naudoja naują BK 216 straipsnio pavadinimą, atsiradusį po įstatymo redakcijos. Nebevartojama „nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas“.

³ Autorės nuomone, nusikalstamu būdu gauto turto ir pinigų plovimo sąvokos yra tapačios, todėl toliau darbe vartojamos abi šios sąvokos.

⁴ Palčiau žr. Lietuvos Respublikos Prokuratūros veiklos 2013 metais ataskaita; <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=3195v%2Bn6dGs%3D&tabid=515>>, [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-25],

⁵ Plačiau žr. <<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211182.htm>>, [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.02.25].

⁶ Angl. *The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism*.

BK 189 ir 216 straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sudėtis⁷. Buvo nustatyta, kad šių straipsnių alternatyvūs sudėties požymiai sutampa, todėl tikslingiau būtų juos sujungti, o 189 straipsnį panaikinti. Tokie siūlymai sukėlė dviprasmiškas nuomones ir diskusijas tarp mokslininkų. Straipsniai sujungti nebuvo, tačiau remiantis rekomendacijomis, teko keisti BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos požymius, įterpiant naujus veikos padarymo būdus. Taigi, tapo svarbu išanalizuoti po įstatymo redakcijos⁸ BK 216 straipsnyje atsiradusius naujus pakeitimus ir jų galimą poveikį teismų praktikai, kadangi kol kas bylose buvo taikoma senoji įstatymo redakcija.

- Lyginant atskirų užsienio valstybių teisinį vertinimą pinigų plovimo atžvilgiu, svarbu nustatyti pagrindinius skirtumus su LR BK 216 straipsnyje numatyta nusikalstama veika bei įvertinti minėto straipsnio tobulinimo galimybę.
- BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos taikymo praktika nėra išplėtotą visais baudžiamajai teisei svarbiais klausimais, o teismų praktika dar vis formuojasi, todėl būtina iširti visus aspektus, susijusius su efektyvesniu šios normos inkriminavimu bei taikymu.
- Pinigų plovimas - tai tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika. Šis nusikalstamas reiškinys dažnai vyksta kelių valstybių jurisdikcijos ribose, dėl to svarbu išsiaiškinti ir užsienio valstybių teisinį vertinimą pinigų plovimo atžvilgiu. Šioje vietoje svarbi sisteminga skirtingų požiūrių analizė, nes skirtingas reglamentavimas neigiamai veikia kovą su pinigų plovimu tarptautiniame lygmenyje, o šios nusikalstamos veikos nacionalinis ir transnacionalinis mastas su kiekvienais metais didėja.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas pasireiškia tuo, kad šiame darbe išsamiau analizuojama BK 216 straipsnyje numatyta nusikalstama, sudėties požymiai lyginami su atskiromis užsienio valstybėmis. Taip pat nagrinėjami šios nusikalstamos veikos atribojimo bei taikymo probleminiai aspektai, kurie anksčiau buvo tirti tik fragmentiškai. Taipogi, išanalizuotas pasiektas kompromisinis variantas tarp tarptautinės ir ES teisės keliamų reikalavimų, įskaitant MONEYVAL rekomendacijas dėl BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos, įskaitant galimybę sujungti šį straipsnį su BK 189 straipsnyje numatyta nusikalstama veika. Išanalizavus užsienio šalių ir Lietuvos Respublikos teisės aktus, atskleistos pagrindinės priežastys dėl neefektyvaus BK 216 straipsnio taikymo

⁷Plačiau žr. Council of Europe < http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Lithuania_en.asp >.[interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-25].

⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7 ir 216 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 224¹ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-702.

nacionaliniu lygmeniu bei tarptautinėje erdvėje kylančių problemų dėl pinigų plovimo sąvokos nevienodumo.

Tiriamos problemos ištyrimo lygis. Lietuvos mokslinėje literatūroje nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo nusikalstamai veikai iš Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinos atstovų daugiausia dėmesio skyrė A. Gutauskas⁹ ir D. Prapiestis¹⁰, taip pat Lietuvos Respublikos Generalinis prokuroras 2013 m. sausio 11 d. įsakymu¹¹ patvirtino rekomendacijas dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo. Įsigaliojus BK 216 naujai redakcijai, nėra naujų mokslinių darbų, kuriuose būtų analizuojami nauji šios nusikalstamos veikos požymiai bei netirtas galimas poveikis besiformuojančiai teismų praktikai. Taip pat nėra mokslinių publikacijų, kuriuose būtų lyginamas teisinis pinigų plovimo vertinimas tarp Lietuvos Respublikos ir atskirų užsienio valstybių.

Baigiamojo darbo reikšmė. Gauti magistro baigiamojo darbo rezultatai yra reikšmingi tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu, kadangi tyrimo medžiaga gali būti panaudota moksliniu lygmeniu toliau atliekant tyrimus bei publikuojant naują teorinę medžiagą dėl BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos neefektyvaus taikymo probleminių aspektų. Taip pat, baigiamojo darbo medžiaga gali būti naudinga įstatymų leidžiamajai valdžiai priimant naujus įstatymo pakeitimus arba toliau vystant baudžiamosios teisės mokslo šakų teorinius pagrindus.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Magistro baigiamojo darbo tikslas yra nustatyti, įvertinti ir išanalizuoti pagrindinius BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos taikymo probleminius aspektus nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti pinigų plovimo sampratos analizę bei išanalizuoti tarptautinius teisės aktus.
2. Išanalizuoti tarptautinių ekspertų vertinimo įtaką ir įvertinti BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos teisinį vertinimą.
3. Pateikti ir įvertinti kitų užsienio šalių teisinį vertinimą pinigų plovimo atžvilgiu.

⁹ Gutauskas A. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo baudžiamasis teisinis vertinimas // Jurisprudencija. 2007. 8(98)., p. 62-70; Gutauskas A. Economic Crisis and Organized Crime in Lithuania // Jurisprudencija. 2011. 18(1)., p. 321-322; Gutauskas A. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas//Baudžiamoji teisė. 2014. P.141-150.

¹⁰ Prapiestis D. Pinigų plovimo samprata // Aliukonienė R., Baranskaitė A., Bleliūnas E. ir kt. Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų. Rrecenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys. Vilnius: Registrų centras. 2011. P.347-366; Prapiestis D. Galimybė sujungti Baudžiamojo kodekso 189 ir 216 straipsniuose įtvirtintas nusikalstamų veikų sudėtis // Aliukonienė R., Andriuškevičius A., Baranskaitė A. ir kt. Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012., p. 75-87.

¹¹ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. I-8 „Dėl rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“ // *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 5-209.

4. Išanalizuoti teismų praktiką, susijusią su BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos inkriminavimu bei taikymu.
5. Nustatyti ir įvertinti pinigų plovimo kaip tarptautinio pobūdžio nusikaltimo sukeltas realias problemas kovojant su šia nusikalstama veika tarptautiniame lygmenyje.

Tyrimo metodika. Tam, kad būtų pasiekti tyrimo tikslai ir uždaviniai bei įrodyti ginamieji teiginiai, tiriamajame darbe buvo naudotasi tiek teoriniais, tiek ir empiriniais mokslinio tyrimo metodais. Pagrindiniai teoriniai tyrimo metodai:

1. Analizės metodas naudotas siekiant atskleisti pinigų plovimo sampratą bei tarptautinių teisės aktų svarbą nacionalinei įstatymų leidžiamajai valdžiai.
2. Aprašomasis-lyginamasis metodas taikytas aprašant Lietuvos Respublikos ir atskirų užsienio valstybių mokslininkų teiginius ir nuomones apie pinigų plovimo sampratą, teisinį vertinimą, tyrimo metodus. Taikant šį metodą buvo aprašomos tiek Lietuvos Respublikos įstatymuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose reglamentuotos teisės normos, susijusios su pinigų plovimu.
3. Apibendrinimo metodas naudotas siekiant apibendrinti visą išanalizuotą ir panaudotą literatūrą, gautus empirinio tyrimo rezultatus, taip pat darant galutines išvadas.
4. Sisteminės analizės metodas naudotas analizuojant Lietuvos Respublikos teismų praktiką, siekiant atrasti esminius probleminius aspektus teismų sprendimuose, kuriuose buvo nagrinėjama BK 216 straipsnyje numatyta nusikalstama veika.

Pagrindiniai empiriniai mokslinio tyrimo metodai:

1. Dokumentų analizės metodas taikytas analizuojant teismų praktiką dėl 216 straipsnio taikymo, rekomendacijas ikiteisminio tyrimo pareigūnams, projektus dėl įstatymų pakeitimų.

Tyrimo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, trys dėstomosios dalys (bendroji teorinė dalis ir dvi specialios (empirinės dalys) ir išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, anotacija lietuvių kalba, anotacija anglų kalba, santrauka lietuvių kalba, santrauka anglų kalba, priedai.

Pirmoje bendrojoje teorinėje dalyje aprašoma BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos samprata, ištakos, analizuojami tarptautiniai teisės aktai.

Antroje specialiojoje dalyje nagrinėjamas pinigų plovimo teisinis vertinimas Lietuvos Respublikoje ir kitose užsienio valstybėse bei pateikiami pagrindiniai skirtumai lyginant su Lietuvos Respublikos teisiniu vertinimu. Taip pat nustatinėjami pagrindiniai atribojimo kriterijai tarp BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos bei analizuojama teismų praktika, susijusi su minėto straipsnio taikymu.

Trečioje specialiojoje dalyje nustatinėjamos ir nagrinėjamos pagrindinės problemos, kylančios dėl nevienodo pinigų plovimo teisinio vertinimo tarptautiniame lygmenyje.

Ginamieji teiginiai.

- 1) Pinigų plovimo problema slypi pačioje šios nusikalstamos veikos painioje ir sudėtingoje struktūroje, kuri buvo įtakota globalizacijos proceso, todėl reikia keisti ne LR BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos reglamentavimą, o būtina užtikrinti procesinį efektyvumą.
- 2) Būtina harmonizuoti pinigų plovimo teisinį vertinimą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, tuo tikslu, kad efektyviau būtų kovojama su nusikaltėliais, veikiančiais per kelių valstybių teritorijas.

1. NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMO SAMPRATA

1.1. Ištakos

Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo, dar kitaip vadinamo pinigų plovimu, sąvoka atsirado XX a. pradžioje. Pati veika kriminalizuota XX a. antroje pusėje. Manoma, kad pinigų plovimas „praktikuojamas“ apie 6000 tūkstančius metų. Istoriniai šaltiniai padeda atsekti tikslesnį laiką – 13 a. prieš Kristų¹². Tuo laikotarpiu jūros ir vandenynai buvo naudojami kaip pagrindiniai keliai vykti tarptautinei prekybai. Galima teigti, kad piratai buvo nusikalstamu¹³ būdu gauto turto legalizavimo pradininkai, kadangi apiplėšę laivus su prekių bei pinigų siuntomis, ieškodavę būdų kaip nepritraukti dėmesio į pagrobtą turtą¹⁴. Laikui bėgant pinigų plovimo mastai didėjo, o pats procesas tapo žymiai sudėtingesnis. Šių laikų pinigų plovimas siejamas su Jungtinių Amerikos valstijų (toliau tekste – JAV) organizuotomis grupuotėmis, kurios ypač aktyviai pradėjo veikti maždaug trečio – ketvirto dešimtmečių sandūroje XX a. Amerikos nusikaltėliai, pirkdami skalbyklas Čikagoje ir kituose miestuose, bandė legalizuoti neteisėtai įgytą kapitalą¹⁵. Neteisėtai įgyti pinigai finansinėse ataskaitose būdavo pažymėti kaip skalbyklos lėšos už suteiktas paslaugas. Tai tapo patogia praktika nusikaltėliams, kadangi stebėti ir kontroliuoti paslaugų teikimą yra žymiai sudėtingiau nei prekybą.

Vienas žymiausių XX a. pradžios gangsterių *Al Capone* (1899-1947)¹⁶ buvo vienas iš šio nelegalaus verslo pradininkų. Kadangi jam kilo problemų, leidžiant nesąžiningai uždirbtus pinigus, jis sumąstė įkurti gigantišką skalbyklų tinklą, su ypatingai mažomis kainomis¹⁷. Specialiosioms pajėgoms buvo sunku atsekti tikrąjį klientų skaičių, todėl pajamas galima buvo rašyti praktiškai bet kokias. Čia ir gimė frazė pinigų plovimas. 1931 m. *Al Capone* buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už mokesčių nemokėjimą¹⁸. Verta paminėti, kad tuo laikotarpiu, įstatymai nenumatė baudžiamosios atsakomybės už pinigų plovimą, o už tokius veiksmus buvo skiriamos bausmės kaip už mokestinių normų pažeidimus. Kitos nusikalstamos grupuotės, norėdamos išvengti pinigų plovimo „pirmtako“ likimo, buvo priverstos ieškoti naujų būdų, kurie leistų nepastebėtai legalizuoti turtą, kuris

¹² What is money laundering. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-06].

<http://www.anti-moneylaundering.org/Money_Laundering.aspx>.

¹³ Šiame darbe autorė naudoja tiek „nusikalstamu“, tiek „neteisėtu“ sąvokas.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ 10 most notorious money laundering cases of the 20th century. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-06].

<<http://www.businesspundit.com/10-most-notorious-money-laundering-cases-of-the-20th-century/>>.

¹⁶ Madinger J. Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators. New York, CRC Press, 2006., p. 15-16.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Famous cases and criminals*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26] <<http://www.fbi.gov/about-us/history/famous-cases/al-capone>>.

gautas iš nusikalstamos veikos¹⁹. Kitas žymus gangsteris *Meyer Lansky* (1902-1983)²⁰ suprato, jog verslo kūrimas yra svarbus ne tik pinigams plauti, tačiau yra ir puikus „fonas“ neteisėtai veikai. Taip veikiant, buvo galima visiškai užmaskuoti „nešvariais“ būdais gautų pinigų kilmę. Pagrindinė nusikalstama veikla buvo nelegalūs lošimai. Nelegaliu būdu gauti pinigai buvo sumaišomi su bendru pinigų srautu ir sutapatinami su oficialiai gautomis pajamomis, o tai ypatingai apsunkino šių pinigų kilmės nustatymą²¹. *Meyer Lansky* buvo vienas iš pirmųjų, kurie pradėjo plauti pinigus kelių užsienio valstybių teritorijose²². Jis taip pat naudojosi užsienio bankais, laikant juose savo neteisėtai gautas lėšas. Tuo tikslu buvo steigiamos fiktyvios įmonės, turinčios savo sąskaitas kuriame nors užsienio šalies banke. Mokėdamas išnaudoti įstatymų spragas, taip niekada ir nebuvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Kelis dešimtmečius *Meyer Lansky* buvo laikomas vienas iš JAV galingiausių asmenų, kadangi priklausė tiek žydų, tiek italų mafijai²³. Būtent jis yra laikomas „modernaus“ pinigų plovimo atsiradimo ir mokesčių vengimo pradininku. Jo vykdytos įvairios neteisėtos operacijos plaunant iki šiol nėra pilnai suvoktos, kadangi dalis jų vis dar neišaiškintos.

Taigi, kaip minėta anksčiau, pinigų plovimas nėra naujas reiškinys šiuolaikinėje visuomenėje. Nuo *Meyer Lansky* novatoriškų operacijų laikų, neteisėtu būdu gauto turto legalizavimas tapo ypatingai „rafinuotu“ ir sunkiai išaiškinamu. Šiam reiškiniui pagrįsti galima išskirti tris pagrindines priežastis:

- Globali finansų sistema, kuri leidžia akimirksniu pervesti neteisėtai gautas lėšas į bet kurią pasaulio banką²⁴;
- Tarptautinis organizuotas nusikalstamumas. Teisėsaugos institucijoms nebepakanka žinoti, kas vyksta jų pačių jurisdikcijos ribose, kadangi nusikaltimas gali persikelti į kitą šalį kelių minučių bėgyje. Išaiškinant nusikalstamas veikas, tenka bendradarbiauti su kitų šalių įgaliotomis institucijomis;²⁵
- *Meyer Lansky* pavyzdys įrodė, kad saugiau yra išskirstyti turtą bei vykdyti nusikalstamas veikas skirtingose šalyse. Šiuo pavydžiu pasekė ir šių dienų nusikaltėliai. Tai tapo itin didelė problema teisėsaugos institucijoms, kadangi nusikalstamos grupuotės nariai tapo gudresni, sumanesni, perkeldami nusikalstamu būdu gautą turtą iš vienos šalies į kitą. Gerai žinodami

¹⁹ What is money laundering. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-06]. <http://www.anti-moneylaundering.org/Money_Laundering.aspx>.

²⁰ Madinger J., *supra* note 16., p. 16-17.

²¹ *Ibid.*

²² Meyer Lansky American Gangster. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-06]. <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/330022/Meyer-Lansky>>.

²³ [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-06].

<<http://www.biography.com/people/meyer-lansky-9542634>>.

²⁴ [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-12]. <http://www.anti-moneylaundering.org/Money_Laundering.aspx>.

²⁵ *Ibid.*

silpnąsias kitų valstybių įstatymų vietas, išnaudoja tai slepiant turtą. Teisėsaugininkai neretai papuola į „aklavietes“, bandydami susekti „karštuosius“ nusikaltėlių pėdsakus kitose šalyse.²⁶

1.2. Pinigų plovimo sąvoka, bendrieji bruožai

Visų pirma, svarbu paminėti, kad pinigų plovimo ir pirminės nusikalstamos veikos kaip neatskiriama vieneto samprata gali būti suvokiama dvejopai:

1. Pinigų plovimas kaip veika suprantama kaip pirminės nusikalstamos veikos tęsinys, o bandymas slėpti nusikalstamą turto kilmę tėra siekis būti nesusektam teisėsaugos pareigūnų. Todėl tokie veiksmai nesukuria naujai saugomo intereso. Be to, laikoma, kad bausmė už bandymą legalizuoti lėšas jau yra įskaityta bausmėje už pirminės nusikalstamos veikos įvykdymą. Ryšium su tuo, tam tikros užsienio valstybės už pinigų plovimą baudžia tik tą asmenį, kuris yra nesusijęs su pirminės nusikalstamos veikos padarymu.²⁷ (Žr. plačiau 2.2).
2. Priešingai išsakytajai nuomonei, pinigų plovimas ir pirminė nusikalstama veika išskiriami kaip du skirtingi nusikaltimai, atitinkamai už pinigų plovimą turi būti baudžiamas ir pirminę nusikalstamą veiką įvykdęs asmuo. Remiantis šia nuomone, pinigų plovimas nėra pirminės nusikalstamos veikos tęsinys, todėl pažeidžia naują įstatymo saugomą interesą.²⁸

Remiantis BK 216 straipsniu, pinigų plovimas Lietuvos Respublikoje suprantamas kaip atskiras nusikaltimas nuo pirminės nusikalstamos veikos bei pažeidžiantis skirtingą interesą. Dėl baudžiamas tiek tas asmuo, kuris yra nesusijęs su pirminės nusikalstamos veikos įvykdymu, tiek pats vykdytojas²⁹.

Pinigų plovimo kaip nusikalstamos veikos ypatumas yra tas, kad šios veikos pagrindinis tikslas slėpti kitus, žymiai pavojingesnius nusikaltimus. Pačia bendriausia prasme, nusikaltėliai, norėdami tokį turtą paleisti į apyvartą ir išvengti turto konfiskavimo, deda pastangas, tam, kad nebūtų išaiškinta pirminė nusikalstama veika, o tokios veikos rezultatas atrodytų lyg gautas iš teisėtos veiklos. Dažniausiai turtas gaunamas iš šių nusikalstamų veikų: narkotikų ir ginklų prekybos, prekybos žmonėmis, prostitucijos, korupcijos, kontrabandos, ginkluoto apiplėšimo, terorizmo,

²⁶ [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-12].

<http://www.anti-moneylaundering.org/Money_Laundering.aspx>.

²⁷ Ricardo Pinto and Ophelie Chevalier, “Money Laundering as An Autonomous Offence: Analysis of the Consequences of the Autonomy of the Money Laundering Offence – the Perpetrator of the Predicate Offence as the Perpetrator of the Offence of Money Laundering”, Inter-American Drug Abuse Control Commission, CICAD, 2006, p.27.

²⁸ Ibid., p. 35.

²⁹ Autorė pažymi, kad toks supratimas apie pinigų plovimą yra teisingas, tai nėra pirminės nusikalstamos veikos tęsimo. Įstatymų leidžiamoji valdžia turi užtikrinti, kad nusikaltėlis negalėtų „rašyti vaisių“ iš pirminės nusikalstamos veikos. Žr. plačiau 2.2. poskyryje.

nelegalios prekybos žmogaus organais³⁰. Asmenys, gavę turto iš šių ir kitų nepaminėtų nusikalstamų veikų, susiduria su problemomis: kaip nuslėpti tikrąjį turto gavimo šaltinį, kad galima būtų naudotis nusikalstamos kilmės turtu nesibaiminant valstybės institucijų kontrolės. Siekiant išvengti neigiamų pasekmių, stengiamasi atsiskaitinėti grynaisiais pinigais, ne oficialiu būdu³¹. Taigi, tam tikra prasme turtu galima pasinaudoti, tačiau tai daryti reikia itin atsargiai, kad nebūtų pritrauktas nepageidaujamas teisėsaugos institucijų dėmesys, nes nusikalstamu būdu gautą turtą turintis asmuo valstybės ir įstatymų požiūriu jo neturi³². Efektyviai bei kruopščiai įvykdyta pinigų plovimo veika leidžia nusikaltėliams transformuoti nelegaliai įgytas lėšas į „tariamai“ legalias ir vėliau naudotis jomis tenkinant savo poreikius.

1996 m. Tarptautinis valiutos fondas pranešė, kad visame pasaulyje išplaunamų pinigų srautai sudaro 2–5 proc. pasaulio BVP³³. Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras (toliau tekste - UNODC) pareiškė, kad jei pasauliniu lygmeniu pajamos iš neteisėtos veiklos sudaro maždaug 3,6 proc. viso pasaulio BVP (t. y. 2009 m. apie 2100 milijardų JAV dolerių), o išplaunamų pinigų srautai dabar visame pasaulyje siekia maždaug 2,7 proc. pasaulio BVP (t.y. 2009 m. apie 1600 milijardų JAV dolerių)³⁴. Šie duomenys nežada nieko gero, kadangi šie skaičiai kiekvienais metais didėja, netenkama išteklių, kurie turėtų būti naudojami ekonomikos plėtrai bei visuomenės gerovei. JAV kasmet „praplaunama“ apie 300 bilionų JAV dolerių, iš šių pinigų, didžiąją dalį sudaro, lėšos, įgytos iš narkotikų prekybos³⁵. Taigi, tai yra tarptautinio masto problema, kuri itin siejasi su organizuoju nusikalstamumu. Nusikaltėliai jungiasi į organizacinius tinklus tam, kad lengviau pasiektų numatytus nusikalstamus tikslus. Dažniausiai nusikalstamu būdu gautas lėšas išskaido po visą pasaulį, tam panaudodami ofšorines įmones, tarpininkus, pinigų siuntėjus. Tokiu būdu tokios lėšos išlieka „šešėlyje“ ir yra integruojamos į legalų verslą, o paskui ir į finansų sistemą bei ekonomiką. Taigi, pinigų plovimo proceso „sėkmė“ neįsivaizduojama mažiausiai be kelių asmenų dalyvavimo jame. Šiuolaikinės tendencijos rodo, kad organizacinių nusikaltėlių tinklą sudaro išsilavinę asmenys, pavyzdžiui, teisininkai, bankininkai, buhalteriai³⁶. Dėl to, šio nusikaltimo schemos tampa vis sunkiau išaiškinamos.

³⁰What is money laundering. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-12]. <<http://www.int-comp.org/what-is-money-laundering>>.

³¹ Vaškelaitis, V. Piniginiai atsiskaitymai: teorija ir praktika. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 363.

³² *Ibid.*

³³<http://siteresources.worldbank.org/EXTAML/Resources/3965111146581427871/Reference_Guide_AMLCFT_2ndSupplement.pdf>. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.12].

³⁴ United Nations Office on Drugs and Crime. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.07].

<http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf>.

³⁵ Money Laundering. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.07].

<<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Money+Laundering>>.

³⁶ Money Laundering. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.07].

<<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Money+Laundering>>.

Pirminės nusikalstamos veikos³⁷, kurios yra pagrindas pinigams plauti, kiekvienoje šalyje apibrėžiamos skirtingai. Pinigų plovimo samprata kito per pastaruosius dešimtmečius, smarkiai išplečiant pirminių nusikalstamų veikų sąrašą³⁸. Didžiausios problemos, lyginant pinigų plovimo apibrėžimą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu kyla tada, kai kalbama apie pirminių nusikalstamų veikų reglamentavimo ypatumus (žr. plačiau 4 skyriuje).

*Pecunia non olet*³⁹ - pinigai nekvepia. Šios lotyniškos frazės pagrindinė mintis yra ta, kad dar visai neseniai (XX a. antroje pusėje) teisėsaugos institucijos aiškiai arba netiesiogiai leisdavo nusikaltėliams naudotis turtu, kuris gautas nusikalstamu. Toks požiūris ilgą laiką vyravo skirtingose užsienio valstybių teisės sistemose. Vyravo nuostata, kad reikia bausti už patį nusikaltimą, o ne už tokio turto savanaudišką naudojimą⁴⁰. Galiojantys įstatymai leisdavo kiekvienam piliečiui įnešti į banką bet kokią pinigų sumą ir niekas neturėjo teisės teirautis šių pinigų kilmės⁴¹.

Disponuojant nusikalstamos kilmės turtu, iškykla būtinybė tą turtą legalizuoti, tam, kad galima būtų mėgautis pirminio nusikaltimo rezultatu. Ši nusikalstama veika turi du tikslus: apsaugoti nusikalstamu būdu gautą turtą ir nuslėpti pirminę nusikalstamą veiką, kuri ir sukūrė tą turtą, ir numatyti būdą, kaip tuos pinigus panaudoti, kad jie nebūtų konfiskuoti. Ikiteisminio tyrimo pareigūnai, tirdami šią nusikalstamą veiką turi išaiškinti pirminę nusikalstamą veiką ir nusikaltėlį bei įrodyti patį nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo procesą.

Aptariama nusikalstama veika yra nusikaltimas „be aukų“. Didžiausia žala yra padaroma valstybės finansų sistemai, todėl laikoma, kad pagrindinė „auka“ - valstybė. Tačiau tai nereiškia, kad ir kiti asmenys negali nukentėti nuo šios nusikalstamos veikos bei reikalauti žalos atlyginimo.

Įmanoma surasti daug pinigų plovimą apibūdinančių apibrėžimų, priklausomai iš kokios perspektyvos yra žiūrima: teisinės, ekonominės, politinės. Tam tikri apibrėžimai gali būti dviprasmiško pobūdžio. Utrechto ekonomikos mokyklos (Nyderlandai) profesorė *Brigitte Unger* nurodo, jog pasaulyje egzistuoja ne mažiau kaip aštuoniolika skirtingų pinigų plovimo sąvokų⁴². Svarbu išskirti svarbiausias Lietuvos Respublikos bei užsienio mokslininkų ir tarptautinių organizacijų ar institucijų skiriamas pinigų plovimo sąvokas.

³⁷ Angl. *predicate offences*.

³⁸ Scope of the criminal offence of money laundering. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.07].

<<http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/bestpractices/fatf/40recs-moneylaundrying/fatf-rec01.pdf>>.

³⁹ 74-iasiais mūsų eros metais imperatorius Vespasianas dėl pilietinio karo prarado visus pinigus. Norėdamas surinkti lėšų, jis įsteigė pirmuosius pasaulyje mokamus tualetus. Kai imperatorius dėl tokio sprendimo sulaukė sūnaus Tito kritikos, Vespasianas pabrėžė, jog pinigai (net ir uždirbti iš šlapimo) neturi jokio kvapo. Taip atsirado ir žinoma frazė „*Pecunia non olet*“ – pinigai nekvepia.

⁴⁰ Guy Stessens. *Money Laundering. A new law enforcement model*. Cambridge university press, 2000, p. 3.

⁴¹ Vaškelaitytė, V., *supra* note 31, p.363.

⁴² Unger B. *The Amount and the Effects of Money Laundering*. Utrecht School of Economics, Utrecht, 2007, p. 9.

Profesorius V. Vaškelaitis nurodo, kad pinigų plovimas yra nelegalus procesas, kurio metu nusikalstamu būdu gauti pinigai paverčiami į švarius arba alternatyvius, bet pageidautina likvidžius ir saugius⁴³. Profesorius pabrėžia, kad pinigų plovimas yra pastovi ir nuolatinė kova tarp nusikaltėlių ir valstybinių institucijų⁴⁴.

Interpolas⁴⁵ pinigų plovimą apibrėžia kaip bet kokią veiksmą ar bandymo aktą nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtai gautų pajamų tapatybę, kad jie atrodytų, lyg kilę iš teisėtų šaltinių⁴⁶.

Profesorius Bernasconi nustatė, kad didžiausia problema yra ta, kad pinigų plovimas yra sunkiai suprantamas nusikaltimas, o situaciją apsunkina tai, kad nusikaltėliai pastoviai keičia savo veikimo mechanizmą, tokiu būdu išvengdami bet kokios kontrolės. Pasak jo, kiekviena valstybė, prieš apibrėždama pinigų plovimo terminą, prieš tai atsižvelgia į specifines vietos sąlygas, teisinę sistemą ir kokios yra galimybės išvengti tam tikrų kliūčių, kovojant prieš šią nusikalstamą veiklą⁴⁷.

Bendra pinigų plovimo iniciatyvos grupė⁴⁸ pinigų plovimą apibūdina kaip procesą, pagal kurį nusikaltėliai bando paslėpti ir užmaskuoti tikrąjį šaltinį ir dalyvavimą neteisėtoje veikloje⁴⁹.

UNODC⁵⁰ pinigų plovimą apibrėžia kaip procesą, kuriame bandoma pateikti gautas pajamas kaip gautas teisėtais būdais ir procesą, kurio metu nusikaltėliai bando paslėpti ir užmaskuoti tikrąją pajamų gavimo kilmę ir įvykdytą nusikalstamą veiklą⁵¹.

Iš pateiktų apibrėžimų galima rasti bendrus elementus, kurie padėtų suprasti pinigų plovimo esmę. Bendrai apibūdinant - tai lyg pinigų slėpimas „po pagalve“, prireikus, tyčiniu veiksniu bandyti juos įnešti į ekonomikos cirkuliavimą. Iš baudžiamosios teisės požiūrio, turi būti trys pagrindiniai reikalavimai: būtinybė nuslėpti tikrąją pajamų šaltinio kilmę, būtinybė išsaugoti pajamų kontrolę, būtinybė pakeisti pajamų formą bei „apipavidalinimą“.

Svarbu paminėti pinigų plovimo stadijas, kadangi teisėsaugos institucijos dažnai inkriminuoja BK 216 straipsni nepagrįstai, o teismai, išteisindami kaltinamąjį dėl minėto straipsnio pažymi, kad pinigų plovimo inkriminuoti negalima, nes ši veika nebūna perėjusi visų būtinų stadijų.

⁴³ Vaškelaitis V. Pinigų plovimas ir kovos su juo būdai – pasaulinė praktika; Atsiskaitymai ir nešvarių pinigų plovimo prevencija (1). Apskaitos ir mokesčių apžvalga. 1998. Nr. 12, p. 91.

⁴⁴ Vaškelaitis, V., *supra* note 30, p. 368.

⁴⁵ Angl. *International Police Organization*.

⁴⁶ Money Laundering. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.07].

<<http://www.interpol.int/Crime-areas/Financial-crime/Money-laundering>>.

⁴⁷ Joanne Greig, “Combating money laundering” (1997) Reviewing: Paolo Bernasconi (ed.), *Money Laundering and Banking Secrecy: XrVth International Congress of Comparative Law. Criminal Law Forum. Vol. 8 number 1*, p. 485-496). The term money laundering comes from mafia practices in United States (US) in 1920.

⁴⁸ Angl. *Joint Money Laundering Steering Group*.

⁴⁹ Financial Service Authority, “The Money Laundering Theme Tackling our new Responsibilities” (2001), <http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/money_laundering.pdf>, [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.07].

⁵⁰ Angl. *United Nations Office on Drugs and Crime*.

⁵¹ United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention and International Monetary Fund, “Model Legislation on money laundering and financing of terrorism” (2005), <<http://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/pdf/amlm105.pdf>> [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.07].

Taigi, yra išskiriamos trys pagrindinės pinigų plovimo stadijos:

1. **Pinigų įnešimas.** Asmuo, siekiantis „išplauti“ pinigus, pirmiausiai juos nedidelėmis dalimis įnešą į oficialią finansinę instituciją. Šis etapas yra pats rizikingiausias, nes pastovus mažų sumų įnešimas į finansų instituciją gali sukelti įtarimus darbuotojams, kurie apie bet kokius kilusius įtarimus privalo pranešti atitinkamoms institucijoms.⁵²
2. **Pinigų išskaidymas.** Antrasis etapas apima pinigų pervedimus naudojantis kuo įvairesnėmis priemonėmis, kad būtų kuo sunkiau atsekti pirminį pinigų šaltinį. Šiame etape gali būti vykdomi pavedimai tarp to paties asmens sąskaitų skirtinguose bankuose, pervedimai į kito asmens sąskaitas toje pačioje ar kitoje šalyje, pinigų įnešimai ir išgryninimai, valiutos keitimai ir panašiai. Šis etapas neretai kartojamas keletą kartų.⁵³
3. **Pinigų įliejimas į apyvartą (integravimas).** Teigiama, kad integravimo stadija buvo vienintelis etapas, sutrukdęs Meyer Lanky sėkmingai įgyvendinti savo „nešvarias“ operacijas. Taigi, šiame etape pinigai, jau legalia forma yra įliejami į ekonomiką. Paprastai, atsiskaitant su verslo įmonėmis už tikras ar tariamas prekes, paslaugas, įsigyjant turtą ir panašiai. Dažnai pinigai pervedami į tam tikros įmonės, su kuria susijęs „pinigų plovėjas“, sąskaitą.⁵⁴

Dažniausiai pinigai legalia forma bandomi integruoti į ekonomiką ten, kur yra didelė pinigų apyvarta, pavyzdžiui, lošimo namai. Praėjus visus pinigų plovimo etapus, teisėsaugos institucijoms tampa sunku atsekti neteisėtas pirminės veiklos ištakas. Teigiama, kad nusikalstamu būdu gautas turtas negali prarasti savo pirminių ištakų, nepaisant kiek kartų trijų pinigų plovimo stadijų procesas yra įgyvendinamas. Esmė tame, kad įplaukos niekur nepradingsta, paprasčiausiai jos pakeičia savo formą ir apipavidalinimą, taip pasunkinant galimybę atsekti lėšų neteisėtumą.

Profesorius V. Vaškelaitis pinigų plovimą tarptautiniu mastu apibūdina tokia seka: nešvarių pinigų išvežimas iš šalies, nešvarių pinigų įteisinimas, išplautų pinigų gražinimas į šalį⁵⁵. Autorė atkreipia dėmesį, kad pinigų plovimas tarptautiniu mastu sukelia rimtų problemų tiek nacionalinėms teisėsaugos institucijoms, tiek tarptautinėms⁵⁶.

Pinigų plovimo procesas bei sudėtingi šios veikos mechanizmai tapo puikiu įrankiu nusikaltėliams, siekiantiems naudotis nusikalstamu būdu gautu turtu, nes finansų sistema pilnai negali užkirsti kelio šiam procesui. Nusikaltėliai moka išnaudoti teisės spragas. Kuo silpnesnis teisinis

⁵² Boyer, Allen. Light, Susan. Dirty money and bad luck: money laundering in the brokerage context. Virginia law and business review, 2008, p. 88-89.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Vaškelaitis, V., *supra* note 31, p.364.

⁵⁶ Apie šiuos probleminius aspektus plačiau kalbama 2 ir 3 skyriuose.

reguliuojamas šalyje, tuo labiau nusikaltėliai stengiasi išnaudoti netinkamą sistemą, tuo pačiu pridarant apčiuopiamos žalos finansų sistemai.

Svarbu paminėti, kad Europos Komisija, Europos Parlamentas ir ES narės pritarė iniciatyvai sukurti centrinį registrą, kuriame būtų registruojama visų Europoje veikiančių įmonių ar testų galutinio savininko nuosavybė, kas padėtų griežčiau prižiūrėti vykstančius įtartinus procesus su asmenų turtais. Specialusis Europos Parlamento Organizuotų nusikaltimų, korupcijos ir pinigų plovimo komitetas praėjusiųjų metų pabaigoje parengė 2014-2019 m. Europos kovos su organizuotu nusikalstamumu, korupcija ir pinigų plovimu veiksmų planą, kurį patvirtino visas Europos Parlamentas.⁵⁷

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad pinigų plovimas iš kitų nusikalstamų veikų išsiskiria ryškiu nepageidaujamu poveikiu ekonomikai ir finansų sistemai. Pinigų plovimas vyksta tiek besivystančiose šalyse, tiek išsivysčiusiose ir stipriose savo ekonomika. Dar daugiau, kuo stipresnė ekonomika, tuo labiau pastebimas šis „fenomenalus“ ir sudėtingas reiškinys.

1.3. Tarptautiniai ir Europos sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys atsakomybę už pinigų plovimą.

Pinigų plovimas – tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika, kurios pavojingumas ir globalizacijos iššūkiai įtakojo tai, kad buvo sukurti tam tikri tarptautiniai standartai, kuriais valstybės privalo vadovautis, norėdamos tinkamai kovoti su šiuo nusikalstamu reiškiniu. Prieš kiek mažiau nei 30 metų nebuvo išsamaus teisinio reguliavimo bei rekomendacijų. Tik 1988 m. gruodžio 20 d. Vienoje priimta pirmoji istoriškai reikšminga Jungtinių Tautų (toliau tekste – JT) konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. Ši konvencija laikytina pirmuoju veiksniu kuriant tarptautinę teisės aktų sistemą bei tapusi vėlesnės teisėkūros plėtros pagrindu. Šiame tarptautiniame teisės akte pirminė nusikalstama veika suvokta siaurai ir pinigų plovimas buvo siejamas išimtinai tik su narkotikų prekyba bei iš jos gautomis nusikalstamomis pajamomis. Tik iš šios nusikalstamos veikos gautas turtas ir jo legalizavimas galėjo būti pripažintinas pinigų plovimu.

Konvenciją yra ratifikavusios visos Europos Sąjungos (toliau tekste - ES) valstybės narės ir pati ES. Šios konvencijos 3⁵⁸ straipsnyje nurodoma, kad „konvertavimas ar nuosavybės pervedimas, jeigu žinoma, kad ši nuosavybė įgyta padarius bet kokį nusikaltimą ar veikas, susijusias su bet kurios narkotinės priemonės arba bet kurios psichotropinės medžiagos gamyba, gaminimu, platinimu, ekstrahavimu, ruošimu, pasiūlymu turint tikslą parduoti, platinti, parduoti, tiekti bet kuriomis

⁵⁷ EP sugriežtino pinigų plovimo prevenciją. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.12].

<http://www.lrt.lt/naujienos/ekonomika/4/38567/ep_sugrieztino_pinigu_plovimo_prevencija>.

⁵⁸ 1988 metų Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 38-1004.

sąlygomis, tarpininkavimu, pervežimu, tranzitiniu pervežimu, transportavimu, eksportu arba importu, arba dalyvavimas tokio nusikaltimo arba nusikaltimų daryme, siekiant nuslėpti arba slėpti neteisėtą nuosavybės įsigijimo šaltinį arba turint tikslą padėti asmeniui, dalyvavusiam nusikaltimo ar nusikaltimų daryme, išvengti atsakomybės už savo veiksmus ar tikro šaltinio buvimo vietos, tvarkymo būdo, persiuntimo, tikrų teisių į nuosavybę slėpimas, jeigu žinoma, kad tokia nuosavybė įgyta padarius nusikaltimą, arba dalyvaujant nusikaltimuose“.

Reikšmingas „šuoelis“ tobulinant kovą su pinigų plovimo buvo atliktas 1990 m. lapkričio 8 d. Strasbūre priėmus Europos Tarybos konvenciją dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo (toliau – Strasbūro konvencija)⁵⁹. Ši tarptautinė sutartis LR Seimo buvo ratifikuota 1994 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. I-727⁶⁰. Šią konvenciją pasirašė ir ratifikavo ne tik ES narės, bet ir Australija, JAV ir Kanada taip pat bandė prisijungti prie šios konvencijos, bet joms to padaryti nepavyko. Ši tarptautinis aktas, skirtingai nuo Vienos konvencijos, neapsiriboja vien turtu, kuris yra gautas iš narkotikų prekybos. Strasbūro konvencija ne tik įpareigojo valstybes, esančias šios konvencijos šalimis, kriminalizuoti pinigų plovimą, bet ir priimti platų, pirminių nusikalstamų veikų sąrašą. Visgi, ši nuostata buvo neprivalomojo pobūdžio, kas lėmė skirtingų šalių nevienodą požiūrį į šią nusikalstamą veiką. Pirminiu nusikaltimu yra laikoma tokia nusikalstama veika, iš kurios gaunamas pelnas, galintis būti konvencijos 6 straipsnyje apibrėžto nusikaltimo objektu⁶¹. Pinigų plovimo dalykas, tai yra, *nusikalstamu būdu gautas turtas*, pagal Strasbūro konvenciją traktuojamas labai plačiai – kaip iš nusikaltimų gauta ekonominė nauda, patenkanti į turto sąvoką (konvencijos 1 str. a) p.). Turtas pagal šią konvenciją suprantamas kaip bet kokios rūšies, materialus, nematerialus, kilnojamas, nekilnojamas turtas, taip pat dokumentai ar instrumentai, patvirtinantys teises į tokį turtą (konvencijos 1 str. b) p.). Strasbūro konvencija taip pat numato, kad apie žinojimą, ketinimą ar tikslą, kaip būtinuosius pinigų plovimo požymius, išvada gali būti daroma iš objektyvių, faktinių aplinkybių (konvencijos 6 str. 2 d. c) p.). Ši konvencija numato galimybę valstybėms savo nacionaliniuose teisės aktuose numatyti pinigų plovimo neatsargią kaltės formą. Ši nuostata aptinkama kai kurių atskirų užsienio valstybių BK, tuo tarpu, Lietuvos Respublikoje už šios nusikalstamos veikos padarymą asmuo baudžiamojon atsakomybėn yra traukiamas tik tuo atveju, jei nustatoma tyčinė kaltės forma. (žr. plačiau 2 skyriuje).

Kadangi vis didėjo pinigų plovimo paplitimo lygis, organizuotumo laipsnis, tarptautinė bendruomenė privalėjo taip pat imtis tam tikrų veiksmų. Taigi, kitas svarbus tarptautinis dokumentas

⁵⁹Valstybės žinios. 1995, Nr. 12-263.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. I-727 „Dėl Europos 1990 metų konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ratifikavimo“.

⁶¹ Europos 1990 metų Konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo., *op. cit.*

yra 2000 m. gruodžio 13 d. JT konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. Svarbu paminėti šio teisės akto 6 straipsnį, kurio nuostatose ypatingai plačiai aiškinami pinigų plovimo veikos padarymo būdai:

„a) i) turto *pertvarkymas* ar *perdavimas*, žinant, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos, siekiant *slėpti* ar *užmaskuoti* šio turto nusikalstamą šaltinį arba *padedant kuriam nors su pirminiu nusikaltimu susijusiam asmeniui išvengti teisinių veiklos pasekmių*. Autorės nuomone, paskutinė šio dalies nuostata nukrypsta nuo tikrosios pinigų plovimo esmės, nes *padedant kuriam nors su pirminiu nusikaltimu susijusiam asmeniui išvengti teisinių veiklos pasekmių* labiau siekiama išvengti baudžiamosios atsakomybės už pirminę nusikalstamą veiką, o ne siekti nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo; ii) turto *tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos disponavimo būdo, judėjimo* ar *nuosavybės* ar *su juo susijusių teisių slėpimas* ar *užmaskavimas* jei žinoma, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos“⁶²;

„b) i) turto *įsigijimas*, *valdymas* ar *naudojimas* juo, jei jo įsigijimo momentu žinoma, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos; ii) dalyvavimas, bendrininkavimas ar susitarimas, siekiant padaryti kurį nors nusikaltimą iš tų, kurie pripažįstami tokiais pagal šį straipsnį, pasikėsinimas jį padaryti ir pagalba jį darant, kurstymas padaryti nusikaltimą, taip pat sąlygų padaryti nusikaltimą sudarymas ir pagalba patarimais“⁶³.

Pagal šią konvenciją, *nusikalstamu būdu įgytos pajamos* – bet kokios pajamos, tiesiogiai ar netiesiogiai įgytos ar gautos padarius nusikaltimą (konvencijos 2 str. (e) p.), o *turtas* šioje konvencijoje suprantamas lygiai taip pat plačiai kaip ir Vienos konvencijoje - visų rūšių turtas, tiek materialusis, tiek nematerialusis, kilnojamas ar nekilnojamas, daiktinis ar nedaiktinis, ir teisę į tokį turtą ar jo dalį patvirtinantys teisiniai dokumentai (konvencijos 2 str. (d) p.). Skirtingai nei Strasbūro konvencija, šio teisės akto 6 straipsnis numato tik tyčinę veikos padarymo formą. Taip pat, šios konvencijos nuostatose atsispindi ir nacionalinės teisės sistemos ypatumų svarba, kadangi minėtas nuostatas leidžiama inkorporuoti į nacionalinius teisės aktus, remiantis pagrindiniais vidaus teisės principais. Šio požiūrio laikosi tam tikros užsienio valstybės, turėdamos skirtingą pinigų plovimo reglamentavimą.

Kita, teisiniu požiūriu svarbi 2003 m. gruodžio 10 d. priimta JT konvencijos prieš korupciją iš esmės atkartoja prieš tai aptartos konvencijos 6 straipsnio nuostatas. 23 straipsnyje nustatyta, kad:

„a) i) turto *teisinės padėties keitimas* arba turto *perdavimas* žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu, *siekiant nuslėpti* ar *užmaskuoti* neteisėtą turto kilmę arba *padėti bet kokiam asmeniui, dalyvaujančiam darant pirminį nusikaltimą, išvengti teisinių šios veikos pasekmių*; ii) turto

⁶² Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. Valstybės žinios. 2000, Nr. 51 – 1933.

⁶³ *Ibid.*

*tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo juo, judėjimo, nuosavybės teisių arba su nuosavybe susijusių teisių slėpimas žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu*⁶⁴.

„b) i) turto *įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo metu žinant, kad šis turtas įgytas nusikalstamu būdu*; ii) dalyvavimas, bendrininkavimas ar susitarimas daryti bet kurią iš šiame straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų, kėsintis į ją daryti, taip pat pagalbos teikimas, kurstymas, galimybių sudarymas tokiai veikai daryti ar patarimas tokią veiką daryti“⁶⁵.

Taigi, šioje konvencijoje jokių esminių naujovių, lyginant su prieš tai aptarta konvencija, neatsirado. Valstybės, inkorporuodamos šias nuostatas gali remti pagrindiniais nacionalinės teisės principais. Taip pat, minima tik tyčinė veikos padarymo forma.

Apibendrinant paminėtas tarptautinės teisės aktų nuostatas, išskiriamos trys alternatyvios pinigų plovimo veikos. Anksčiau galiojusi BK 216 straipsnio redakcija apėmė tik vieną iš jų - turto *teisinės padėties keitimas* arba turto *perdavimas žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu, siekiant nusišlėpti ar užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba padėti bet kokiam asmeniui, dalyvaujančiam darant pirminį nusikaltimą, išvengti teisinių šios veikos pasekmių*. Įsigalioję pakeitimai apėmė ir kitas dvi pinigų plovimo alternatyvias veikas (žr. plačiau 2 skyriuje). Kadangi tarptautiniai teisės aktai buvo priimami atsižvelgiant į augantį pinigų plovimo mastą, imtasi ypatingai detaliam reglamentuoti pinigų plovimo veikos padarymo būdus, kas iš vienos pusės buvo racionalus žingsnis, kita vertus, taip buvo iškreipta tikroji pinigų plovimo esmė. Autorės nuomone, tarptautiniuose teisės aktuose trūksta konkretaus ir susisteminto pinigų plovimo apibrėžimo.

Pastangos kovoti su pinigų plovimu ES lygmeniu „vainikuotos“ 1991 m. birželio 10 d., kai ES Taryba priėmė direktyvą dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (91/308/EEB) (toliau – pirmoji pinigų plovimo direktyva)⁶⁶. Tai buvo pirmasis ES teisės aktas, kuriuo buvo tinkamo valstybių narių nacionalinius įstatymų harmonizavimo pinigų plovimu srityje. Kadangi vystėsi finansų ir kreditų įstaigos, atitinkamai numatyta, kad jos gali būti naudojamos pinigų plovimo tikslams, taip sukelti didelių problemų visai finansų sistemai. Taigi, visų pirma, ši direktyva skirta būtent finansinėms institucijoms. Ji buvo reikalinga tam, kad tarp bendrijos šalių būtų užtikrintas vieningas požiūris į kovą su pinigų plovimo probleminiais aspektais, taip apsaugant bendrą rinką. Pats pinigų plovimo apibrėžimas yra toks pat kaip Vienos ir Strasbūro konvencijose. Šios nusikalstamos veikos dalykas apibrėžtas kaip bet koks natūrinis arba nenatūrinis, kilnojamasis arba nekilnojamasis, materialus arba nematerialus turtas bei teisės dokumentai arba priemonės, įrodančios

⁶⁴ Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 136-5145.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering // *Oficialusis leidinys L*. 1991, Nr. 166-77.

nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises⁶⁷. Nors šia direktyva siekta įpareigoti valstybes nares kriminalizuoti pinigų plovimą, visgi ypatingų nuostatų, susijusių su efektyvia kova prieš aptariamą nusikalstamą veiką pasiūlyta nebuvo. Iš esmės, pinigų plovimo apibrėžimas ir samprata liko lygiai tokie patys kaip ir Vienos konvencijoje, kadangi pirminė nusikalstama veika buvo suvokiama labai siaurai, apėmė tik tas pajamas, kurios buvo gautos iš prekybos narkotikais. Dėl to, pirmajai ES direktyvai nepavyko tinkamai išplėtoti savo nuostatų tarp valstybių narių. Ryšium su tuo teko priimti kitas dvi direktyvas, detaliau reglamentuojančias kovą su pinigų plovimu.

2001 m. gruodžio 4 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/97/EB, iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 91/308/EEB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimo tikslais (toliau – antroji pinigų plovimo direktyva)⁶⁸. Antroji direktyva iš dalies pakeitė ir atnaujino pirmosios direktyvos nuostatas dėl finansų sistemos apsaugos ir jos panaudojimo pinigų plovimo procesui. Šios direktyvos tikslas buvo patikslinti galiojančias nuostatas, praplėsti pirmosios direktyvos taikymo sritį ir pašalinti spragas teisės aktuose, kurias išryškino 40 Finansinių veiksnių darbo grupės (FATF)⁶⁹ rekomendacijų (žr. plačiau pirmo skyriaus trečiame poskyryje). Svarbiausias pokytis, lyginant su pirmąja ES direktyva buvo tas, kad pinigų plovimo samprata pradėta suvokti plačiau, tai yra, buvo suformuotas platesnis pirminės nusikalstamos veikos apibrėžimas. Šie nusikaltimai įvardinti kaip bet kokie sunkūs nusikaltimai, susiję su prekyba narkotikais, korupcija, sukčiavimu, nusikaltimas, iš kurio gali būti gaunamos didelės pajamos, ir dėl kurio taikoma griežta bausmė įkalinant pagal valstybės narės baudžiamąjį įstatymą⁷⁰.

Buvo sutarta, kad antrosios direktyvos nuostatos nebus taikomos advokatams, kadangi tai pažeistų kliento konfidencialumą. Taigi, advokatai buvo atleisti nuo pareigos pranešti apie galimą pinigų plovimą, tuo laikotarpiu, kai jie atstovauja kliento interesus. Tuo tarpu auditoriams, notarams, nekilnojamojo turto agentams, lošimo namų „dileriams“ šios direktyvos nuostatos tapo privalomos.

Pirmosios dvi direktyvos buvo panaikintos 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamentui ir Tarybai priėmus direktyvą 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (toliau – trečioji pinigų plovimo direktyva)⁷¹. Būtent šioje direktyvoje atsispindi išsamiausias požiūris į pinigų plovimą. Į savo nuostatas inkorporavus 40 FATF

⁶⁷ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering., *supra* note 51.

⁶⁸ Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering // Oficialusis leidinys L. 2001, Nr. 344-76.

⁶⁹ Angl. *Financial Action Task Force*, Liet. *Finansinių veiksnių darbo grupė*.

⁷⁰ Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering // Oficialusis leidinys L. 2001, Nr. 344-76., *op. cit.*

⁷¹ Europos parlamento ir tarybos direktyva 2005/60/EB 2005 m. spalio 26 d. dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui.

rekomendacijų buvo harmonizuota ES ir tarptautinės bendruomenės priemonės kovoje su pinigų plovimu. Trečioji direktyva išlygino skirtumus tarp ES šalių dėl pirminių nusikalstamų veikų neatitikimų. Taigi, šis teisės aktas tarp ES šalių padarė didžiausią teigiamą poveikį. Visgi, problema nebuvo visiškai išspręsta. Neharmonizuotos bausmės, todėl skirtingos šalys turi skirtingas bausmes. Minėtos priemonės neišsprendė visų pinigų plovimo apibrėžties problemų. Trečioje pinigų plovimo direktyvoje taip pat buvo išplėsta turto sąvoka. Turtas dabar apibrėžtas kaip bet koks fizinis arba ne fizinis, kilnojamas arba nekilnojamas, materialus arba nematerialus ir bet kokios formos, įskaitant elektronines ar skaitmenines, turtas, teisiniai dokumentai arba priemonės, įrodantys nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises⁷². Trečioji direktyva sugriežtino ES kovos su pinigų plovimu režimą, kadangi dideli nešvarių pinigų srautai labai kenkia finansų sektoriaus stabilumui ir reputacijai bei kelia grėsmę vieningai rinkai. Dėl nusikaltėlių ir jų bendrininkų pastangų paslėpti nusikalstamu būdu gautų pajamų kilmę kyla rimta grėsmė kredito ir finansų įstaigų tvirtumui, vientisumui ir stabilumui bei pasitikėjimui visa finansų sistema. Viena iš naujovių, nustatytų šioje direktyvoje buvo ta, kad teisininkai pagaliau buvo įtraukti į trečiosios direktyvos taikymo sritį. Ji taip pat apėmė priemones, skirtas kovai su terorizmo finansavimu.

Kadangi ypatingai didelę reikšmę valstybėms turi FATF rekomendacijos ir jos veikla, būtina apibūdinti svarbiausius šios tarptautinės organizacijos darbo aspektus bei pasiektus rezultatus.

FATF – 1989 m. Paryžiuje G7 (Didysis valstybių septynetas) grupės įsteigtos tarpvyriausybines organizacijos, kurią šiuo metu sudaro 36 nariai, pateiktomis rekomendacijomis⁷³. Keturiasdešimt 1990 m. paskelbtų FATF rekomendacijų, kurios vėliau ne kartą buvo atnaujintos (pastarąjį kartą – 2012 m. vasario mėn. iki to laiko galiojo 2003 m. rekomendacijų redakcija, tačiau joje iš esmės daug kas nesikeitė) ir papildytos, įtraukiant kovą su terorizmo finansavimu ir masinio naikinimo ginklų platinimu, 2001 ir 2004 m. priimtomis devyniomis specialiosiomis rekomendacijomis, yra neprivalomojo pobūdžio.⁷⁴ „Be Europos Komisijos, FATF priklauso Austrija, Belgija, Danija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Airija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė, Ispanija ir Švedija. Be to, stebėtojų statusą šioje grupėje turi Europos Centrinis Bankas, Europolas ir Eurojustas. Europos Taryba, kuriai atstovauja MONEYVAL, yra asocijuota grupės narė“⁷⁵.

⁷² Europos parlamento ir tarybos direktyva 2005/60/EB2005 m. spalio 26 d. dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui., *supra* note 56.

⁷³ Directorate General For international Law And foreign relations. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.12]. <<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/english/fatf.html>>.

⁷⁴FATF apibūdinimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.12]. <<http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/whoweare/>>.

⁷⁵ Europos Parlamentas, darbo dokumentas dėl pinigų plovimo. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.12]. <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/925/925991/925991lt.pdf>.

Pagrindinė sritis, kurioje turi gilintis FATF, yra susijusi su šešėlinės ekonomikos tendencijų ir technologijų stebėjimu. FATF kasmet priima po ataskaitą, kurioje apžvelgiama, kaip valstybėms sekasi kovoti su pinigų plovimu. Atsižvelgiant į esamą situaciją, nurodomos rekomenduotinos priemonės, kurių reikia imtis pasauliniu ir nacionaliniu lygiu, kad būtų pašalintos kylančios problemos.

Taigi, FATF tarpvyriausybiniis organas, kuris nustato tarptautinius standartus ir vykdo politikos kryptis, skirtas kovoti prieš pinigų plovimą ir teroristų finansavimą. 2001 metais FATF tapus papildomai atsakingai už prevencinių priemonių įgyvendinimą prieš teroristų finansavimą, buvo priimtos 8 Ypatingos Rekomendacijos, kuriose aprašytos priemonės naudojamos kovai prieš teroristų finansavimą⁷⁶. 2004 m. spalį FATF patvirtino 9 Ypatingą Rekomendaciją, toliau stiprindama sutartus tarptautinius standartus tam, kad kovotų su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu⁷⁷. Visos šios rekomendacijos yra bendrai žinomos kaip 40+9 ir jų pagrindinis tikslas yra suvienyti pastangas kovoje prieš pinigų plovimą ir teroristų finansavimą bei šias pastangas paversti vienu universaliu instrumentu.

Šiose rekomendacijose nurodomi tarptautiniai standartai sėkmingai koordinuoja tarptautinės bendruomenės kovą su pinigų plovimu ir reaguoja į tam tikrus išskylančius naujus nusikalstamus reiškinius. FATF 40 rekomendacijų yra tarptautinis etalonas, kuriuo šalys turi vadovautis. Visgi, trūksta aiškumo, koks požiūris į pinigų plovimą būtų geriausiai pritaikomas nacionalinėje teisės sistemoje. FATF analizės ir raportai suteikia galimybę šalims pritaikyti pasiūlymus kovoje su pinigų plovimu. Tačiau tarptautinei bendruomenei nepavyko sukurti vieno, sistemingo ir vieningo taisyklių rinkinio, kuriuo būtų pašalinti skirtumai tarp užsienio šalių pinigų plovimo reguliavimo. Tarptautiniu lygmeniu vyraujantis neapibrėžtumas trukdo sėkmingai kovoti su pinigų plovimu.

Nepaisant to, kad minėtais tarptautiniais teisės aktais mėginta kiek įmanoma labiau suvienodinti atskirų užsienio šalių teisinį reguliavimą pinigų plovimo atžvilgiu, praktikoje niekada nebus taip, kad valstybės pilnai atitiks FATF rekomendacijas. Situacija yra nevienoda ir ne visos valstybės atitinka standartą, nes rekomendacijos nėra privalomojo pobūdžio (žr. plačiau 3 skyriuje).

Apibendrinant šį poskyrį galima teigti, kad tarptautinių teisės aktų sistema vystėsi palaipsniui bei logiška seka. Kiekvienas naujas tarptautinės teisės aktas buvo priimamas atsižvelgiant

⁷⁶ FATF XI special recommendations. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.12]. <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>>.

⁷⁷ *Ibid.*

į besiklostančią tarptautinę situaciją, atitinkamai jais buvo stengiamasi užtikrinti vis naujus būdus ir priemones kovoje su pinigų plovimu.

2. NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMO TEISINIS VERTINIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE IR ATSKIROSE UŽSIENIO VALSTYBĖSE

2.1. Pinigų plovimo sudėties įtvirtinimas ir vieta Lietuvos Respublikos teisės aktuose

Lietuvos Respublikos valstybei atkūrus nepriklausomybę, viešai apie pinigų plovimą imta kalbėti tik 1994 m. po plačiai visuomenėje nuskambėjusios „Tauro“ banko aferos, kai keli šio banko darbuotojai mokesčių inspekcijoje deklaravo 28 milijonus JAV dolerių, kurie neva buvo uždirbti Anglijoje verčiantis metalo prekyba ir pinigai į Lietuvą parvežti tiesiog maišuose, užuot greičiau ir saugiau juos pervedus per banką⁷⁸. Teisėsaugos institucijoms nepavyko išaiškinti šio atvejo. Pasak profesoriaus V. Vaškelaičio, nesuprantama, kodėl Lietuvos valstybėje apie pinigų plovimą pradėta kalbėti garsiau tik XX a. pabaigoje, kadangi daugelis įmonių buvo privatizuotos, buvę reketininkai už investicinius čekius nusipirkę dalį šalies ekonomikos (neaiškiu būdu gautus pinigus investavo į akcinių bendrovių akcijas), bei tapę gerbiami verslininkai⁷⁹. Autorė pažymi, kad toks vėlus susidomėjimas šia nusikalstama veika nestebina, nes Lietuvai tik atkūrus nepriklausomybę, trūko žinių apie pinigų plovimo sąvoką bei apskritai apie šios nusikalstamos veikos mechanizmą, todėl teisėsaugos pareigūnai paprasčiausiai nesuprasdavo, kad nusikalstamas pasaulis tam tikrais veiksmais bando legalizuoti neteisėtai sukauptas lėšas.

Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtas finansines operacijas pirmą kartą buvo nustatyta 1993 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtame įstatyme Nr. I-57. Šiuo įstatymu anksčiau galiojęs BK buvo papildytas 162-5 straipsniu „Neteisėtos finansinės operacijos“, kuris numatė, kad *finansinių operacijų su nusikalstamu būdu įgytomis lėšomis vykdymas, taip pat tokių lėšų naudojimas komercinei, ūkinei veiklai - baudžiamas <..>*. Šis straipsnis galiojo iki 1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė įstatymą Nr. I-551⁸⁰ kuriuo pakeista BK struktūra, priimti nauji skirsniai (16 skirsnis „Finansiniai nusikaltimai“), BK 326 straipsnis pavadintas „Neteisėtos finansinės operacijos“, kuris numatė, kad *finansinių operacijų su nusikalstamu būdu įgytomis lėšomis vykdymas, taip pat tokių lėšų naudojimas komercinei, ūkinei veiklai – baudžiamas <..>*. Kaip matyti, šio straipsnio dispozicijoje aprašyti požymiai pilnai neatskleidė pinigų plovimo esmės.

1997 m. birželio 26 d. įstatymu⁸¹ buvo pakeista BK 326 straipsnio dispozicija, o pavadinimas pakeistas į „Pinigų plovimas“. Pakeitimai buvo priimti, atsižvelgiant į tarptautinius įsipareigojimus, tai yra, siekiant nacionalinės teisės aktus suderinti su tarptautinės teisės aktų nuostatomis, ypatingai

⁷⁸ Vaškelaitis, V., *supra* note 31, p. 375.

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataiso darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. Nr. I-551. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 60-1182.

⁸¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 8¹, 35 ir 326 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. VIII-303. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 65-1534.

su Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. gruodžio 22 d. ratifikuota Europos Tarybos 1990 m. konvencija „Dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto ir konfiskavimo“ (Strasbūro konvencija). BK 326 str. 1 d. numatė, kad „operacijų nusikalstamu būdu įgytais pinigais atlikimas arba nusikalstamu būdu įgytų pinigų naudojimas komercinei, ūkinei veiklai, jei taip naudojant siekiama nuslėpti arba įteisinti tokius pinigus (pinigų plovimas), baudžiamas“ <..>. Taigi, pinigų plovimo sudėtis buvo papildyta svarbiu požymiu, kad minėto straipsnio dispozicijoje numatyti neleistini veiksmai turi būti atliekami turint tikslą nuslėpti arba įteisinti nusikalstamu būdu įgytus pinigus. Antroje šio straipsnio dalyje, skirtingai nuo naujausios BK 216 straipsnio redakcijos, buvo numatytas kvalifikuojantysis šio straipsnio požymis: „pinigų plovimas, padarytas pakartotinai arba grupės iš anksto susitarusių asmenų,- baudžiamas“<..>. Taigi, esant minėtam kvalifikuojančiajam požymiui, buvo galimybė griežtinti baudžiamąją atsakomybę už minėtos nusikalstamos veikos padarymą. Pasak Dariaus Prapiestis, galiojančioje (galiojusioje, aut. past) aktualioje BK 216 straipsnio redakcijoje trūksta kvalifikuojančio požymio – bendrininkavimo darant pinigų plovimo nusikaltimą⁸². Visgi, rengiant naują BK, buvo atsisakyta minėto kvalifikuojančio požymio. Taigi, kaip matyti, senajame BK pinigų plovimo alternatyvūs padarymo būdai buvo reglamentuoti siaurai.

2003 metais naujai įsigaliojusiame BK⁸³, atsakomybė už pinigų plovimą buvo įtvirtinta 216 straipsnyje, pavadintame „Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas“⁸⁴. Šio straipsnio 1 dalies dispozicija numatė, kad *tas, kas siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą atliko su tuo turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, baudžiamas*<..>⁸⁵. Tiek 1997 m. birželio 26 d. BK 326 straipsnio redakcija, tiek BK 216 straipsnyje, galiojusiame iki pirmos redakcijos, straipsnio dispozicijoje nebuvo numatytas subjektyvusis nusikalstamos veikos požymis – žinojimas, kad turtas ar pinigai įgyti nusikalstamu būdu nors JT konvencijos prieš tarptautinį nusikalstamumą 6 straipsnyje bei JT konvencijos prieš korupciją 23 straipsnyje nurodyta, kad būtina žinoti apie nusikalstamo turto kilmę, vis tik Strasbūro konvencijos 6 straipsnyje nustatyta, kad apie *žinojimą, ketinimą ar tikslą*, kaip būtinuosius pinigų plovimo požymius, išvada gali būti daroma iš objektyvių, faktinių aplinkybių. FATF 2 (antrojoje) rekomendacijoje numatyta lygiai tokia pati nuostata⁸⁶. Taigi, darytina išvada, kad

⁸² Prapiestis, D., *supra* note 10, p. 84.

⁸³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas., *supra* note 1, 216 straipsnis.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Scope of the predicate offence of money laundering. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.12]. <<http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/bestpractices/fatf/40recs-moneylaundering/fatf-rec02.pdf>>.

nors ir tiesiogiai nenustačius pinigų plovimo straipsnio dispozicijoje *žinojimo* požymio, jį kiekvienu atveju būtina įrodinėti.

BK 216 straipsnio dispoziciją patobulino 2004 m. įsigaliojusi nauja įstatymo redakcija⁸⁷, kuri numatė, kad 216 straipsnio 1 dalies dispozicijoje turi būti išbraukti žodžiai „*nusikalstamu būdu įgytus*“, po žodžio „*turtą*“ įrašyti žodžiai „*žinodamas, kad jie įgyti nusikalstamu būdu*“. Palyginimui, pateikiama šio straipsnio formuluotė: „*tas, kas siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens **pinigus ar turtą**, žinodamas, kad jie įgyti nusikalstamu būdu, atliko su tuo **turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, baudžiamas***“⁸⁸<..>. Taigi, po pakeitimų BK 216 straipsnio dispozicijoje tiesiogiai įtvirtinta, kad atlikdamas tam tikrus veiksmus su turtu ar pinigais asmuo tai darė **žinodamas**, jog tie pinigai ar turtas įgyti nusikalstamu būdu. Autorės nuomone, nors ir pagal tarptautinius standartus nebūtina tiesiogiai įtvirtinti šio požymio, visgi jo nenurodžius, gali kilti klausimas, ar įstatymų leidėjas turėjo omenyje tik tyčinę veikos padarymo formą.

Autorės nuomone, galiojusi redakcija labiausiai buvo aiškiausia lingvistine bei logine prasme.

Pati paskutinė įstatymo redakcija⁸⁹, susijusi su pinigų plovimu, pakeitė 216 straipsnio pavadinimą⁹⁰ į „*Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas*“, taip pat šis įstatymo pakeitimas praplėtė šios nusikalstamos veikos objektyviuosius požymius ir ši dalis išdėstyta taip: „*tas, kas siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens **turtą**, žinodamas, kad jis gautas nusikalstamu būdu, **tą turtą įgijo, valdė, naudojo, perdavė jį kitiems asmenims**, atliko su tuo turtu susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius, naudojo jį ūkinėje, komercinėje veikloje, **kitaip jį pertvarkė ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, taip pat tas, kas slėpė savo paties ar kito asmens turto tikrąjį pobūdį, šaltinį, buvimo vietą, disponavimą juo, judėjimą arba nuosavybės ar kitas su tuo turtu susijusias teises**, žinodamas, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu, baudžiamas*“⁹¹<..>. Taigi, naujausioje straipsnio redakcijoje atsisakyta žodžio „*pinigai*“ ir neteisėtai gautos pajamos pradėtos vadinti bendru žodžiu „*turtas*“. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuos pokyčius smarkiai įtakojo neigiami tarptautinių ekspertų vertinimai dėl netinkamos aptariamo

⁸⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 13, 162, 191, 196, 197, 203, 206, 216, 219, 221, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 198⁽¹⁾ IR 198⁽²⁾ straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004 m. sausio 29 d. Nr. IX-1992.

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7 IR 216 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 224¹ straipsniu įstatymas., *supra* note 8, 216 straipsnis.

⁹⁰ Kadangi po redakcijos keitėsi straipsnio pavadinimas, autorė darbe vartoja tiek „*Nusikalstamu būdu įgyto turto ar pinigų legalizavimas*“, tiek „*Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas*“. Minėtos sąvokos iš esmės yra tapačios.

⁹¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas., *supra* note 1, 216 straipsnis.

straipsnio formuluotės. Visgi, naujų alternatyvių veiksmų inkorporavimas į pinigų plovimo sudėtį neatitinka nacionalinėje baudžiamojoje teisėje nusistovėjusios praktikos bei BK ypatumų. Kyla pagrįstų abejonų dėl šių požymių reikalingumo (žr. plačiau 2.2, 2.3).

Kriminalizavus pinigų plovimo veiką, palaipsniui buvo įgyvendinti Lietuvos valstybės tarptautiniai įsipareigojimai, kylantys iš 1990 m. lapkričio 8 d. Europos konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo, 2000 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, taip pat vėliau priimti įstatymai buvo įtakoti 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui. Taigi, galima teigti, kad Lietuvos valstybė, nors ir ne iš karto idealiai kūrė pinigų plovimo reglamentavimo mechanizmą, visgi, vos atkūrusi nepriklausomybę, siekė atitikti tarptautinius standartus bei bendradarbiauti su kitomis užsienio valstybėmis kovoje su pinigų plovimu.

Autorė pažymi, kad naujieji alternatyvūs BK 216 straipsnio požymiai atitinka Lietuvos Respublikos Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio 17 dalyje numatytus pinigų plovimo požymius. Šiame įstatyme pinigų plovimas apibrėžiamas kaip:

1) „turto teisinės padėties pakeitimas arba turto perdavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba siekiant padėti bet kokiam nusikalstamoje veikoje dalyvaujančiam asmeniui išvengti teisinių šios veikos pasekmių;

2) **turto tikrojo pobūdžio, tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo, judėjimo, nuosavybės teisių arba su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas** arba užmaskavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje;

3) **turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo** (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje;

4) rengimasis, pasikėsinimas padaryti, bendrininkavimas darant bet kurią iš šios dalies 1–3 punktuose nurodytų veikų⁹².

Autorė atkreipia dėmesį, kad BK bendrojoje dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi padaryti sunkų arba labai sunkų nusikaltimą. Pagal BK 216 straipsnį, pinigų plovimas yra sunkus nusikaltimas, todėl ši nuostata yra tinkamai įgyvendinta.

Reikia pabrėžti, kad BK yra aukštesnės teisinės galios įstatymas, skirtas prevencijai. Tik BK 216 straipsnio nuostatos turėtų būti pagrindu, apibrėžiant pinigų plovimo esmę. LR Pinigų plovimo

⁹² Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatymas. Valstybės žinios. 1997 m. birželio 19 d. Nr. VIII-275.

ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas skirtas specialioms institucijoms, kad būtų užkirstas kelias įstatyme apibrėžtai nusikalstamai veikai.

Kalbant apie paskutiniąją BK 216 straipsnio redakciją, svarbu plačiau išnagrinėti keitimo bei pildymo priežastis, taip pat įstatymų projektus, susijusius su pakeitimais, bei įvertinti su BK 216 straipsnio redakciją susijusių pakeitimų reikalingumą bei pagrįstumą.

2.1.1. Tarptautinių ekspertų vertinimo įtaka Lietuvos Respublikos nacionalinei teisės sistemai

Lietuvos Respublika, kaip ir kitos užsienio valstybės, kurios bendradarbiauja su FATF ir MONEYVAL, turi tarptautinius įsipareigojimus, kurių rekomendacijomis bei pasiūlymais turi vadovautis. Europos Tarybos vertinimas vyksta pagal pasaulinę pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos metodologiją - lyginant valstybės teisinės sistemos atitiktį FATF rekomendacijoms. FATF metodologiją savo vertinimų metu naudoja ne tik MONEYVAL komitetas, bet ir Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas ir visos kitos pasaulio regioninės organizacijos, stebėdamos valstybių atitiktį privalomiems tarptautiniams reikalavimams⁹³. Valstybių narių vertinimo pagrindu MONEYVAL nustato valstybėse esančius sisteminius trūkumus, neatitikimus su minėtais tarptautiniais reikalavimais, ir nuolat prižiūri, kaip valstybėse narėse įgyvendinamos MONEYVAL vertinimo ataskaitose nurodytos rekomendacijos⁹⁴. Valstybei, nesiimančiai priemonių trūkumams pašalinti ar šalinančiai juos nepakankamai sparčiai, taikomos sustiprintos poveikio priemonės, kurių griežčiausia - viešas paskelbimas, kad valstybė neatitinka tarptautinių kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu bei šių nusikaltimų prevencijos standartų⁹⁵. Komiteto vertinimo ataskaitos yra viešos ir stipriai veikia valstybės tarptautinį įvaizdį, reputaciją bei investicinę aplinką. Taigi, dėl šios priežasties Lietuvos Respublika, nenorėdama susigandinti tarptautinį įvaizdį, turėjo atlikti tam tikrus pakeitimus nacionaliniu lygmeniu.

Pastaraisiais metais Lietuvos valstybėje (prieš įsigaliojant naujajai BK 216 straipsnio redakcijai) kilo diskusijos dėl galimybės sujungti BK 189 ir 216 straipsniuose numatytas nusikalstamas veikas. MONEYVAL ekspertų išvadose⁹⁶ Lietuvai rekomenduota sujungti BK 189 ir 216 straipsniuose numatytas nusikalstamas veikas, kadangi savo sudėties požymiais jos sutampa. Kaip ankščiau minėta darbe, diskusijas paskatino neigiamos MONEYVAL ekspertų išvados dėl LR

⁹³ The statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.19].

<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/CMRes\(2013\)13E.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/CMRes(2013)13E.pdf)>.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Council of Europe // http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Lithuania_en.asp; [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.13].

neefektyvios kovos su pinigų plovimu. Kilo abejonių dėl BK 216 straipsnio sudėties konstrukcijos, kadangi LR teismų praktikoje ypatingai mažai baudžiamųjų bylų dėl minėto straipsnio.

2014 m. rugsėjo 15 d. Strasbūre, Prancūzijoje, Europos Tarybos MONEYVAL komitete vyko Lietuvos Respublikos sustiprintos priežiūros ataskaitos svarstymas, kurio metu buvo pristatyti Lietuvos veiksmai, kuriais šalinami valstybėje Europos Tarybos ekspertų nustatyti trūkumai⁹⁷. Šio vertinimo metu MONEYVAL teigiamai įvertino BK pakeitimus, tačiau kartu atkreipė dėmesį, kad valstybė privalo įrodyti ir minėtų straipsnių taikymo efektyvumą, kuris nesikeičia nuo 2006 m. ekspertų vizito į Lietuvą⁹⁸.

Realiai situacijai pavaizduoti, pateikiama statistinė lentelė iš MONEYVAL vertinimo ataskaitos⁹⁹:

	Pradėti ikiteisminiai tyrimai	Bylos, atiduotos į teismą.	Apkaltinamieji nuosprendžiai pirmojoje instancijoje	Apkaltinamieji nuosprendžiai kasacinėje instancijoje
2008	11	2		1
2009	14	2		1
2010	37	2		1
2011	34	7	3	1
2012	29	8	2	0
2013	56	12	4	1

Kaip matyti iš pateiktų duomenų, apkaltinamųjų nuosprendžių priėmimas tiek pirmoje, tiek kasacinėje instancijoje liko tendencingai mažas. Šie duomenys atspindi opią pinigų plovimo įrodinėjimo problematiką. Be abejo, po paskutinės BK 216 straipsnio redakcijos praėjo nepakankamai laiko, kad galima būtų daryti išvadas dėl efektyvesnio minėto straipsnio nuostatų taikymo. Autorės nuomone, situacija pasikeisti neturėtų, nes pinigų plovimas pasižymi tam tikra specifika ir sudėtingu veikimo mechanizmu. Tiksliau kalbant, naujieji požymiai niekaip negalėtų palengvinti, pavyzdžiui, nusikalstamos turto kilmės įrodinėjimo proceso. Iš pateiktų duomenų galima spręsti ir apie tai, kad ikiteisminio tyrimo institucijos per dažnai inkriminuoja BK 216 straipsnį. Ryšium su tuo, teisme pritrūksta patikimų įrodymų dėl šios nusikalstamos veikos padarymo. Taigi, problema slypi neefektyviame šios nusikalstamos veikos atskleidime ir ištyrime. Problemos yra

⁹⁷ Council of Europe. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.16].

<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL\(2014\)19_Lithuania_CEP\(2nd\).pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL(2014)19_Lithuania_CEP(2nd).pdf)>.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.*

praktinės, nes sunku įrodyti visus būtinus BK 216 straipsnyje numatytus požymius (žr. plačiau 2.4). Autorės nuomone, reikia atlikti pakeitimus kriminalinės žvalgybos veikloje, publikuoti aiškinamąsias pastabas, tobulinti informavimo įrenginius.

Naujausioje 2015.04.09 MONEYVAL vertinimo atitikties ataskaitoje¹⁰⁰ pažymėta, kad įvykę BK 216 straipsnio pakeitimai pašalino tam tikrus techninius trūkumus, tačiau nepakankamai atskleisti požymiai „turto konversija ir perdavimas“ su tikslu padėti kitam asmeniui išvengti teisinių pasekmių dėl nusikalstamų veiksmų. Taip pat pateikti statistiniai duomenys, kurie atspindi pinigų plovimo ištyrimo lygį bei apkaltinamųjų nuosprendžių skaičių per 2014m. Per šiuos metus buvo pradėta 60 ikiteisminių tyrimų, 22 bylos atiduotos į teismą, priimti 4 apkaltinamieji nuosprendžiai pirmoje instancijoje ir tiek pat – kasacinėje instancijoje¹⁰¹.

Lyginant su 2013 m. išaugo ikiteisminių tyrimų bei perduotų į teismą bylų skaičius. Tačiau apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius pirmoje instancijoje išlieka nepakitęs. Visgi, keik daugiau apkaltinamųjų nuosprendžių priimta kasacinėje instancijoje. Minėtus pokyčius įtakėjo ne BK 216 straipsnio redakcija, kadangi vis dar taikoma senoji redakcija. Galimai minėti pakeitimai turėjo įtakos pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičiui. Įgaliosios institucijos galėjo inkriminuoti BK 216 straipsnį jau taikydami naujuosius požymius. Dar prieš įsigaliojant BK 216 straipsnio pakeitimams, Darius Prapiestis išreiškė nuomonę, jog BK 216 straipsnio konstrukcija nėra gera, todėl ją reikėtų keisti, taip palengvinant teisėsaugos institucijų veiklą, tiriant tokio pobūdžio nusikalstamas veikas¹⁰². Autorės nuomone, pradėjus taikyti naująją BK 216 straipsnio redakciją, situacija turėtų išlikti tokia pati, tai yra, daug pradėtų ikiteisminių tyrimų, mažai – apkaltinamųjų nuosprendžių. Galima teigti, kad aptariamo straipsnio konstrukcija tapo dar pinesnė.

Svarbu paminėti įstatymo, kuris praplėtė BK 216 straipsnio alternatyvius veikos padarymo būdus, rengimo istoriją. Pagal tarptautinį pinigų plovimo apibrėžimą, ši nusikalstama veika turi apimti tris aspektus (3 alternatyvias veikas)¹⁰³. Vienas iš jų į BK 216 straipsnio senesnę redakciją nepateko, tai yra, **nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas, naudojimas arba laikymas žinant, kad jis gautas nusikalstamu būdu**. Taigi, tarptautiniai ekspertai nustatė, kad galiojęs BK 216 straipsnis buvo pernelyg siauras. Autorė nesutinka su šia nuomone, kadangi inkorporuojant tarptautinių teisės aktų nuostatas, būtina atsižvelgti į nacionalinės teisės principus bei nusistovėjusią praktiką. Be to, neįmanoma nustatyti galutinio sąrašo su veikos padarymo būdais. Iš esmės, tai lyg

¹⁰⁰ Lithuania 3rd Compliance Report. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.04.21].

<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL\(2015\)13_CEPLTH03_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL(2015)13_CEPLTH03_en.pdf)>.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² Prapiestis D, *supra* note 10, p. 75.

¹⁰³ Council of Europe // http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Lithuania_en.asp; [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.13].

bandymas interpretuoti kitus alternatyviuosius veikos padarymo būdus. BK 189 straipsnyje įtvirtina atskira nusikalstama veika, nesusijusi su pinigų plovimu. Minėto straipsnio alternatyvieji požymiai dubliuojasi su BK 216 straipsnyje numatytais požymiais. Autorė pažymi, kad atskirose užsienio valstybėse nusistovėjusi skirtinga praktika, nėra atskirų straipsnių su minėtomis nusikalstamomis veikomis, todėl ir nekyla dubliavimo problemų. Taigi, tarptautinių standartų neįmanoma visoms valstybėms įgyvendinti paraižiu. Todėl galiojusi paskutinė BK 216 straipsnio redakcija nebuvo pernelyg siaura, atvirkščiai, atitiko tarptautinių teisės aktų keliamus reikalavimus.

Taip pat buvo rekomenduojama atlikti pakeitimus, susijusius su BK 216 straipsnyje minimo turto apimtimi. Pakeitimai turėjo apimti tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautą bet kokio pavidalo turtą. Dėl šio pakeitimo neturėtų kilti problemų, kadangi Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikoje (toliau tekste – LAT), turto konfiskavimo kontekste išaiškinta, kad uždraustos veikos rezultatu pripažįstamas tiesiogiai arba netiesiogiai iš jos gautas bet kokio pavidalo turtas. Iš nusikalstamos veikos gautas turtas suprantamas kaip turtinė nauda, kurią kaltininkas gauna padaręs nusikalstamą veiką, jo pasipelnymas iš nusikalstamos veikos.¹⁰⁴ Pavyzdžiui, asmuo pavogęs didelės vertės automobilį nusprendžia jį nelegaliai nuomot. Tik neteisėtu nuomos būdu sukauptas lėšas nusprendžia legalizuoti. Tai reikštų kaip netiesiogiai iš nusikalstamos veikos gauto turto legalizavimą.

2006 m. ataskaitoje¹⁰⁵ buvo siūloma BK 189 ir 216 straipsnius sujungti, tačiau 2012 m. ataskaitoje¹⁰⁶ tokio reikalavimo nebeliko, bet nurodoma, kad BK 216 straipsnį būtina išplėsti alternatyviomis veikomis. Pagrindinis tikslas buvo rasti kompromisinį variantą tarp tarptautinės ir ES teisės keliamų reikalavimų, įskaitant ir MONEYVAL rekomendacijas.

Taigi, įstatymo projektuose¹⁰⁷ svarstytos tokios pakeitimų galimybės:

1. BK 189 straipsnis liktų galioti be pakeitimų, tai yra jis nebūtų pripažįstamas netekusiu galios ir jis nebūtų laikomas pinigų plovimu.
2. Pripažinti BK 189 straipsnį netekusiu galios bei straipsnio nuostatas sujungti su BK 216 straipsnio nuostatomis.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 16d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-210-942/2015).

¹⁰⁵ Third round detailed assessment report on Lithuania. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26].

<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL\(2006\)12Summ-LTU_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL(2006)12Summ-LTU_en.pdf)>.

¹⁰⁶ Report on fourth assessment visit. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26].

<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL\(2012\)29_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL(2012)29_en.pdf)>.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 7,216 ir 237 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 224¹ straipsniu ir 189 straipsniu pripažinimas netekusiu galios įstatymo projektas. Projekto Nr. XIP-4535, 2013, Vilnius. LR Seimo duomenų bazė. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.12]. <

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=426787>.

3. BK 216 straipsnio 1 dalyje siūlyta įtvirtinti specialią normą BK 189 straipsnio atžvilgiu. Nauja norma būtų numatyta atsakomybė tik už disponavimą turtu, kuris įgytas iš sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo arba iš nusikalstamo susivienijimo ar organizuotos grupės nusikalstamos veiklos. Svarstyti dar vienas papildomas apribojimas – kai turto vertė viršija 250 MGL. Tokiu būdu pinigų plovimu būtų pripažįstami ir 3 veika iš tarptautinio pinigų plovimo apibrėžimo (JT konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą 6 str. 1 d. b)punkto i) papunktis), tačiau jie būtų apriboti pirminių nusikaltimų sunkumo laipsniu ir turto verte.

4. Numatyti BK 216 straipsnio 2 dalį, kurioje būtų kriminalizuota pagalba asmeniui, įvykdžiusiam nusikalstamą veiką, išvengti teisinių padarinių. Jais būtų užtikrinamas tarptautinio pinigų plovimo apibrėžime nurodytų 1 ir 2 veikų kriminalizavimas (JT konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą 6 str. 1 d. a)punkto i) ir ii) papunkčiai). Autorės nuomone, toks pakeitimas neišvengiamai dubliuotųsi su BK 237 straipsnyje numatyta nusikalstama veika.

5. Verta paminėti, kad svarstyta galimybė nebausti asmens, kuris legalizavo turtą iš savo paties padarytos nusikalstamos veikos. Taip būtų įtvirtintas požiūris, kad pinigų plovimas yra pirminės nusikalstamos veikos tąsa.

Kaip matyti, tam tikri pasiūlymai įgyvendinti nebuvo. Iš esmės BK 216 straipsnio struktūra liko nepakitusi, tai yra, liko be kvalifikuojančiųjų požymių, tačiau inkorporuoti tarptautiniuose teisės aktuose reglamentuoti veikos padarymo būdai.

BK, įsigaliojusiam 2003 m. buvo nuspręsta išskirti vietą BK 189 straipsnyje nustatytai nusikalstamai veikai, nors pagal tarptautinius teisės aktus, šiame straipsnyje numatyti nusikalstamos veikos požymiai atitinka pinigų plovimo sampratą. Taigi, per daugiau nei dešimt metų nusistovėjo tam tikra tvarka, o kardinalūs pokyčiai galėtų sutrikdyti baudžiamųjų teisės normų darnią sistemą ir nusistovėjusią praktiką. Autorė pažymi, kad iš įstatymo projekto nuostatų galima spręsti, BK 189 ir 216 straipsnių sujungimo variantas gavosi „gremėzdiškas“ bei painus. Iš esmės skiriasi šių nusikalstamų veikų pagrindiniai tiesioginiai objektai.

Pagal Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo 10 straipsnio 2 dalį teisės akto turinys turi būti glaustas ir aiškus¹⁰⁸.

Apibendrinant šį poskyrį, galima teigti, kad vos tik Lietuvos Respublika atkūrė nepriklausomybę, imtasi kovoti su pinigų plovimu. Įstatymai palaipsniui buvo tobulinami, atsižvelgiant į tarptautinės teisės aktų nuostatas bei reikalavimus. Paskutinis bandymas tobulinti BK 216 straipsnio dispoziciją parodė, kad yra įvairių teisinių reglamentavimo galimybių keičiant minėto straipsnio nuostatas. Autorė atkreipia dėmesį, kad visuose parengtuose įstatymo projektuose

¹⁰⁸ Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijos. *Valstybės žinios*. 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. 1R-298.

atsispindėdavo tarptautiniuose teisės aktuose reglamentuojamos nuostatos. Šios nuostatos turi būti įgyvendinamos, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos teisės sistemos ypatumus. Kitose šios dalies baigiamojo darbo poskyriuose autorė nagrinės ir lygins Lietuvos Respublikos ir atskirų užsienio valstybių pinigų plovimo teisinio vertinimo ypatumus, kadangi svarbu nustatyti ir išnagrinėti nevienodą šios nusikalstamos veikos reglamentavimą.

2.2. Esminiai pinigų plovimo sudėties požymiai Lietuvos Respublikoje ir atskirose užsienio valstybėse.

2.2.1. Objektvieji požymiai

Lietuvos valstybėje pinigų plovimas priskiriamas nusikalstamų veikų grupei, darančių žalą Lietuvos Respublikos finansų sistemai. Pasak Dariaus Prapiestio, tikslios valstybės finansų sistemos sąvokos nėra, tad galima teigti, jog valstybės finansų sistema ir valstybės biudžetas yra tapatūs reiškiniai, todėl nagrinėjamo nusikaltimo objektu galėtų būti laikomas valstybės (savivaldybės) biudžetas, jo saugumas¹⁰⁹. Autorė pritaria šiai nuomonei, kadangi valstybės (savivaldybės) biudžetas panaudojamas valstybės ekonominiams procesams reguliuoti. Per biudžeto pajamų ir išlaidų mechanizmą valstybė daro įtaką visuomeninei gamybai, siekdama skatinti jos augimą, gyventojų užimtumą, palaikyti būtina vartojimo ir realizacijos lygį. Taigi, valstybės (savivaldybės) biudžeto panaudojimas ir yra nacionalinė finansų sistema. Lietuvos valstybei kriminalizavus pinigų plovimą, buvo nuspręsta, kad ši nusikalstama veika daro didžiausią žalą būtent nacionalinei finansų sistemai, o kartu ir visuomenės gerovei. Nusikalstamu būdu gautų pinigų cirkuliavimas sąlygoja tai, kad valstybė nesurenka visų įmanomų lėšų, dėl to tenka skolintis, nes kitaip negalima būtų patenkinti visų įmanomų visuomenės poreikių¹¹⁰. Lietuvoje Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (toliau darbe – FNTT) kasmet gauna apie 250 pranešimų dėl neįprastų ir įtartinių piniginių operacijų¹¹¹. Jas mėgina atlikti tiek Lietuvos valstybės, tiek užsienio piliečiai bei įmonės. Ši nusikalstama veika iškreipia tikrąją finansų sistemos padėtį šalyje, skatina bendrą kainų kilimą ir piniginio vieneto perkamąją galią. Lietuvos Respublika nuo 2015 m. sausio 1 d. tapo euro zonos nare, dėl to tapo svarbu išsaugoti euro stabilumą. Kitose euro zonos valstybėse vykstantys pinigų plovimo procesai neišvengiamai palies ir Lietuvos valstybę. Kaip ir buvo galima tikėtis, euro įvedimo laikotarpiu pagausėjo valiutų keitimo ir grynujų pinigų įnešimo į sąskaitas komerciniuose bankuose ar kredito unijose operacijų, taip pat, įtartinių operacijų skaičius. Šios piniginės operacijos galimai buvo vykdomos naudojant

¹⁰⁹ Prapiestis, D., *supra* note 10, p. 79.

¹¹⁰ Prapiestis, D., *supra* note 10, p. 75.

¹¹¹ FNTT veikla 2012 m. pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015,03.26]. < http://www.fntt.lt/uploads/docs/FNTT_veikla_pp_tfp_srityje_2012.pdf>.

šešėlines pajamas, kitaip tariant, nusikalstamos ar neaiškios kilmės pinigines lėšas. Šį reiškinį galima aiškinti kaip siekį neprarasti nelegaliai gautas pajamas.

Lyginant pinigų plovimo teisinį vertinimą su kitomis užsienio šalimis, skirtingai nei LR BK, Šveicarijos BK bis 305 straipsnis, nustatantis baudžiamąją atsakomybę už pinigų plovimą, priskirtas grupei nusikalstamų veikų, pažeidžiančių valstybės teisingumo sistemą¹¹². Šveicarijos vidaus teisės nuostatos, reguliuojančios atsakomybę už pinigų plovimą pasižymi ypatingu tikslumu bei detalumu. Yra numatyta civilinė atsakomybė, kuri užtikrina nukentėjusiajam asmeniui patirtos žalos kompensavimą, taip pat nustatytos specialios normos, reguliuojančios nusikalstamu būdu gauto turto kompensavimą.¹¹³ Esant tokiam teisiniui reguliavimui pinigų plovimo atžvilgiu, Šveicarijos įstatymu leidžiamajai valdžiai atrodė tinkamiau priskirti šią nusikalstamą veiką nusikaltimų grupei, pažeidžiančiai valstybės teisingumą.¹¹⁴ Italijos BK bis 648 straipsnis¹¹⁵ ir Prancūzijos BK 324 straipsnis¹¹⁶, numatantys baudžiamąją atsakomybę už pinigų plovimą, priskirti nusikaltimų grupei, kurie pažeidžia nuosavybės teises. Autorė atkreipia dėmesį, kad LR BK šiai nusikaltimų grupei priskirta BK 189 straipsnyje numatyta nusikalstama veika, kuri pagal tarptautinius dokumentus laikoma pinigų plovimu. Autorė pažymi, kad toks nevienodas požiūris atspindi nacionalinių teisės sistemų skirtumus, nevienodą požiūrį į tam tikrus reiškinius, specifiską susiklosčiusią praktiką bei teisės principus. Be to, tarptautiniai teisės aktai konkrečiai neapibrėžia, kurią būtent vertybę pažeidžia pinigų plovimas.

Šios nusikalstamos veikos dalykas yra pinigai ir kitoks turtas. Būtina nustatyti, kad tokie pinigai ar turtas gauti iš nusikalstamos veikos. Kitu atveju (padarius administracinę teisės pažeidimą, civilinį deliktą ar pan.) šių pinigų ar kito turto legalizavimas nesudaro BK 216 straipsnio sudėties. Kvalifikuojant veiką pagal BK 216 straipsnį neturi reikšmės, iš kurios BK uždraustos nusikalstamos veikos (tiek nusikaltimo, tiek baudžiamojo nusižengimo) gauti pinigai ar kitas turtas.¹¹⁷ Taigi, LR BK yra įtvirtintas „*all crime approach*“¹¹⁸ požiūris. Tai reiškia, kad pirminė nusikalstama veika – tai bet koks nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas, kuris yra numatytas BK specialiosios dalies

¹¹² Šveicarijos baudžiamojo kodekso normos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ Mioara – Ketty Guiu, Approaches regarding Money laundering. „Alexandru Ioan Cuza” Police Academy, Bucharest, Associate Researcher of Romanian Academy, 2012, p.333.

¹¹⁵ Italijos baudžiamojo kodekso normos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.25]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹¹⁶ Prancūzijos baudžiamojo kodekso normos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.25]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymo Nr. I-8 „Dėl rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“ ., *supra* note 11, 6 punktas.

¹¹⁸ Iš angl.k. „Platus pirminių nusikalstamų veikų požiūris“. Valstybė pati nusistato, ar savo baudžiamajame kodekse įtvirtins platų požiūrį į pirminę nusikalstamą veiką, ar siaurą, taip numatant, kad ne iš kiekvienos nusikalstamos veikos gautas turtas bandant jį legalizuoti bus pripažintinas pinigų plovimu.

skyriuose. Lietuvos valstybėje, iš esmės, galima „išplauti“ netgi vieno euro monetą, jeigu ji gauta iš bet kokios nusikalstamos veikos ar baudžiamojo nusižengimo būdu. Palyginus atskirų užsienio šalių teisinį pinigų plovimo vertinimą galima aptikti skirtingų nuomonių dėl pirminės nusikalstamos veikos sampratos. (plačiau žr. 3 skyriuje).

Svarbu paminėti, kad pinigų ar kito turto kilmės neaiškumas nėra pagrindas išvadai, kad jie yra nusikalstamos veikos rezultatas. Būtina nustatyti sąsają tarp pinigų ar kito turto gavimo ir nusikalstamos veikos. „Nenustačius pinigų ar kito turto nusikalstamos kilmės, tačiau esant pagrindui manyti, kad pinigai ar kitas turtas įgyti neteisėtu būdu, turi būti sprendžiama dėl veikos kvalifikavimo pagal BK 189¹ straipsnį“¹¹⁹, kuris numato: „tas, kas turėjo nuosavybės teise didesnės negu 500 MGL vertės turtą, žinodamas arba turėdamas ir galėdamas žinoti, kad tas turtas negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis, baudžiamas“¹²⁰<..>.

Remiantis naująja įstatymo redakcija, žodis „turtas“ apima ir pinigus ir straipsnyje atskirai neišskiriamas. Kaip darbe minėta anksčiau, po įstatymo redakcijos atsiradęs 224¹ straipsnis numato, kad BK 216 straipsnio dalyku yra tiesiogiai ar netiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautas bet kokio pavidalo turtas. BK neapibrėžia pinigų ar turto sąvokų, todėl reikia vadovautis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹²¹ (toliau tekste – CK) 1.100 str. ir Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo (toliau – PPPĮ) 2 str. 6 d. – tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemone. PPPĮ 2 str. 10 d. pateikia ir turto sąvoką – tai daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. Teisės aktuose apibrėžta turto sąvoka yra ganėtinai plati, kaip minėta, pinigai patenka į turto sąvoką ir yra sudėtine turto dalimi. Nuo 2015.01.01 įsivedus euro valiutą, be jokios abejonės, taps sunkiau aptikti nusikaltėlių pėdsakus, kadangi dabar taps įmanoma nepastebėti „plauti“ euro valiutos pinigus visose euro zonos valstybėse.

Iš esmės, pinigų plovimo nusikaltimas neturi detalizuoto ir tiesioginio subjekto, todėl šios nusikalstamos veikos dalyviu gali tapti bet kuris asmuo, esantis pakaltinamu. Pabrėžtina, kad BK 216 straipsnio prasme, šios nusikalstamos veikos subjektu gali būti tiek tas asmuo, kuris atliko pirminę nusikalstamą veiką, tiek asmuo, nesusijęs su pirminės nusikalstamos veikos padarymu. Visgi, tarp atskirų užsienio valstybių egzistuoja tam tikri skirtumai. Kaip darbe minėta anksčiau, pagal kai kurių

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymo Nr. I-8 „Dėl rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“, *supra* note 11, 6 punktas.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas., *supra* note 1, 189¹ straipsnis.

¹²¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

valstybių nacionalinę teisę asmuo yra nebaudžiamas už pinigų plovimą, jeigu jis pats įvykdė pirminę nusikalstamą veiką. Jis laikomas tiesiog neatskiriamu įtariamo nusikaltimo tęsiniu. Lietuvos valstybėje toks subjekto vertinimas vyrauja BK 189 straipsnio atžvilgiu. FATF rekomendacijose nustatyta, kad valstybės narės turėtų bausti tiek už savo paties tiek už kito asmens nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą¹²². Tačiau galimos išimtys, jei to reikalauja fundamentalūs nacionalinės teisės principai. Pavyzdžiui, Vokietijos Federacijos BK 261 straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad asmuo nebaudžiamas, jei lėšos yra slepiamos iš savo paties padarytos nusikalstamos veikos.¹²³ Taigi, Vokietijoje yra baudžiamas tik trečiasis asmuo, neįvykđęs pirminės nusikalstamos veikos. Baudžiamoji atsakomybė taip pat numatyta už nusikalstamu būdu gauto turto tiekimą sau ar kitam asmeniui, laikymą ir naudojimą savo reikmėms, įgijimo metu žinant apie nusikalstamą turto kilmę.

Austrijos BK 165a straipsnyje numatyta, kad pinigų plovimu laikoma veiksmas, kuriais stengiamasi slėpti arba maskuoti nusikalstamu būdu gauto turto kilmę, tačiau asmuo už šią nusikalstamą veiką yra nebaudžiamas, jeigu pats įvykdo pirminę nusikalstamą veiką¹²⁴. Taigi, remiantis Austrijos baudžiamojo kodekso nuostatomis, pinigų plovimas laikomas pirminės nusikalstamos veikos tęsiniu.

Italijos baudžiamojo kodekso bis 648 straipsnio nuostatos prasideda nuo nuostatos, kad baudžiamoji atsakomybė už pinigų plovimą netaikoma tiems, kas įvykdė pirminę nusikalstamą veiką¹²⁵.

Autorės nuomone, reikėtų bausti tiek pirminę nusikalstamą veiką padariusį asmenį, tiek asmenį, kuris neprisidėjo prie pirminio nusikaltimo ir tik padėjo legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą. Visgi, pinigų plovimas daro atskirą žalą atskirai vertybei, finansų sistemai, todėl požiūris, kad pinigų plovimas yra neatskiriamas įtariamo asmens nusikalstamos veikos tęsinys, neteisingas. Paties turto „savininko“ pagrindinis tikslas yra legalizavus nusikalstamu būdu gautą turtą pasipelninti iš to, turėti tam tikrą naudą, tuo tarpu „tarpininko“ arba kitaip „kito asmens“ turto legalizavimas asmeniui neatneša jokios naudos arba ta nauda yra netiesioginė. Taigi tai yra tiesiog pagalbos suteikimas nusikaltėliui. Autorės nuomone, šalys, kurios puoselėja minėtus skirtumus tarp pinigų plovimo subjektų, šios veikos supratimas tampa ganėtinai painus, kadangi pinigų plovimo kaip nusikalstamos veikos pagrindinis tikslas yra legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą, tačiau toks procesas vyksta

¹²² The FATF Recommendations. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf>.

¹²³ Vokietijos Federacijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹²⁴ Austrijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹²⁵ Italijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

būtent dėl to, kad tokiais veiksmais siekiama naudoti sau, todėl lieka neaišku, kodėl kai kurios užsienio šalių teisės sistemos išskiria pirminio nusikaltimo padarymo subjektą kaip nebaudžiamą pagal pinigų plovimo nusikalstamą veiką. Pinigų plovimo esmė – gauti pelną iš pirminės nusikalstamos veikos bei legaliai juo naudotis. Be abejojimo, pagalba nusikaltėliams legalizuojant nusikalstamą turtą taip pat netoleruotina, todėl valstybės baudžia ir už kito asmens turto legalizavimą.

Ypatingą dėmesį reikėtų skirti BK 216 straipsnio objektyviosios pusės sudėties požymiams – alternatyviems veiksams. Visų pirma, prieš pradėdama analizuoti naujuosius požymius, autorė trumpai apibūdins BK 216 straipsnyje (redakcija, galiojusi iki 2014 m. sausio 8 d.) numatytos nusikalstamos veikos objektyvius požymius, pasireiškiančius tokiais alternatyviais veiksmais:

1. Finansinių operacijų atlikimas – suprantamas kaip pinigų įvedimas į finansų sistemą, taip priverčiant juos cirkuliuoti finansinėje erdvėje. Finansinės operacijos su pinigais gali būti atliekamos tokiais būdais: „pinigų pridėjimas ar paėmimas, paėmimas ar išdavimas, keitimas, skolinimas, dovanojimas ar kitoks ar kitoks pinigų mokėjimas ar gavimas civilinių sandorių ar kitu pagrindu, išskyrus įmokas valstybės ir savivaldybių institucijoms, kitoms biudžetinėms įstaigoms, Lietuvos bankui, valstybėms ar savivaldybių institucijoms, kitoms biudžetinėms įstaigoms, Lietuvos bankui, valstybėms ar savivaldybių fondams, užsienio valstybių diplomatinėms atstovybėms ar konsulinėms įstaigoms, arba atsiskaitymas su šiais subjektais¹²⁶. Svarbu tai, kad tokiais veiksmais norima užmaskuoti nusikalstamą pinigų kilmę. Tokios operacijos gali būti atliekamos ir per kitų užsienio šalių atitinkamas institucijas.

Sandorių sudarymas – pagal LR CK 1.63 straipsnio 1 dalį sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti ar panaikinti civilines teises ar pareigas¹²⁷. Tai gali būti tiek daugiašaliai, tiek vienašaliai sandoriai, pavyzdžiui, pirkimo – pardavimo sutartis, dovanojimas, paskola ir taip toliau.

2. Naudojimas ūkinėje, komercinėje veikloje – dažniausiai pasitaikantys atvejai, kai asmenys prisidengia kokiu nors verslu, pavyzdžiui, lošimo namai, barai. Tokiose versluose cirkuliuoja dideli pinigai, tokius pinigus paprasčiau įforminti kaip gautus iš teisėtos veiklos. Taigi, iš vienos pusės oficialiai tam tikra įmonė verčiasi ir legalia veikla, bet iš kitos pusės žvelgiant, tokiam versle cirkuliuoja ir nelegali apyvarta. Šiuo atveju galima būtų kalbėti apie BK 203 straipsnio (*Neteisėta juridinio*

¹²⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, III tomas, specialioji dalis. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 45.

¹²⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas., *supra* note 121, CK 1.63 straipsnis.

asmens veikla)¹²⁸ inkriminavimą. Taip pat dažnai pasitaikantys atvejai, kai įmonėse išrašomos fiktyvios sąskaitos už įmonės konsultavimo arba advokatų paslaugas su dideliais honorarais, įsigyjant įmonių išleidžiamus nevertybinius popierius ar šių įmonių dalį.

3. Melagingas nurodymas, kad nusikalstamu būdu gautas turtas yra iš teisėtos veiklos – tai yra tokie atvejai, kai deklaracijoje, nustatyta tvarka patvirtintoje ar kitame dokumente, kuriame įrašomi duomenys apie asmens pajamas, pelną, turtą ar jų naudojimą bei tokie dokumentai turi būti pateikti valstybės įgaliotai institucijai¹²⁹. Darius Prapiestis pažymi, kad šis alternatyvus veiksmas BK 216 straipsnio dispozicijoje yra nereikalingas, kadangi kiti alternatyvūs požymiai „apima“ stengimasi nuslėpti ir nurodyti turto gavimo legalius šaltinius¹³⁰. Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad šis požymis sutampa su BK 220 straipsniu (*Neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas*). Visgi problemų dėl šių nusikalstamų veikų atribojimo nekyla, kadangi minėto straipsnio tikslas yra išvengti mokesčių, o BK 216 straipsnio prasme, tokie veiksmai atliekami su tikslu neteisėtai gautą turtą legalizuoti.

Remiantis tarptautiniais teisės aktais - bet kokie veiksmai, atliekami su nusikalstamu būdu gautu turtu, žinant, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu, yra laikomi pinigų plovimu. Po įstatymo redakcijos papildžius šį straipsnį naujais požymiais, iki šiol nenagrinėta jų samprata bei nėra teismų praktikos. Tarptautiniu lygmeniu, šie požymiai atskirose užsienio valstybėse jau buvo inkorporuoti žymiai anksčiau. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje (toliau tekste – JK) 2002 m. išleistame „Nusikalstamu būdu gauto turto įstatyme“¹³¹ (angl. *Proceeds of Crime Act*), nuostatos, reglamentuojančios pinigų plovimą, pasižymi ypatingu detalumu. Šio teisės akto 327-329 straipsniai reglamentuoja veiksmus, kurie laikytini pinigų plovimu. 327 straipsnis kriminalizuoja tokius veiksmus kaip: nusikalstamo turto slėpimą, maskavimą, konvertavimą, perdavimą, išvežimą tokio turto iš JK, taip pat turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su tuo susijusių teisių slėpimą. Palyginimui, aktualioje BK 216 straipsnio redakcijoje atsiradę naujieji požymiai atitinka aptariamo akto veikos padarymo būdus: *taip pat tas, kas slėpė savo paties ar kito asmens turto tikrąjį pobūdį, šaltinį, buvimo vietą, disponavimą juo, judėjimą arba nuosavybės ar kitas su tuo turtu susijusias teises, žinodamas, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu*<..>. Autorė pažymi, kad „Nusikalstamų būdu gauto turto įstatyme“ inkorporuoti

¹²⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas., *supra* note 1, 203 straipsnis.

¹²⁹ *Ibid.*, p. 46.

¹³⁰ Prapiestis, D., *supra* note 10, p. 80.

¹³¹ JK teisės aktas, reglamentuojantis atsakomybę už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtai gautu turtu. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/section/334>>.

požymiai „išplaukia“ iš tarptautinių teisės aktų reikalavimų, visgi, svarstant BK 216 straipsnio pakeitimą ir papildymą naujais požymiais, reikėjo plačiau atsižvelgti į Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės sistemą, jos principus. Autorės nuomone, klaidinga buvo inkorporuoti į BK 216 straipsnį naujuosius požymius, dėl kurių inkriminavimo ir taikymo bei dubliavimosi kitose šalyse, galbūt, nekyla problemų. Atskirose užsienio valstybėse numatytos skirtingos taisyklės ir normos, kurios sprendžia su pinigų plovimu susijusias teises problemas. Autorės nuomone, naujieji požymiai ypatingai dubliuos su BK 189 ir 237 straipsniais. „Nusikalstamu būdu gauto turto įstatymas“ savo prasme yra vientisas, sistemingas dokumentas, kuriuo vadovautis žymiai lengviau, nei kad BK 216 straipsnyje sudėjus visus įmanomus požymius. Sistemiškumo ir aiškumo prasme taip neturėtų būti. 327 straipsnio nuostata nusikalstamą turtą apibrėžia kaip asmens naudą iš nusikalstamos veikos ar turto, kuris pateikia tokią naudą ir kai tariamas nusikaltėlis žino ar **įtaria** apie nusikalstamo turto kilmę¹³². 328 aptariamo akto straipsnis kriminalizuoja veiksmus, susijusius pagalba nusikalstamo turto išsaugojimui, naudojimui, kontroliavimui sau arba kitam asmeniui, žinant, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu¹³³. 329 straipsnis kriminalizuoja veiksmus, susijusius nusikalstamo turto įgijimu, naudojimu ar turėjimu¹³⁴. Taip pat šiame straipsnyje numatyta apsauga asmeniui, kuris atliko minėtus veiksmus, jeigu tam yra rimtas pagrindas. Aptiriamas aktas inkorporavimo pirmosios ES direktyvos nuostatas, kuriomis finansinės įstaigos įpareigotos pranešti apie įtartinas finansines operacijas.

Prancūzijos BK 324 straipsnyje¹³⁵ numatyta: pinigų plovimą sudaro bet kokių veiksmų atlikimas slepiant tikrąją turto ar pinigų kilmę nusikalstamu būdu gauto turto pradininkui, kurie parūpino jam tiesioginę ar netiesioginę naudą. Autorė pažymi, kad šio straipsnio nuostatos yra pernelyg abstrakčios. Pinigų plovimas taip pat apima pagalbą investuojant, slepiant, konvertuojant, tiesiogines ir netiesiogines nusikalstamos veikos ar baudžiamojo nusižengimo pajamas. Taigi, Prancūzijos BK kalba yra gana plati. Straipsnio dispozicija buvo kritikuojama detalių trūkumas, nes tai skatina neapibrėžtumą. Autorė pažymi, kad tai yra kitas kraštutinumas, reglamentuojant pinigų plovimo veiką.

¹³² JK teisės aktas, reglamentuojantis atsakomybę už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtai gautu turtu. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29>>.

¹³³ JK teisės aktas, reglamentuojantis atsakomybę už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtai gautu turtu. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29>>.

¹³⁴ JK teisės aktas, reglamentuojantis atsakomybę už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtai gautu turtu. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29>>.

¹³⁵ Prancūzijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

RF BK 174 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę už pinigų plovimą už didelio masto finansines operacijas arba kitus veiksmus su pinigineis lėšomis ar turto, gautomis iš nusikalstamos veikos, su tikslu sukurti klaidingą įspūdį dėl teisėtai naudojamų minėtų lėšų ar turto¹³⁶.

Norvegijos BK 317 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę už pinigų plovimą bet kuriam asmeniui, kuris įgyja sau ar kitam asmeniui iš nusikalstamos veikos gautas pajamas ar jų dalį arba tam, kuris padeda nuslėpti tokias pajamas kitam asmeniui. Į padėjimo sąvoką „įeina“: saugojimas, slėpimas, pervežimas, siuntimas, perkėlimas, konvertavimas, disponavimas, įkeitimas, užstatymas, pajamų investavimas.¹³⁷

Vokietijos BK 261 straipsnyje pirmoje dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė tam asmeniui, kuris paslepia gautą turtą iš nusikalstamos veikos (numatytos antrame šios dalies punkte)¹³⁸, paslepia jo kilmę arba trukdo nustatyti to turto tikrąją kilmę baudžiamas<..>. Turtas turi būti kilęs iš nusikalstamos veikos. Tiek slėpimas, tiek trukdymas nustatant turto kilmę yra baudžiami.¹³⁹

Kaip matoma, vienoje valstybėje alternatyvieji požymiai reglamentuoti siaurai, kitoje – plačiai.

Taigi, visi naujieji BK 216 alternatyvūs veikos padarymo būdai yra: turto **įgijimas, valdymas, naudojimas, perdavimas kitiems asmenims, kitoks pertvarkymas, turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su tuo susijusių teisių slėpimas.**

Pirmoji grupė: įgijimas, valdymas, naudojimas. Iš esmės, šių požymių nustatymas tarptautiniuose teisės aktuose atrodo ne visai logiškas, kadangi asmuo, norėdamas legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą bei, pavyzdžiui, pasirašydamas sutartį, bet kokiu atveju prieš tai jį turi įgyti, bent trumpam juo naudotis ir disponuoti. Į disponavimo sąvoką įeina elgimasis su turto savo nuožiūra, pavyzdžiui, ir perdavimas kitiems asmenims. Įgijimu laikoma, kai kaltininkas gali pradėti turtą valdyti, naudoti, disponuoti. Visi šie veiksmai yra tapatūs kitiems būdams – naudojimui ir perdavimui. Kyla klausimas, ar būtina taip detalizuoti atlikimo veiksmus, nes neteisėtai gauto turto legalizavimo būdų gali būti labai daug ir įvairių, tokių veiksmų atlikimo sąrašas nėra ir negali būti baigtinis. Naudojimas gali būti apibrėžtas kaip gavimas tam tikros ekonominės naudos iš gauto turto arba gauto turto naudingų savybių pritaikymas, pavyzdžiui, vogto automobilio nuoma. Autorės

¹³⁶ Rusijos federacijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹³⁷ Norvegijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹³⁸ Vokietijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹³⁹ *Ibid.*

nuomone, šių alternatyviųjų požymių apskritai reikėtų atsisakyti, kadangi jie yra tiesiog pertekliniai. Visgi, galima svarstyti apie situaciją, kai asmuo, gavęs turtą iš pirminės nusikalstamos veikos vykdytojo, perduoda tą turtą kitam asmeniui, kad jis tą turtą legalizuotų, taip pastarasis asmuo kaip ir atlieka *įgijimo, valdymo, naudojimo veiksmus*, su tikslu ateityje tą turtą legalizuoti. Nors ir nespėjus to padaryti, asmuo būtų baudžiamas pagal BK 216 straipsnį, kadangi nusikalstamu būdu gauto turto sudėtis yra formali ir nusikalstama veika laikoma įvykdyta jei atliekamas bent vienas alternatyvus veiksmas. Jeigu atlikus tam tikrą veiksmą turto legalizuoti nepavyko, veikos kvalifikavimui tai įtakos neturi. Autorės nuomone, reikėtų bausti už tokius veiksmus, kurie iš tikrųjų tiesiogiai legalizuoja nusikalstamu būdu gautą turtą, nes šiuo atveju situacija atrodo nelogiška ir neatitinka pinigų plovimo esmės, tai yra, aptarti veiksmai nesukelia tokio pavojingumo, kaip, pavyzdžiui, „sandorių sudarymas“ su tikslu nuslėpti nusikalstamu būdu gautą turtą. Atitinkamai dėl to yra numatytas BK 189 straipsnis, kuris yra lyg pirminis „laiptelis“ legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą, bet dar nesiekia tokio pavojingumo. Todėl – įgijimas, valdymas, naudojimas yra pertekliniai požymiai BK 216 straipsnio dispozicijoje.

Perdavimas kitiems asmenims - atlygintinis ar neatlygintinis turto perdavimas, pakeičiant valdytoją. Pirminės nusikalstamos veikos vykdytojas gavęs turtą, gali jį perduoti kitam asmeniui, paprašydamas pagalbos dėl nusikalstamu būdu gauto turto nuslėpimo. Atitinkamai šis asmuo gali perduoti turtą dar kitam asmeniui, kuris žino tinkamą schemą, kaip tą turtą saugiai legalizuoti. Tokiu atveju, visi trys asmenys atsakys pagal BK 216 straipsnį, nes antrasis parūpino tinkamą asmenį, tai yra, buvo kaip tarpininkas.

Kitoks pertvarkymas – šis požymis byloja apie įstatymų leidėjo pernelyg didelį norą konkretizuoti veikos padarymo būdus, ko, kaip minėjau daryti nereikėtų. Į sąvoką „kitoks pertvarkymas“ gali tilpti daugybė įvairių veiksmų. Galima sakyti, šis požymis yra interpretacijos būdu „išvestas“ iš kitų alternatyviųjų veikos padarymo būdų. Pavyzdžiui, „panaudojimas ūkinėje ar komercinėje veikloje“ yra pakankamai plati formuluotė, kuri apima požymius, nurodytus tarptautinės teisės aktuose. Kitoks turto pertvarkymas gali reikšti turto teisinės padėties keitimą, kas iš esmės ir yra atliekama sudarant, pavyzdžiui sandorius. Taigi, kitoks turto pertvarkymas, siekiant jį legalizuoti, gali būti pripažintinas net tada, kai asmuo nusikalstamu būdu gautus pinigus, pavyzdžiui, konvertuos į kitą valiutą. Taigi, požymis „kitoks konvertavimas“ gali turėti įtakos neproporcingai dideliame BK 216 straipsnio inkriminavimui, kadangi teisėsaugos institucijoms bus paprasčiau nustatyti formalųjį šios nusikalstamos veikos kriterijų.

Turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su tuo susijusių teisių slėpimas – dar vienas po įstatymo redakcijos atsiradęs alternatyvusis BK 216 straipsnio veikos padarymo būdas. Iš esmės, tai yra praktiškai tas pats kaip ir pirmoji alternatyvi

pinigų plovimo veika, kadangi šie veiksmai gali būti padaromi atliekant su tokiu turtu finansines operacijas, sudarant sandorius, naudojant tokį turtą ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodant, kad tai gauta iš teisėtos veiklos. Dėl to kyla pagrįstų abejonų dėl tikrosios pinigų plovimo esmės. Bet kokie veiksmai, tarptautinių teisės aktų prasme, gali būti pripažintini pinigų plovimu.

Be to, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su tuo susijusių teisių slėpimas – pagal civilinės teisės nuostatas, su daiktu, plačiau kalbant, turtu galimi trys veiksmai: valdymas, naudojimas, disponavimas. Taigi, pagal šiuos požymius, lyg ir viskas persipina, nes disponavimas ir yra nuosavybės teisių turėjimas, be to šie veiksmai gali sutapti su BK 199 (*Kontrabanda*) numatyta nusikalstama veika. Ypatingai problemų gali kilti su pinigų kontrabanda. Viena iš pinigų plovimo galimybių legalizuoti neteisėtai gautas pajamas yra valiutos kontrabanda, tai yra, siekiant paslėpti neteisėtą pinigų kilmę ar juos legalizuoti, kontrabandos būdu tokios pajamos yra gabenamos į tas valstybes, kuriose integravimas į teisėtą apyvartą yra lengvesnis. Gabenimas, kaip vienas iš pinigų plovimo objektyviosios pusės požymių, tiesiogiai nėra numatytas BK 216 straipsnyje, todėl esant pinigų kontrabandai, iš esmės neturėtų kilti problemų dėl veiksmų kvalifikavimo ir tokie veiksmai turėtų būti kvalifikuojami pagal BK 199 straipsnį. Visgi, neteisėtai gauto turto judėjimo slėpimas tam tikra prasme asocijuojasi su kontrabanda. Galimas atvejis, kad ateityje teismai esant tokiai situacijai kvalifikuos šia veika kaip BK 199 ir 216 straipsnių kaip idealiąją sutaptį. Be abejo, jeigu teismai pagal faktines aplinkybes nustatys, kad buvo siekis būtent legalizuoti šias pajamas.

Pasak profesorės Mioara Ketty Guiu – pinigų plovimo esmė - paslėpti tikrąją pinigų kilmę yra lyg sudėtinis nusikaltimas, kuris apima kitą – klastojimo nusikaltimą, kas logiškai neįmanoma. Dokumentiniai nusikaltimai yra „trukdymo nusikaltimai“ (kad būtų išvengta kitų nusikaltimų padarymo, vėlesni, kurie gali būti žalos priežastimi). Šie nusikaltimai yra autonomiški, jie niekada neapima kitų nusikaltimų ir jų niekada neapima kiti nusikaltimai.¹⁴⁰ Autorė pažymi, kad dėl sudėtingos pinigų plovimo konstrukcijos kyla daug neaiškių aspektų, būtent tokių, apie kuriuos ir kalba minėta profesorė. Todėl ir aptariamai požymiai savo prasme atrodo nelogiški.

Analizuojant LR BK specialiąją dalį atrodo, kad minėti veiksmai sutampa su BK 237 straipsnio (*Nusikaltimo ar nusikaltimą padariusio asmens slėpimas*) dispozicijoje įtvirtintais nusikalstamos veikos požymiais. Kadangi šių nusikalstamų veikų atribojimo kriterijams reikia skirti atskirą analizę, autorė plačiau apie tai kalba kitame šio baigiamojo darbo poskyryje (žr. plačiau 2.3.).

Kaip darbe minėta anksčiau, baigtinio pinigų plovimo veikos padarymo būdų baigtinio sąrašo negali būti, nes egzistuoja daugybė galimybių kaip legalizuoti ir į apyvartą paleisti neteisėtai gautas pajamas. Nagrinėjant turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, slėpimo požymį, kyla klausimas ar šis

¹⁴⁰ Mioara – Ketty Guiu., *supra* note 114, p. 333.

požymis nėra ta pati pinigų plovimo esmė, įvardyta iš pat pradžių BK 216 straipsnio dispozicijoje. Pavyzdžiui, sudarant sandorį su nusikalstamu būdu gautu turtu, norima tam tikra prasme užmaskuoti, paslėpti turto tikrąjį pobūdį, šaltinį. Turto buvimo vietas, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su tuo susijusių teisių slėpimas – būtent šie veiksmai suponuoja apie jau minėtą dokumentų klastojimo sudėtį, kas atrodo nelogiška, nes kyla klausimas, kaip kitaip galima paslėpti nuosavybės ar su tuo susijusias teises. Profesorė Mioara Ketty Guiu pabrėžia, kad minėtų veiksmų atlikimas yra įmanomas tik su materialiu turtu¹⁴¹. Kitu atveju, reikėtų pritarti minėtos autorės nuomonei, kad pinigų plovimo nusikaltimas yra sudėtinė veika.

Taigi, teismų praktikoje jau anksčiau kildavo problemų dėl atirbojimo nuo kitų nusikalstamų veikų. Po įstatymo redakcijos problemų gali kilti dar daugiau. Viena vertus, Lietuvos valstybė kuri laiką buvo po „padidinauoju stiklu“ ir privalėjo imtis tam tikrų aptariamo straipsnio tobulinimo veiksmų, kita vertus, kyla klausimas, ar pasiteisins naujoji įstatymo redakcija, kadangi šio straipsnio neefektyvus taikymas slypi kitose niuansuose. Būtent daugiausia problemų kyla ne dėl objektyviųjų, bet subjektyviųjų šios nusikalstamos veikos požymių. (žr. plačiau 2.4). Tarptautinė teisė pernelyg išplėtojo pinigų plovimo sampratą. Vis daugiau yra pridama papildomų požymių, dėl kurių kyla abejonių, ar tai iš tikrųjų galima įvardinti kaip pinigų plovimą. Taigi, papildžius BK 216 straipsnį naujais požymiais, kyla tam tikra kai kurių požymių dubliavimosi problema.

BK 216 straipsnyje numatyta nusikalstama veika yra formaliosios sudėties, todėl nusikaltimas laikomas baigtu, kai yra padaromas bent vienas alternatyvus veiksmas. Jeigu atlikus tam tikrą veiksma turto legalizuoti nepavyko arba legalizavus nespėta pasinaudoti, veikos kvalifikacijai reikšmės neturi, tačiau teismai į tai turėtų atsižvelgti skirdami bausmę.

Aptariamo nusikaltimo subjektu gali būti fizinis asmuo, kuris yra sulaukęs šešiolikos metų amžius, pakaltinamas, taip pat ir juridinis asmuo. Darius Prapiestis pažymi, kad pinigų plovimas yra gana sudėtinga intelektualiai nusikalstama veika, kuriai reikia tam tikrų specialių žinių ir įgūdžių, todėl vargu ar jaunesni nei 18 metų asmenys galėtų apskritai tinkamai suvokti tokios veiklos esmę¹⁴².

Pagal LR BK pinigų plovimas yra laikomas sunkiu nusikaltimu, kadangi sankcijoje numatyta bausmė - iki septynerių metų įkalinimo. Po įstatymo redakcijos atsirado alternatyvi bausmė – bauda, kas autorės nuomone, yra teisingas pokytis, kadangi legalizuotas turtas gali būti iš nesunkios nusikalstamos veikos, nedidelis legalizuoto turto kiekis. Kitose užsienio valstybėse - Prancūzijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Rusijos Federacijos (toliau tekste RF), Šveicarijoje, Anglijoje už šia nusikalstamą veiką taip pat numatyta ne tik laisvės atėmimo bausmė, bet ir alternatyvi bausmė – bauda. Norvegijoje taip pat nustatyta alternatyvi bausmė – bauda. Tačiau ypatingai griežtai

¹⁴¹ Mioara – Ketty Guiu., *supra* note 114, p. 333.

¹⁴² Prapiestis, D., *supra* note 10, p. 84.

baudžiama už pinigų plovimą, kai lėšos gautos iš narkotikų prekybos – iki 21 metų laisvės atėmimo¹⁴³. Verta paminėti, kad RF BK sankcijoje už pinigų plovimą įtvirtinta ir kita alternatyvi bausmė – priverstinis darbas¹⁴⁴.

2.1.2. Subjektyvieji požymiai

BK 216 straipsnyje numatyta nusikalstama veika padaroma tik tiesiogine tyčia. Subjektyvioji puse šioje nusikalstamoje veikoje pasireiškia kaip suvokiant, kad daromi veiksmai yra pavojingi, žinant, kad turtas gautas nusikalstamu būdu ir norint bei siekiant taip veikti. Kaltininkas turi suvokti, kad legalizuodamas nusikalstamu būdu gautą turtą, užmaskuos savo ar kito asmens padarytą nusikalstamą veiką, iš kurios ir buvo gauta turto¹⁴⁵. Apžvelgiant kitų užsienio valstybių praktiką, aptinkama skirtingų reglamentavimo ypatumų. Pavyzdžiui, Vokietijos Federacijos BK 261 straipsnio penktoje dalyje numatyta, kad asmuo baudžiamas už pinigų plovimą, jei veiką padarė per „didelį nerūpestingumą“¹⁴⁶. Šveicarijos vidaus teisės nuostatos, reguliuojančios atsakomybę už pinigų plovimą pasižymi ypatingu tikslumu bei detalumu. Yra numatyta civilinė atsakomybė, kuri užtikrina nukentėjusiajam asmeniui patirtos žalos kompensavimą, taip pat nustatytos specialios normos, reguliuojančios nusikalstamu būdu gauto turto kompensavimą¹⁴⁷. Šveicarijos BK 305 bis straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę tam, kuris padarys veiką, galinančią apsunkinti paveldo vertybių kilmės nustatymą, jų suradimą arba konfiskavimą, jeigu toks asmuo žinojo ar **privalėjo numatyti**, kad jos gautos nusikalstamu būdu¹⁴⁸. Profesorius Aurelijus Gutauskas šį požymį įvardijo kaip „eventualią tyčią“¹⁴⁹. Autorės nuomone, galima būtų svarstyti galimybę apie požymio „privalėjo numatyti“ įtvirtinimą ir LR BK 216 straipsnyje. Turint omenyje, kad šiame straipsnyje nustatyta formalioji sudėtis, toks pasiūlymas atrodytų nelogiškas, kadangi neatsargi kaltės forma yra įmanoma tik materialioje nusikalstamos veikos sudėtyje. Autorė atkreipia dėmesį, kad šio požymio numatymas galėtų būti siejamas su objektyviomis aplinkybėmis, ne su kalte. Kaip darbe minėta anksčiau, Strasbūro konvencijos 6 straipsnyje nustatyta, kad apie *žinojimą, ketinimą ar tikslą*, kaip būtinuosius pinigų plovimo požymius, išvada gali būti daroma iš objektyvių, faktinių aplinkybių. „Privalėjo numatyti“ požymis leistų vadovautis minėtos konvencijos nuostata. BK 216 straipsnyje įtvirtinus

¹⁴³ Norvegijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁴⁴ Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁴⁵ Papiestis, D., *supra* note 10, p. 82.

¹⁴⁶ Vokietijos Federacijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁴⁷ Šveicarijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁴⁸ Šveicarijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁴⁹ Gutauskas A, *supra* note 9, p. 68.

„privalėjo numatyti“ požymį, įrodinėjimo procesas taptų lengvesnis, kadangi dažniausiai teismai susiduria su problema, kai asmuo pagal faktines bylos aplinkybes turėjo numatyti nusikalstamą turto kilmę, bet visgi jis nėra nuteisiamas, nes pritrūksta įrodymų apie tikslių žinojimą apie nusikalstamą turto kilmę. Taigi, teismai, taikydami BK 216 straipsnio nuostatas galėtų argumentuoti, kad iš objektyvių aplinkybių kaltininkui turėjo būti aišku, jog turtas gautas nusikalstamu būdu.

Norvegijos baudžiamojo kodekso 317 straipsnyje taip pat įtvirtinta, kad baudžiamoji atsakomybė asmeniui gali kilti ir už netyčinį šios veikos padarymą, dėl nerūpestingumo¹⁵⁰. Priešingai išvardintoms šalims, Italijos BK bis 648 straipsnyje, Prancūzijos BK 324 straipsnyje kaip ir LR BK 216 straipsnyje numatyta tik tyčinė veikos padarymo forma.

Kvalifikavimui turi reikšmę nusikalstamos turto kilmės konstatavimas, o ne pirminę veiką padariusio asmens nuteisimas. Norvegijos BK 317 straipsnyje įtvirtinta įdomi nuostata, jog baudžiamoji atsakomybė asmeniui gali kilti netgi tada, jei už nusikalstamą veiką, iš kurios buvo gautas turtas, niekas nebuvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, tai yra, jei pirminę nusikalstamą veiką padarė asmuo, nesulaukęs penkiolikos metų amžiaus arba psichiškai sutrikęs¹⁵¹. Autorė atkreipia dėmesį, kad tokia nuostata atrodo ne visai logiška, kadangi esant tokioms aplinkybėms padaryta veika neturi būtinojo elemento – pakaltinamumo, dėl kurio veika nepripažintina nusikaltimu. Dėl to ir kitus asmenis negalima traukti baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą, nes turtas turi būti gautas iš nusikalstamos veikos. Pagal BK 216 straipsnio nuostatas, asmuo gali legalizuoti ir kitų asmenų iš padarytos nusikalstamos veikos gautas pajamas. Svarbu, kad tas asmuo suvoktų, jog BK 216 straipsnyje alternatyviusius veiksmus atlieka būtent iš nusikalstamos veikos gautu turtu. Toks asmuo būtų baudžiamas tik pagal BK 216 straipsnį, tuo tarpu asmuo, atlikęs ir pirminę nusikalstamą veiką, iš kurios buvo gautos nusikalstamos pajamos, būtų baudžiamas pagal BK 216 straipsnį ir kitą atitinkamai pažeistą straipsnį, tai yra, tokie veiksmai sudarytų realiąją nusikalstamų veikų sutaptį. Lietuvos Aukščiausiasis teismas (toliau tekste - LAT) buvo konstatavęs, kad BK 216 straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstamos veikos esmė - nuslėpti arba įteisinti savo paties ar kito asmens nusikalstamu būdu gautus pinigus ar turtą, atlikti su jais finansines operacijas, sudaryti sandorius ar naudoti juos ūkinėje komercinėje veikloje arba melagingai nurodyti, kad pinigai ar turtas gauti iš teisėtos veiklos. Šiuo atveju legalizuojami nusikalstamai gauti pinigai ar turtas, nuslepia tikroji jų kilmė, šaltinis, kurie yra neteisėti. Neužtenka vien formalių veiksmų su

¹⁵⁰ Norvegijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁵¹ Norvegijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

nusikalstamu būdu gautu turtu¹⁵². Taigi, BK 216 straipsnyje numatytoje nusikalstamoje veikoje būtina įrodinėti tikslą - tai yra vienas iš esminių šios nusikalstamos veikos požymių. Jis leidžia šią nusikalstamą veiką atriboti nuo kitų panašių sudėties požymiais nusikalstamų veikų. Taip pat nenustačius tikslo legalizuoti, negalima priimti ir apkaltinamojo nuosprendžio. Jeigu nėra specialaus tikslo gautą turtą legalizuoti, galima kalbėti apie BK 189 straipsnio inkriminavimą (apie BK 189 ir 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos atribojimo kriterijus žr. plačiau 2.3.). Kitoje LAT baudžiamojoje byloje buvo panaikintas Šiaulių apygardos teismo 2011 m. gruodžio 20 d. ir Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 4 d. nuosprendžių dalis, kuriomis kaltinamieji A.Š ir A.V. buvo nuteisti pagal BK 216 straipsnio 1 dalį bei nutraukė byla dėl šios nusikalstamos veikos. Teismas šioje byloje motyvavo, kad nagrinėtoje byloje nebuvo surinkta pakankamai patikimų duomenų, kurie neabejotinai patvirtintų kaltinamųjų A.Š. ir A.V. *nusikalstamą tikslą* (esantį būtinuoju nusikalstamos veikos, numatytos BK 216 straipsnio 1 dalyje, subjektyviuoju sudėties požymiu), *kad jie siekė įteisinti savo nelegaliai įgytus pinigus ar turtą, melagingai nurodydami jų gavimą iš teisėtos veiklos*. Šioje byloje nebuvo nustatyta kasatorių veiksmuose esant BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos subjektyvieji požymiai – kaltė – tiesioginė tyčia ir tikslas – įteisinti savo ar kito asmens nelegaliai įgytus pinigus ar turtą. Taigi, nebuvo nustatyta visų būtinųjų nusikalstamos veikos, numatytos BK 216 straipsnio 1 dalyje, sudėties požymių.¹⁵³ Kaip darbe minėta anksčiau, teisėsaugos institucijos dažnai inkriminuoja BK 216 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką, neįsigilinę į visus būtinuosius veikos padarymo požymius. Dažniausiai užtenka formalių veiksmų su turtu, neatsižvelgiant į subjektyviąją veikos padarymo pusę. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau darbe - LAT) yra pažymėjęs, jog nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo sampratoje išskirtini du pagrindiniai momentai, apibūdinantys šios nusikalstamos veikos esmę: 1) legalizuojant pinigus yra naudojamos pajamos, kurių šaltinis nusikalstama veika(gautos nusikalstamu būdu); 2) šiomis pajamomis yra disponuojama arba jomis atliekamos finansinės operacijos tam, kad jos būtų įteisintos, kaip gautos iš legalių šaltinių¹⁵⁴. Taigi siekis nuslėpti, užmaskuoti tikrąją pinigų ar turto kilmę, jų gavimo šaltinį yra šio nusikaltimo esmė.

Galima būtų kalbėti apie BK 189 straipsnio inkriminavimą, tačiau asmuo, pats įvykdęs nusikaltimą, paskui atlikęs su turtu tam tikrus veiksmus atskirai pagal BK 189 straipsnį baudžiamojon atsakomybėn netraukiamas.

¹⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 12d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2k-135/2012).

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 2d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2k-251/2014).

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-515/2006).

Žinojimas, kad turtas gautas nusikalstamu būdu – subjektyviosios pusės elementas, kurį taip pat kaip ir tikslą, būtina nustatyti baudžiamojoje byloje. Jeigu iš faktinių bylos aplinkybių matyti, kad asmuo turėjo žinoti apie nusikalstamą pinigų kilmę, jo traukti baudžiamojon atsakomybėn negalima, nes skirtingai nei Šveicarijos BK, LR BK nenustatytas požymis „turėjo žinoti“. Kaip darbe minėta anksčiau, įtvirtinus tokį požymį BK 216 straipsnyje, taptų lengviau patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn.

Apžvelgiant atskirų, šiame poskyryje paminėtų užsienio valstybių statistinius duomenis, išryškėja tam tikros tendencijos. Nepaisant tam tikrų, skirtingų teisinio vertinimo niuansų pinigų plovimo atžvilgiu, nedidelis apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius vyrauja ir atskirose užsienio valstybėse. Pavyzdžiui, Austrijoje 2011 m. buvo priimti šeši apkaltinamieji nuosprendžiai¹⁵⁵, Vokietijoje tais pačiais metais – 903 apkaltinamieji nuosprendžiai¹⁵⁶, Italijoje 2012 m. – 9¹⁵⁷, Prancūzijoje 2011 m. – 28¹⁵⁸, JK 2010 m. – 1.587¹⁵⁹, Šveicarijoje 2010 m. – 219¹⁶⁰. Nors ir įvardinti skaičiai yra didesni lyginant su LR apkaltinamųjų nuosprendžių skaičiumi per metus, visgi reikia atsižvelgti į paminėtų užsienio valstybių geografinę padėtį¹⁶¹ bei gyventojų skaičių. Todėl darytina išvada, kad skirtingas teisinis reguliavimas nepašalina esamos problemos, susijusios su šios nusikalstamos veikos įrodomumo problema. Autorė atkreipia dėmesį į gana nemažą JK apkaltinamųjų nuosprendžių skaičių. Galbūt taip yra todėl, kad šios valstybės teisinis reglamentavimas, susijęs su pinigų plovimu yra pakankamai detalus, sukurtas efektyvus ištyrimo mechanizmas.

Apibendrinant šiame poskyryje išdėstytas mintis galima teigti, kad LR BK 216 straipsnyje įtvirtinta pinigų plovimo veika atitinka tarptautiniuose teisės aktuose numatytus šios nusikalstamos veikos požymius. Dar daugiau, autorės nuomone, ši nusikalstama veika reglamentavimo prasme

¹⁵⁵ 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.26].

<<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211180.htm#Austria>>.

¹⁵⁶ 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.26].

<<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211181.htm#Germany>>.

¹⁵⁷ 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.26].

<<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211182.htm#Italy>>.

¹⁵⁸ 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.26].

<<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211181.htm#France>>.

¹⁵⁹ 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.26].

<<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211184.htm#UK>>.

¹⁶⁰ 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia. [interaktyvus], [žiūrėta 2015.03.26].

<<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211184.htm#Switzerland>>.

¹⁶¹ Tam tikros valstybės yra „karštieji taškai“, per kurias arba kuriose išplaunama daugiausiai pinigų.

lenkia tam tikras užsienio valstybes, kadangi visos nusikalstamos veikos, numatytos BK specialiojoje dalyje yra laikomos pirminėmis nusikalstamomis veikomis pinigų plovimo veikai įvykdyti. Be to, baudžiamas tiek tas asmuo, kuris įvykdė pirminę nusikalstamą veiką, tiek tas, kuris prisidėjo tik prie pinigų plovimo proceso. Anksčiau galiojusioje BK 216 straipsnio redakcijoje įtvirtintiems pinigų plovimo objektyviesiems požymiams buvo būtina nustatyti žinojimą ir tikslą. Po įstatymo redakcijos atsiradusi „antroji“ alternatyvi veika - turto tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo juo, judėjimo, nuosavybės teisių ar su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas arba užmaskavimas pagal tarptautinius teisės aktus turi būti atliekami žinant, kad šis turtas yra gautas nusikalstamu būdu, tačiau tikslas, kaip būtinasis požymis, nėra būtinas. Be to, atsižvelgiant į LR nacionalinės teisės sistemos ypatumus, po įstatymo redakcijos atsiradę požymiai - *turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, žinant, kad šis turtas yra gautas nusikalstamu būdu*, sukels dubliavimosi problemų su kitomis nusikalstamomis veikomis. Šiuo atveju, inkorporavus naujuosius požymius, reikėjo atsisakyti BK 189 straipsnio. Lyginant su atskiromis užsienio valstybėmis, ne visos šalys į savo nacionalinę sistemą inkorporavo tarptautiniuose teisės aktuose numatytus veikos padarymo būdus. Daugiausia problemų sukelia subjektyvieji šios nusikalstamos veikos požymiai. Todėl įgaliosios institucijos turėtų priimti naujus įstatymus, kurie nekeistų pačio BK 216 straipsnio, o tobulintų šios nusikalstamos veikos užkardymo bei ištyrimo sistemą.

2.3. Pinigų plovimo santykis su kitomis nusikalstamomis veikomis

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, svarbu palyginti bei atriboti BK 216 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką su kitomis, BK specialiojoje dalyje numatytomis, sudėties požymiais panašiomis, nusikalstamomis veikomis.

2.3.1. BK 216 straipsnio santykis su 237 straipsniu

Pradedant nagrinėti BK 216 straipsnio santykį su BK 237 straipsniu, visų pirma, svarbu apibūdinti pastarosios nusikalstamos veikos esminius požymius. Šios nusikalstamos veikos vieta BK numatyta XXXIV skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusikaltimai teisingumui“. Tuo tarpu pinigų plovimo veika priskirtina XXXII skyriui „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai“. Taigi, skiriasi objektas, prieš kurį nukreipta nusikalstama veika. BK 237 straipsnio nuostatos saugo teisėsaugos institucijų veiklą, teisingą ir normalų nuostatų įgyvendinimą. Pavyzdžiui, trukdymas teisingumui galėtų atrodyti taip: nusikaltėlis perduoda kitam asmeniui laikinai pasaugoti iš nusikalstamos veikos gautą rezultatą. Tai galėtų būti pinigai, kitoks gautas turtas, taip pat įrankius, kuriais buvo įvykdytas nusikaltimas – ginklas, peilis, laužtuvas ir taip toliau. Nusikaltėlis gali taip elgtis, nes galimai jo namuose gali būti atlikta krata. Svarbus momentas yra tas, kad jeigu slepiant

nusikaltimą yra įgyvendinamas iš anksto duotas pažadas taip elgtis, tokia veika yra bendrininkavimas (padėjimo forma)¹⁶². Jeigu asmuo nusiperka iš nusikaltėlio neteisėtai įgytą turtą arba paima tokį turtą realizavimui vėliau atsiskaitant su nusikaltėliu, reikia taikyti BK 189 straipsnį¹⁶³. Pagrindinis tikslas yra paslėpti kito asmens daiktus kuriam laikui, be jokio tikslo juos ateityje kaip nors kitaip panaudoti, atlikti su tais daiktais sandorius, paleisti į apyvartą ir taip toliau. BK 237 straipsnio atžvilgiu nevyksta realus tokių daiktų judėjimas, nėra tikslo juos legalizuoti, o tiesiog paslėpti. Svarbu atsižvelgti į veikos padarymo subjektyvųjį elementą. Kaip minėta darbe anksčiau, po įstatymo redakcijos įsigaliojės pakeičimas - turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su tuo susijusių teisių slėpimas itin panašus su BK 237 straipsnio dispozicijoje esančiais požymiais: „*tas, kas iš anksto nepažadėjęs paslėpė, sunaikino ar sugadino kito asmens padaryto sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo pėdsakus, įrankius ar priemones, nusikalstamu būdu įgytus daiktus, kitus su slepiamu nusikaltimu susijusius dalykus, turinčius įrodomosios reikšmės, arba slėpė nusikaltimą padariusį asmenį, baudžiamas*“ <..>¹⁶⁴. Lingvistine prasme aiškinant BK 216 straipsnio naujuosius požymius, susijusius su **slėpimu**<..>, o ne su tikslu **nuslėpti** ar **įteisinti** nusikalstamu būdu gautą turtą, užtenka įrodyti tik žinojimą apie nusikalstamą turto kilmę, bet nereikia įrodinėti tikslo legalizuoti. Nors ir BK 237 straipsnio paskirtis yra apsaugoti teisingumo sistemą, lyg ir turėtų būti aišku, kad siekiama paslėpti nusikalstamos veikos priemones, įrankius, daiktus, turinčius įrodomosios reikšmės asmenį traukiant už atitinkamą nusikalstamą veiką baudžiamojon atsakomybėn, tačiau siekiama ne tik išvengti tokių pasekmių, tačiau kartu tai ir buvimo vietos, disponavimo slėpimas, siekiant paslėpti ir nusikalstamų būdu gautą turtą. Tam tikrai atvejais nekyla problemų, kai asmuo padeda paslėpti lavoną, peilį šautuvą. Tačiau neaišku, kaip reikia vertinti tokius atvejus: „Lietuvos Apeliacinio teismo byloje Nr. 1A-380/2008 G.A nuteistas pagal BK 237 straipsnį už tai, kad neįrodžius, kad G. A. bendrininkavo pagrobiant didelės vertės svetimą turtą <..> žinodamas, kad šis (aut.past. didelės vertės, BK 178 straipsnis 3 dalis) turtas pagrobtas, pagal susitarimą su pagrobėju nuvairuoti automobilį iki sankryžos, šį automobilį iš miesto gatvės vairavo iki rajono, miestelio. Minėtoje vietoje automobiliui sugedus, D. L. susisiekė su G. A. ir G. A. pateikė automobilio užvedimui reikalingą dyzelinį kurą, surado automobiliui vietą paslėpti ir suremontuoti pas V. A., gyvenantį kaime, kur šį automobilį D. L. nuvairavo, ir tokiu būdu G. A. iš anksto nepažadėjęs paslėpė kito asmens nusikalstamu būdu įgytą daiktą“¹⁶⁵. Taigi, iš kitos pusės šią situaciją galima vertinti kaip kitos asmens nusikalstamu būdu gauto turto slėpimą, o būtent, BK 216 straipsnio

¹⁶² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, trečias tomas, *supra* note 127, p.184.

¹⁶³ Lietuvos baudžiamoji teisė, specialioji dalis, pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2013, p. 411

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas., *supra* note 1, 237 straipsnis.

¹⁶⁵ Lietuvos Apeliacinio Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. lapkričio 28d. nuosprendis baudžiamojame byloje (bylos Nr. 1A-380/2008).

dalyko disponavimo ar buvimo vietos slėpimas. Iki šiol teismų praktikoje nėra tikslių ir aiškių atribojimo kriterijų tarp aptartų nusikalstamų veikų.

2.3.2. BK 216 straipsnio santykis su 189 straipsniu

Praktikoje daugiausia problemų kyla atribojant BK 216 straipsnį nuo BK 189 straipsnio nuostatų, kadangi sutampa tam tikri veikos padarymo požymiai. Šių nusikalstamų veikų panašumas yra tas, kad patraukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 189 arba 216 straipsnį, būtina nusikalstamo turto kilmė. Taigi, minėti straipsniai yra pirminių neteisėtų veiksmų tam tikras būtinas rezultatas. Skirtingai nei BK 216 straipsnyje, BK 189 straipsnyje nenustatyta atsakomybė asmeniui, kuris pats įvykdė nusikalstamą veiką. Šio straipsnio prasme, tai laikytina nusikaltėlio veiklos sąsaja. Kaip minėta anksčiau, tam tikrose užsienio valstybėse toks požiūris vyrauja traukiant baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą.

Šių dviejų nusikalstamų veikų bendras bruožas yra tas, kad atliekami veiksmai turtu, kuris gautas ne iš bet kokios kitos, o būtent iš nusikalstamos veikos. Tai yra aukščiausio neteisėtumo veikla, kuri yra uždrausta dėl savo pavojingumo visuomenei, pačios esmės, suvokiama taip, kad jokiais išlygomis negalėtų būti laikoma teisėta. Teismų praktikoje kaip tokios veiklos pavyzdžiai nurodoma „narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimas, prekyba žmonėmis, kyšininkavimas, prekyba ginklais ir panašiai“¹⁶⁶. Šie nusikaltimai yra dažniausiai pasitaikantys, kai kalbama apie nusikalstamu būdu gautas pajamas. Šie nusikalstamos veiklos pavyzdžiai tarptautiniuose teisės aktuose nurodomi dažniausiai. Turtas, gautas iš leistinos, tačiau vykdomos neturint reikiamos licencijos, leidimo ar kitu neteisėtu būdu, veiklos, skirtingai nei uždraustos veiklos rezultatai, vien tik įrodžius šio turto ryšį su neteisėtu būdu vykdyta veikla, nėra automatiškai pripažįstamas turtu, galinčiu būti BK 189 ir 216 straipsniuose numatytų nusikaltimų dalyku¹⁶⁷.

Šiame baigiamajame darbe jau buvo minėta apie tarptautinius ekspertų vertinimus, siūlymus sujungti abu straipsnius. Darius Prapiestis nepritarė tokiam siūlymui, išskirdamas esminius skirtumus tarp šių nusikalstamų veikų:

1. Pagrindinis tiesioginis objektas, į kurį kėsinamasi. BK 189 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos objektas yra nuosavybė, teisės, susijusios su ja, tuo tarpu BK 216 straipsnio nuostatos saugo valstybės finansų sistemą (aut.past. darbe minėta, kad tam tikros atskiros užsienio valtybės priskiria pinigų plovimo veiką kaip pažeidžiančią nuosavybės teises).

¹⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 12 d. nutartis (bylos Nr. 2K-7-83/2010).

¹⁶⁷ Kaziliūnaitė, R. Baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių savanaudiškos veiklos aspektų įtaka iš šios veiklos gaunamo turto statusui, 2013, 5(1), p. 347–365.

2. Veiksmų pobūdis. BK 189 straipsnyje kalbama tik apie *įgijimą, naudojimąsi* arba *realizavimą*. Šie veiksmai sutampa su naujaisiais BK 216 straipsnio požymiais. Tačiau minėto straipsnio pagrindinis tikslas šiais veiksmais legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą (aut.past. kaip darbe minėta anksčiau, šie požymiai BK 216 straipsnyje apskritai nereikalingi). Be to, pinigų plovimo veikoje visi atliekami veiksmai nemažina nusikalstamo turto vertės ar kiekio, o BK 189 straipsnio kontekste dažniausiai vertė neturi reikšmės, taigi, gauta nusikalstama nauda gali būti ir mažesnė nei tikroji turto vertė, kai kuriais atvejais nauda nėra gaunama visai. BK 216 straipsnio prasme savininkas nesikeičia ir turto vertė yra išsaugoma, BK 189 straipsnio atžvilgiu – vertė neturi reikšmės ir savininkas pasikeičia.

3. Pagrindinis šių nusikalstamų veikų skirtumas yra tikslas. BK 216 straipsnio atžvilgiu ši subjektyvųjį elementą būtina įrodyti, jo nenustačius, galima svarstyti galimybę apie BK 189 straipsnio taikymą.¹⁶⁸

MONEYVAL ekspertai yra pažymėję, kad nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas, naudojimas arba realizavimas gali būti daromas turint tikslą jį legalizuoti iš anksto pažadėjus. Dariaus Prapiėsčio nuomone, tai yra ne visai tikslinga, kadangi išankstinis pažadėjimas atlikti šiuos veiksmus su tokiu turtu yra laikomas bendrininkavimu darant pirminę nusikalstamą veiką¹⁶⁹. Autorė pažymi, kad kalbant apie BK 216 straipsnį, iš anksto pažadėjęs legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą, negali būti laikomas ir pirminės nusikalstamos veikos bendrininku. Tik jei asmuo dalyvavo nusikalstamoje veikoje, iš kurios buvo gautas turtas, gali būti laikomas bendrininku ir jo veiką kvalifikuojama pagal nusikalstamų veikų realiąją sutaptį¹⁷⁰. BK 24 straipsnio (*Bendrininkavimas ir bendrininkų rūšys*) 6 straipsnio nuostatose numatyta, kad padėjėju laikomas asmuo, kuris padėjo daryti nusikalstamą veiką duodamas patarimus, nurodymus, teikdamas priemones arba šalindamas kliūtis, saugodamas ar pridengdamas kitus bendrininkus, iš anksto pažadėjęs paslėpti nusikaltėlių, nusikalstamos veikos darymo įrankius ar priemones, šios veikos pėdsakus ar nusikalstamu būdu įgytus daiktus, taip pat asmuo iš anksto pažadėjęs realizuoti iš nusikalstamos veikos įgytus ar pagamintus daiktus¹⁷¹. Šio straipsnio nuostatas galima pritaikyti BK 189 ir 237 straipsniuose numatytoms nusikalstamoms veikoms. Tačiau reikia pabrėžti, kad BK 216 esmė yra legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą. BK 24 straipsnio 6 dalis to nenumato. Pažadėjimas legalizuoti turtą

¹⁶⁸ Prapiestis, D., *supra* note 10, p.50.

¹⁶⁹ *Ibid*, p. 84.

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso komentaras, III tomas, *supra* note 127, p. 47.

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas., *supra* note 1, 24 straipsnis.

negali būti traktuojamas kaip bendrininkavimas padėjimo forma pirminės nusikalstamos veikos atžvilgiu.

Vienoje iš LAT nutarčių nustatyta, kad atsakomybė pagal BK 216 straipsnį kyla tam asmeniui, kuris, siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens pinigus ar turtą, žinodamas, kad jie įgyti nusikalstamu būdu, atliko su tuo turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos<..> Būtinai šios nusikalstamos veikos subjektyvusis požymis yra tikslas nuslėpti ar įteisinti nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą. Būtent siekis nuslėpti tikrąjį pinigų, kito turto kilmę, jų gavimo šaltinį, įteisinti nusikalstamu būdu gautus pinigus ar turtą yra šio nusikaltimo esmė ir leidžia jį atskirti nuo kitų panašių nusikalstamų veikų, t. y. nuo nusikalstamu būdu gauto turto įgijimo arba realizavimo (BK 189 straipsnis). Esant tokiam tikslui veika kvalifikuotina pagal BK 216 straipsnį, jo nesant – pagal BK 189 straipsnį.¹⁷²

Daugiausiai problemų gali kilti dėl sąvokų - legalizavimo ir realizavimo. Vienoje iš LAT nutarčių nustatyta, kad - turto realizavimas – tai bet kuria civilinės teisės reglamentuota forma (pardavimu, dovanojimu, paskola, nuoma, įkeitimu ir kt.) iš anksto kaltininkui nepažadėtas jo nusikalstamu būdu gauto turto atlygintinas ar neatlygintinas perdavimas tretiesiems asmenims. Kvalifikuojant padarytą veiką kaip žinomai nusikalstamu būdu įgyto turto realizavimą yra svarbus pats turto perdavimo faktas tretiesiems asmenims, tačiau neturi reikšmės, kokia forma turtas perduodamas ir ar gaunama už tai turtinė nauda, ar ne. Pats žinomai nusikalstamu būdu įgyto turto perdavimas tretiesiems asmenims eliminuoja galimybę pripažinti, kad turtas buvo perduotas teisėtai atitinkama civilinės teisės reglamentuota forma. Bet kokios formos veiksmai su turtu, kuris nėra asmens teisėta nuosavybė ir asmuo tai suvokia, laikomi nusikalstamais ir nėra civilinės teisės reguliavimo dalykas.¹⁷³ Taigi, legalizuojant vyksta pinigų (turto) judėjimas, o realizuojant ne¹⁷⁴. Profesorius A. Gutauskas nuomone, BK 189 straipsnyje numatyta nusikalstama veika gali būti pirminiu nusikaltimu pinigų plovimo procese¹⁷⁵. Autorės nuomone, tokią nuostatą galima suprasti dvejopai: turėta omenyje, kad BK 189 straipsnyje numatyta nusikalstama veika yra „lyg“ pinigų plovimo pirminė stadija arba tai, kad minėtame straipsnyje numatyta nusikalstama veika gali būti pirminiu nusikaltimu tarptautinių teisės aktų prasme (*predicate offence*). Autorė atkreipia dėmesį, kad ypatingai po BK 216 straipsnio redakcijos, antrasis variantas yra sunkiai įsivaizduojamas.

¹⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 17d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-7-96/2012).

¹⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. balandžio 11d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K- 271/2006).

¹⁷⁴ Gutauskas, A., supra note 9, p. 64.

¹⁷⁵ *Ibid.*

Apibendrinant aukščiau išdėstytą galima teigti, kad pinigų plovimo veika yra žymiai sudėtingesnė ir painesnė savo prasme. Būtina pereiti visas tris veikos stadijas. BK 189 straipsnio atžvilgiu jokių sudėtingų procesų nevyksta. Autorės nuomone, tikslinga buvo palikti galioti šios normos nuostatas, BK 189 straipsnis nustato visiškai skirtingą šios veikos prasmę. Tačiau kaip darbe minėta anksčiau, ne visai tikslinga buvo į BK 216 straipsnio sudėtį inkorporuoti nusikalstamu būdu gauto turto įgijimo, valdymo, naudojimo požymius, nes jie neatskleidžia pinigų plovimo esmės.

2.3.3. BK 216 straipsnio santykis su 189¹ straipsniu

BK 189¹ straipsnyje numatyta atsakomybė už turėjimą nuosavybės teise didesnės negu 500 MGL vertės turto, žinant arba galint žinoti, kad tas turtas negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis. Šiame BK straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už disponavimą turtu, kuris negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis. Prieš pradėdant nagrinėti BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos santykį su BK 189¹ straipsnyje numatyta nusikalstama veika, būtina apibrėžti, kaip mokslinėje literatūroje ir teismų praktikoje suprantamas neteisėtas turtas, kadangi kas yra neteisėta, nebūtinai yra nusikalstama. Tam tikrų veiksmų atlikimas su nusikalstamu būdu gautu turtu užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal BK 216 straipsnį. Toliau kalbant apie neteisėto turto sampratą BK 216 straipsnio atžvilgiu, svarbu paminėti, kad neteisėtas turtas čia suprantamas tik kaip gautas iš veikos, kuria draudžia baudžiamasis įstatymas, tuo tarpu 189¹ atžvilgiu turto turėjimas gali būti gautas iš veiklos, nebūtinai užtraukiančios baudžiamąją atsakomybę. Taigi, BK 189 ir 216 straipsnių sudėtyse numatyta baudžiamoji atsakomybė ne už pajamas generuojančią veiką, o už patį disponavimo neteisėtai gautomis pajamomis faktą ir visais atvejais pajamų kilmė, skirtingai nuo BK 189¹ straipsnio, yra nusikalstama¹⁷⁶. Minėtame straipsnyje nedetalizuojami veiksmai, kurie yra atliekami su turtu, kuris negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis. Nusikaltimu laikomas tokio turto „turėjimas“. BK 216 straipsnio esmė yra alternatyvių veiksmų atlikimas su tikslu legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą. Nusikalstamu būdu gautam turtui priskiriamas tiesiogiai iš nusikalstamos veikos gautas turtas, turtas, kuriuo paverstas nusikalstamu būdu gautas turtas, netiesioginės pajamos ir bet kokia turtinė nauda, gauta iš nusikalstamų veikų darymo. Praktikoje apkaltinamuosiuose nuosprendžiuose pagal BK 189¹ straipsnį asmenys nuteisti ne už nusikalstamas, o būtent už teismui nežinomos kilmės turto turėjimą¹⁷⁷. Nors ir neteisėtas praturtėjimas iš dalies yra nusikalstamu būdu gautų pinigų ar turto legalizavimo rezultatas, BK 189¹ ir 216 straipsniai kartu negali būti taikomi, nes dalykas negali tuo pačiu būti ir nusikalstamos, ir neaiškios kilmės¹⁷⁸. BK 189¹ straipsnyje yra įvardytas turtas, kuris

¹⁷⁶ Bikelis, S. Čepytė, B. Girdauskas, M. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Vilnius: Justitia, 2014, p. 316.

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ Makūnaitė, S. Neteisėto praturtėjimo nusikaltimo dalykas. Teisė, 2014, p. 182.

negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis, tačiau šios nusikalstamos veikos dalyku turėtų būti laikomas ir toks turtas, kuris negalėjo būti įgytas teisėtai, todėl dalyko tikslesnis apibrėžimas būtų kaip turtas, kuris negalėjo būti įgytas teisėtai arba teisėtomis pajamomis¹⁷⁹. Jeigu nepavyksta nustatyti turto nusikalstamos kilmės, tačiau esant pagrindui manyti, kad pinigai ar kitas turtas įgyti neteisėtu būdu, sprendžiamas klausimas dėl 189¹ straipsnio taikymo.

2.4. Pinigų plovimo baudžiamosios atsakomybės pagrindiniai probleminiai aspektai Lietuvos Respublikos teismų praktikoje

Lietuvos teismų praktikoje ypatingai mažai bylų dėl BK 216 straipsnio numatytos nusikalstamos veikos. Ši norma yra tarsi „užšalusi“ ir neveikianti. Profesorius Aurelijus Gutauskas pažymi, kad įgaliotosioms teisėsaugos institucijoms būtina įsivesti naują pinigų plovimo kontrolės strategiją¹⁸⁰. Autorė sutinka su šia nuomone, kadangi visų pirma, pradedama nepateisinamai daug ikiteisminių tyrimų BK 216 straipsnio atžvilgiu. Tai byloja apie tai, kad ikiteisminio tyrimo institucijoms svarbus tik formalus pradėtų ikiteisminio tyrimo skaičius. Analizuojant teismų praktiką pastebima, kad vienas iš sunkiausiai įrodomų pinigų plovimo sudėties požymių yra įrodyti nusikalstamą pinigų kilmę. Atlikdamas įvairias finansines operacijas ir kitus sudėtingus veiksmus, asmuo nori įteisinti nusikalstamu būdu įgytą turtą ar pajamas bei, pasinaudodamas kitų asmenų sąskaitomis, siekia nusišlėpti ne tik neteisėtų pajamų šaltinius, bet ir save patį, kaip neteisėto verslo vykdytoją¹⁸¹. Prof. Aurelijus Gutauskas pabrėžia dar vieną svarbų aspektą – esminis dalykas, kurį reikia įrodyti pinigų plovimo byloje, yra asmens žinojimas, kad pinigai ar turtas gauti iš nusikalstamos veikos, o įrodinėti kito nusikaltimo faktą nėra svarbiausias aspektas¹⁸². Pagal tarptautinės teisės aktus, valstybėms yra rekomenduotina nesieti pinigų plovimo taikymą su pirminės nusikalstamos veikos apkaltinamuoju nuosprendžiu. Tai yra, šio nuosprendžio nebuvimas neturi sudaryti kliūčių patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn pagal minėtą nusikalstamą veiką. Visgi, esant tokiam nuosprendžiui lengviau įrodyti BK 216 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką. Autorės nuomone, žinojimo neįmanoma įrodyti jei nenustatyta pirminė nusikalstama veika, iš kurios yra gautas turtas. Turi būti nustatytas ryšis tarp pirminės nusikalstamos veikos ir iš jos gautų pajamų legalizavimo. Autorė pabrėžia, kad įrodyti žinojimą apie nusikalstamą pinigų ar turto kilmę yra praktiškai neįmanoma, nebent faktinės aplinkybės būtų iš ties ganėtinai aiškios. Siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės, kaltininkas teisme gali gintis, kad nežinojo apie nusikalstamą turto

¹⁷⁹ *Ibid.*

¹⁸⁰ Gutauskas, A. Baudžiamoji teisė. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2014, p. 148.

¹⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartis, *supra* note 155.

¹⁸² Gutauskas, A., *supra* note, 181.

kilmę. Asmens žinojimas turi būti patvirtinamas byloje nustatytų aplinkybių visuma, negalima remtis prielaidomis.

Vienoje iš LAT nutarčių kasatorius, ginčydamas žemesnių instancijų teismų sprendimus, teigė, kad BK 216 straipsnyje numatyto nusikaltimo dalyku turtas yra tik tada, kai jis yra įsigytas nusikalstamu būdu. Kokius nusikaltimus ar baudžiamuosius nusižengimus padarius buvo gautas turtas, reikšmės neturi. Pasak kasatoriaus, baudžiamojoje byloje ištirtais įrodymais nenustatyta, kad jis nusikalstamu būdu įgijo mazutą, dyzelinį kurą. Kasatorius teigė, kad neįrodyta, jog jis žinojęs, jog mazutas ar dyzelinis kuras įgytas nusikalstamu būdu. S. M. pabrėžia, kad jis naftos produktų neįsigijo, o tik vykdė FNTT pareigūnų nurodymus, nieko nepirko ir nepardavė, tik tarpininkavo su sąskaitomis-faktūromis.¹⁸³ Šioje LAT nutartyje atsispindi dvi, dažniausiai išskylančios neefektyvaus BK 216 straipsnio taikymo problemos. Įrodyta nusikalstama turto kilmė bei asmens žinojimas, kad turtas yra gautas nusikalstamu būdu. Turi būti nustatyta, kad būtent **nusikalstamos kilmės** turtą bandyta legalizuoti, o ne pavyzdžiui, iš administracinės teisės pažeidimo. Pirminę nusikalstamą veiką, iš kurios gautas turtas, įrodyti itin sunku. Visgi, įstatymų leidėjas, numatęs platų pirminių nusikalstamų veikų sąrašą pasielgė teisingai, nes kitu atveju tektų įrodinėti dar ir konkrečią nusikalstamą veiką.

Kaltininkai gali teigti, kad nieko **nežinojo** apie nusikalstamą pinigų kilmę, nors pagal faktines aplinkybes gali atrodyti kitaip. Tačiau teismas negali remtis prielaidomis, jei trūksta įrodymų, asmuo išteisinamas. Galbūt reiktų pasekti jau darbe minėtos valstybės – Šveicarijos pavyzdžiu ir BK 216 straipsnyje nustatyti „žinojo arba turėjo žinoti“ apie nusikalstamą pinigų kilmę.

Kitoje LAT nutartyje kasatorius teigė, kad neturėjęs jokio nusikalstamu būdu įsigyto turto, kurį reiktų įteisinti, nėra nustatytos mazuto įsigijimo aplinkybės. Kasatorius taip pat nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nuteisė jį pagal BK 216 straipsnio 1 dalį, nes veikoje nėra kaltės – tiesioginės tyčios, kadangi neįrodyta, kad E.P žinojo nusikalstamą naftos produktų kilmę. Kasaciniame skunde taip pat nurodyta, kad jei ir sutinkant, jog E. P. suprato, kad įsigyjami naftos produktai gauti neteisėtu būdu, šio supratimo negalima sutapatinti su žinojimu, jog naftos produktai yra įgyti iš nusikalstamos veikos. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas painioja neteisėtumo ir nusikalstamumo sąvokas. Administraciniai teisės pažeidimai, drausminiai nusižengimai, civiliniai deliktai yra neteisėtos veikos, tačiau pagal BK 216 straipsnio 1 dalies dispoziciją, kaltininkas turi suvokti, kad turtas įgytas nusikalstamu, o ne neteisėtu būdu. Kasacinis skundas buvo patenkintas, nurodant tokius argumentus: byloje nėra jokių duomenų, kad F. L., prieš įgydamas dyzelinį kurą, žinojo, kad šis gautas nusikalstamu būdu. Akivaizdu, kad F. L., prieš įgydamas dyzelinį kurą, suvokė, kad šis gautas neteisėtu būdu, nes pardavėjas neturėjo jokių dokumentų, tačiau ši aplinkybė savaime

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gegužės 4d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-147/2010).

nereiškia, kad F. L. suvokė, jog kuras gautas nusikalstamu būdu. Beje, apeliacinės instancijos teismas savo nuosprendžio aprašomojoje dalyje vartoja abi sąvokas, - tai, kad dyzelinis kuras buvo gautas ir neteisėtu būdu, ir nusikalstamu būdu; tokių prieštaravimų teismo nuosprendyje neturi būti. Taigi nėra jokie teisinio pagrindo teigti, kad F. L. veiksmuose yra BK 216 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėtis.¹⁸⁴ Autorė sutinka su tokia LAT pozicija, kadangi asmuo gali įtarti neteisėtą turto kilmę, bet tai nereiškia, kad jis būtinai suvokia tai, kad turtas gautas nusikalstamu būdu. Taigi, baudžiamojame byloje taikant BK 216 straipsnį, būtina įrodyti visus šios nusikalstamos veikos sudėties požymiams: iš nusikalstamos veikos gauto turto, pinigų kilmės, taip pat subjektyviųjų požymių – kaltės – žinojimo apie nusikalstamą (o ne neteisėtą) pinigų kilmę, tikslą legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą.

Subjektyvųjų BK 216 straipsnio požymių – tikslą, taip pat būtina įrodyti. Žemesnės instancijos teismai neretai klysta inkriminuodami kaltinamajam šį požymį. LAT baudžiamojame byloje Nr. 2K-135/2012 nustatyta, kad V. P. apgaule įgijo svetimą turtą, t. y., suklaidinęs T. N., pagal 2009 m. balandžio 6 d. sudarytą su juo sutartį nupirko iš jo gyvenamąjį namą<..>, ir taip padarė nusikalstamą veiką, numatytą BK 182 straipsnio 1 dalyje. Po to šį gyvenamąjį namą, 2009 m. balandžio 8 d. įregistravęs kaip jam priklausantį, 2009 m. gegužės 19 d. pagal sandorį už 45 000 Lt pardavė kitam asmeniui – R. T.. Šiuos veiksmus teismai kvalifikavo kaip BK 216 straipsnio 1 dalyje numatytą veiką, padarę išvadas, kad realizuodamas<..> sukčiaujant įgytą iš T. N. gyvenamąjį namą, V. P. taip siekė įteisinti ir įteisino nusikalstamu būdu įgytą turtą. LAT šioje byloje nustatė, kad teismai, iš esmės formaliai preziumuodami V. P. siekimą antruoju sandoriu legalizuoti iš T. N. apgaule įgytą namą, iš tiesų nepagrindė šio fakto ir neatskleidė kaltininko tyčios padaryti minėtą nusikaltimą turinio, vadinasi nenustatė būtinojo nusikalstamos veikos sudėties. Dėl to BK 216 straipsnio 1 dalis V. P. pritaikyta netinkamai.¹⁸⁵ Taigi, šioje byloje nekilo problemų dėl nusikalstamo turto kilmės, kadangi buvo įrodyta, kad kaltinamasis padarė BK 182 ir 300 numatytas nusikalstamas veikas, tačiau nepavyko įrodyti tikslo – kaip esminio šios nusikalstamos veikos padarymo požymio.

Kitoje LAT baudžiamojame byloje Nr. 2K-251/2014 kaltinamieji taip pat buvo išteisinti dėl tos priežasties, kad nebuvo nustatyta tikslo legalizuoti nusikalstamu būdu gautas lėšas. Byloje buvo nustatyta, vežant nusikalstamu būdu įgytą metalo (vario) laužą iš Lietuvos į Lenkijos Respubliką,<..> pareigūnams <..>veikdami bendrininkų grupe, per nieko apie jų vykdomą nusikalstamą veiklą nežinojusį vairuotoją V. K, muitinės pareigūnams pateikdami suklastotus vežamo krovinio (10 tonų vario laužo) tariamai teisėtą įgijimą patvirtinančius dokumentus, melagingai nurodė, kad

¹⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 8 d. nutartis Baudžiamojame byloje (bylos Nr. 2k-7-330/2011).

¹⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, *supra* note 153.

nusikalstamu būdu įgytas turtas – metalo (vario) laužas yra gautas iš teisėtos veiklos. LAT konstatavo, kad vienintelis ir pagrindinis kasatorių tikslas buvo ne siekis slėpti nusikalstamu būdu gautą turtą, o tiesiog užsiimti neteisėta ūkine, komercine veikla, šiam tikslui įgyvendinti sudarant prielaidas, kaip konstatuota, suklastojus ir panaudojus atitinkamus dokumentus. Nagrinėjamoje byloje nebuvo surinkta pakankamai patikimų duomenų, kurie neabejotinai patvirtintų kaltinamųjų A. Š ir A. V nusikalstamą tikslą (esantį būtinuoju nusikalstamos veikos, numatytos BK 216 straipsnio 1 dalyje, subjektyviuoju sudėties požymiu), kad jie siekė įteisinti savo nelegaliai įgytus pinigus ar turtą, melagingai nurodydami jų gavimą iš teisėtos veiklos<..>. Byloje surinktais įrodymais neabejotinai nenustatyta kasatorių veiksmuose esant BK 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos subjektyviuosius požymius – kaltę – tiesioginę tyčią ir tikslą – įteisinti savo ar kito asmens nelegaliai įgytus pinigus ar turtą.¹⁸⁶ Sunkumą įrodant byloje aptartą „tikslą“ požymį galima aiškinti tuo, kad labai dažnai teismams kyla dviprasmiškos situacijos. Nors ir galima būtų daryti prielaidas, kad kaltinamieji iš ties siekė legalizuoti neteisėtai gautą turtą, visgi nekaltumo prezumpcija reikalauja, kad visos abejonės, kylančios sprendžiant baudžiamąją bylą, būtų vertinamos kaltinamojo naudai.

Taigi, dar vienas svarbus šios nusikalstamos veikos aspektas – ryšis tarp pirminės nusikalstamos veikos ir iš jos gautų pajamų legalizavimo. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl BK 216 straipsnį taip sunku pritaikyti praktikoje, kadangi kyla problemų įrodant nusikalstamų pajamų kilmę.

Tam, kad galima būtų taikyti BK 216 straipsnį, asmuo nebūtinai turi būti nuteistas už pirminę nusikalstamą veiką, iš kurios gautas turtas. Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo veika gali būti įrodinėjama ir tame pačiame ikiteisminiame tyrime, kurio metu atskleidus pirminę nusikalstamą veiką taip pat nustatoma, kad iš šios veikos gautas turtas buvo legalizuotas, ir atskirai, kai nustatoma, kad civilinėje apyvartoje cirkuliuojantis turtas yra ankstesnių teismų sprendimais pripažintas gautu iš nusikalstamos veikos.¹⁸⁷

BK 216 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką tiriant atskirai nuo pirminės nusikalstamos veikos, legalizuotų pinigų bei turto nusikalstama prigimtis dažniausiai grindžiama įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu, priimtu dėl pirminės nusikalstamos veikos, bet šis nuosprendis dėl pirminės nusikalstamos veikos nėra vienintelė būtina sąlyga legalizuotų pinigų bei turto nusikalstamai prigimčiai nustatyti.¹⁸⁸

Jeigu nuosprendis dėl pagrindinės nusikalstamos veikos negali būti priimtas dėl tam tikrų priežasčių <..> tiriant nusikalstamą veiką dėl nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo turi būti

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, *supra* note 154.

¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymo Nr. I-8 „Dėl rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“, *supra* note 11, 6 punktas.

¹⁸⁸ *Ibid.*

surinkta pakankamai duomenų, neabejotinai patvirtinančių, kad pinigai ar kitas turtas gauti iš nusikalstamos veikos ir kad asmuo žinojo apie tai ir, legalizuodamas pinigus ar kitą turtą, atliko vieną iš BK 216 straipsnio dispozicijoje numatytų alternatyvių veiksmų.¹⁸⁹

Apibendrinant šį poskyrį galima daryti išvadas, kad BK 216 straipsnio įrodomumo problemos slypi pačioje pinigų plovimo esmėje. Ši veika yra sunkiai įrodoma ir tai nepriklauso nuo vieno ar kito požymio nebuvimo arba bandymo išplėsti veikos padarymo būdų sąrašą (redakcija, įsigaliojusi nuo 2014 m. sausio 8d.). Tarptautiniai standartai yra ne imperatyvas, juos neįmanoma pilnai atitikti. 2.2. poskyryje lygintų atskirų užsienio valstybių analizė parodė, kad pinigų plovimo reglamentavimas skiriasi. Valstybės, reglamentuodamos šią nusikalstamą veiką atsižvelgia į savo nacionalinės teisės sistemos ypatumus. Autorės prieš tai pateiktuose atskirų užsienio šalių statistiniuose duomenyse atsispindi panaši tendencija dėl pradėtų ikiteisminių tyrimų bei apkaltinamųjų nuosprendžių, priimtų pinigų plovimo atžvilgiu. Apžvelgiant statistinius duomenis, neefektyvūs inkriminavimo bei taikymo rodikliai mažai kuo skiriasi ir pasauliniu mastu. Todėl pakeitimai vargu ar pakeis esamą situaciją dėl aptariamo straipsnio inkriminavimo bei taikymo teismų praktikoje, atvirkščiai, sukels naujų problemų. Teismų praktikoje neaptikta aiškinimo problemų, kurios kiltų dėl alternatyviųjų veikos padarymo būdų. Problemų dėl minėtų veiksmų kyla tik tuo aspektu, kad dėl greičio, kuriame piniginės lėšos gali būti transformuojamos ir „išplautos“ iš naujo per įnešimo, išskaidymas bei pinigų įliejimo į apyvartą stadijas, labai sunku aptikti ir atsekti pinigų plovimo pėdsakus (būdus), nepaisant to, kad sandorių analizė leidžia manyti, kad pinigų plovimas įvyko.

¹⁸⁹ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymo Nr. I-8 „Dėl rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“, supra note 11, 6 punktas.

3. NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMO SKIRTINGO TEISINIO VERTINIMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI TARPTAUTINIAME LYGMENYJE

3.1. Pinigų plovimas kaip tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika

Tarptautinio pobūdžio nusikaltimu¹⁹⁰ laikytinas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas, kuris pasižymi užsienio elementu ir kurių pasekmės peržengia vienos valstybės ribas¹⁹¹. Pinigų plovimas yra konvencinis nusikaltimas, kurio kriminalizavimą numato tarptautiniai teisės aktai. Ši nusikalstama veika yra ypatinga tuo, kad tarptautinis pobūdis pasireiškia ne tik tarptautinės teisinės pagalbos poreikiu arba ekstradicijos santykiais. Pinigų plovimas siejamas su gerai organizuotomis nusikalstamomis grupuotėmis. Pasak profesoriaus V. Vaškelaičio, kova su pinigų plovimu – tai kova su organizuotu nusikalstamumu¹⁹². Darant ši nusikaltimą pažeidžiami daugelio valstybių interesai, dėl šios priežasties tarptautinė bendruomenė privalo neleisti plėstis šiam nusikaltimui bei tinkamai nubausti nusikaltusius asmenis¹⁹³. Konvenciniams nusikaltimams taikomas universalumo principas. Šis principas pagrindžia įstatymo galiojimą nepriklausomai nuo nukentėjusiojo arba kaltininko pilietybės bei padarymo vietos veikoms, kurias persekioti egzistuoja visų valstybių interesas¹⁹⁴. Taigi, universalumo principas suponuoja apie tai, kad lyg ir neturėtų galioti dvigubo baudžiamumo taisyklės, su išimtimi, jei ir kita valstybė pasirašiusi bei ratifikavusi atitinkamą konvenciją dėl tam tikros nusikalstamos veikos. Pavyzdžiui, BK 7 straipsnyje (*Baudžiamoji atsakomybė už tarptautinėse sutartyse numatytus nusikaltimus*) nustatyta, kad asmenys, kurie padaro nusikaltimus, už kuriuos numatyta atsakomybė tarptautinių sutarčių pagrindu (5 dalyje numatyta, kad vienas iš šių nusikaltimų yra pinigų plovimas), atsako pagal LR BK, nepaisant to, kokia yra jų pilietybė ir gyvenamoji vieta, taip pat nusikaltimo padarymo vieta bei tai, ar už padarytą veiką baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos įstatymus¹⁹⁵.

Aiškinant BK 7 straipsnį lingvistiniu būdu, darytina išvada, kad universalumo principas už nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo veiką negalioja, netgi tuo atveju, jei užsienyje įvykdyta pirminė nusikalstama veika pagal vietos įstatymus nesudaro nusikaltimo sudėties. Visgi, reikėtų įvertinti pinigų plovimo išskirtinę struktūrą, dėl ko ir universalumo principas šios nusikalstamos veikos atžvilgiu nėra taip paprastai pritaikomas (žr. plačiau 3.2.).

¹⁹⁰ Angl. *transnational crime*.

¹⁹¹ Vadapalas V, Tarptautinė teisė, Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 331.

¹⁹² Vaškelaitis, V., *supra* note 30, p.368.

¹⁹³ Nevera A, Valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principai. Monografija, Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006, p. 128.

¹⁹⁴ Namavičius J, Baudžiamojo įstatymo galiojimas erdvėje. Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai. Vilnius: Registrų centras, 2014, p. 114.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra* note 1, 7 straipsnis.

Tuo tarpu Šveicarijos 305 bis straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jei asmuo pirminę nusikalstamą veiką įvykdė užsienio valstybėje, jis gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą pagal Šveicarijos baudžiamuosius įstatymus tik tokiu atveju, jei pagal nusikaltimo padarymo vietos įstatymus tokie veiksmai taipogi laikytini nusikaltimu bei nustatyta baudžiamoji atsakomybė už tą pačią veiką¹⁹⁶.

Vokietijos BK 261 straipsnio aštuntoje dalyje nustatyta, kad nusikalstamu būdu gautas turtas pripažįstamas tokiu, jei užsienyje įvykdyta pirminė nusikalstama veika tokia pripažįstama ne tik pagal Vokietijos baudžiamąjį kodeksą, bet ir pagal nusikalstamos veikos padarymo vietos įstatymus¹⁹⁷.

JT konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą 6 straipsnio 2 dalies c punkte nustatyta, kad „<.> nusikaltimai, padaryti už valstybės, šios Konvencijos Šalies, jurisdikcijos ribų, sudaro pirminį nusikaltimą tik tuo atveju, jei atitinkama veika yra laikoma nusikaltimu pagal valstybės, šios Konvencijos Šalies, kurioje ji buvo padaryta, vidaus teisę ir būtų laikoma nusikaltimu pagal valstybės, šios Konvencijos Šalies, kuri įgyvendina ar taiko šį straipsnį, vidaus teisę, jei ji būtų padaryta ten“¹⁹⁸.

JT konvencijoje prieš korupciją 23 straipsnio 2 dalies c punkte įtvirtinta lygiai tokia pati nuostata: „<.> už kurios nors valstybės, šios Konvencijos Šalies, jurisdikcijos ribų padaryti nusikaltimai tik tuomet yra laikomi pirminiais nusikaltimais, kai atitinkama veika laikoma nusikaltimu pagal tos valstybės, kur ji buvo padaryta, nacionalinę teisę ir būtų laikoma baudžiamuoju nusikaltimu pagal šį straipsnį vykdančios ir taikančios valstybės, šios Konvencijos Šalies, nacionalinę teisę, jei ši veika būtų įvykdyta joje“¹⁹⁹.

Apibendrinant tai kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos Respublika, siekdama tinkamai kovoti su pinigų plovimu, BK 7 straipsniu įtvirtino universalumo principą tiek už tarptautinius nusikaltimus, tiek už tarptautinio pobūdžio konvencinius nusikaltimus. Visgi, pinigų plovimas susideda iš kelių etapų. Tam, kad asmenį galima būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn už šią veiką, būtina pirminė nusikalstama veika, iš kurios gautas rezultatas yra pinigų plovimo dalykas. Atskirose užsienio valstybėse gali skirtis ne tik pirminės nusikalstamos veikos samprata, bet ir tai, kas laikytina nusikaltimu, o kas tik neteisėtu veiksnu arba veiksmu, kuris apskritai neužtraukia jokios rūšies atsakomybės.

¹⁹⁶ Šveicarijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁹⁷ Vokietijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹⁹⁸ JT konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą., *supra* note 47, 6 straipsnis.

¹⁹⁹ JT konvenciją prieš korupciją., *supra* note 49, 23 straipsnis.

3.2. Pinigų plovimo neapibrėžtumo problemos tarp atskirų užsienio valstybių

Atskiros užsienio valstybių jurisdikcijos turi nevienodą požiūrį į tai, kas turėtų būti laikoma pirmine nusikalstama veika, iš kurios gautas turtas yra pagrindas pinigų plovimo procesui vykti. Tam tikros užsienio valstybės nusistato pirminių nusikalstamų veikų sąrašą, kitos – už pinigų plovimą baudžia jei turtas gautas iš visų nusikalstamų veikų, numatytų baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje. Kai kuriose jurisdikcijose nustatyta, kad pirminė nusikalstama veika yra bet kuri veika, būtinai baudžiama ne mažiau nei vienerių metų terminui, kitose – ne mažiau nei trys ar penki metai kalinimo bausmės²⁰⁰. Taip pat, skirtingos užsienio valstybės nusistato ar tam tikri veiksmai yra nusikaltimas ar ne. Be to, atskiros užsienio valstybės savo nacionaliniuose baudžiamuosiuose kodeksuose gali nustatyti, kad kitoje užsienio valstybėje įvykdytas nusikaltimas būtų baudžiamas ir pagal vietos įstatymus, norint patraukti asmenį už pinigų plovimą. Jeigu užsienyje padaryta nusikalstama veika nebaudžiama pagal vietos įstatymus, nėra ir nusikalstamu būdu gauto turto, kuri reikia legalizuoti.

Skirtumai tarp atskirų užsienių valstybių apibrėžiant pinigų plovimą gali sukelti tam tikras problemas. Kadangi pinigų plovimas yra tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika, nevienodas požiūris į apibrėžtį sukelia tam tikrų problemų kovoje su pinigų plovimu tarptautiniu lygmeniu.

Taigi, tarptautiniu lygmeniu galima išskirti dvi tendencijas: šalys, kuriose pinigų plovimas apibrėžiamas siaurai ir šalys, kuriose pinigų plovimas apibrėžiamas plačiai. Lietuvos Respublika priklauso pastarajai kategorijai, nes pirminės nusikalstamos veikos, kaip pagrindas įvykdyti BK 216 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką yra visos nusikalstamos veikos ir baudžiamieji nusižengimai, numatyti BK 216 straipsnyje.

Kitas svarbus aspektas yra tas, kad tai kas yra neteisėta, nebūtinai yra kriminalizuota ir tampa nusikalstama veika. Pavyzdžiui, Olandijoje nelegalu lošti lošimo namuose, kuri neturi licenzijos, tačiau tai nėra nusikaltimas²⁰¹. Taip pat šioje šalyje galima prekiauti kanapėmis, Lietuvoje valstybėje už tai būtų baudžiama pagal baudžiamuosius įstatymus. Dvi skirtingos užsienio valstybės – du nevienodi požiūriai į tai, kas yra nusikalstama veika, o kas ne.

Taigi, kovojant su pinigų plovimu tarptautiniu lygmeniu, silpnoji ir pažeidžiama vieta yra nevienodas požiūris į pirmines nusikalstamas veikas atskirose užsienio valstybių. Nuo pirminių nusikalstamų veikų apimties priklauso ar asmuo bus persekiojamas už pinigų plovimą. Problema tame, kad nepaisant suderintų pastangų Europos ir tarptautiniu lygmeniu, nacionalinės valstybių teisės sistemos vis tiek skirtingai kriminalizuoja pinigų plovimą. Taigi, problemų kyla tada, jei vienoje šalyje įvykdžius nusikaltimą, o kitoje legalizavus nusikalstamu būdu gautą turtą, pastarojoje

²⁰⁰ Unger, B., *supra* note 41, p. 17.

²⁰¹ Unger, B., *supra* note 41, p. 7.

valstybėje veiksmai, atlikti pirmosios valstybės jurisdikcijoje nesudaro pirminės nusikalstamos veikos arba apskritai nėra laikoma nusikalstama veika.

Daugelis užsienio valstybių laikosi dvigubo baudžiamumo principo, pagal kurį tiek vienoje, tiek kitoje valstybėje turi būti nustatyta, kad tam tikra nusikalstama veika „įeina“ į pirminės nusikalstamos veikos sąrašą. Taigi, gali susiklostyti situacija, kai tam tikroje šalyje negalima bus persekioti už pinigų plovimą, nes pirminė nusikalstama veika buvo padaryta kitoje valstybėje, kurioje ta nusikalstama veika nelaikytina pirminiu nusikaltimu pinigų plovimo atžvilgiu. Tokioje situacijoje nebūtų pinigų plovimo vieno iš sudėties požymio – dalyko, tai yra, nusikalstamu būdu gauto turto, būtino, norint asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už šią veiką.

Kaip pavyzdį, galima pateikti nusikalstamą veiką, susijusią su mokesčių vengimu. Skirtingos užsienio valstybės nevienodai vertina tokius veiksmus, kai iš mokesčių vengimo gautos pajamos jas legalizuojant bus kvalifikuojami kaip pinigų plovimas. Mokesčių vengimas yra laikoma pirminė nusikalstama veika JAV pinigų plovimo procesui²⁰². Australijoje vyraujantis „platus pirminių nusikalstamų veikų požiūris“ leidžia taikyti pinigų plovimo normą, jei pajamos gautos vengiant mokėti mokesčius²⁰³. Vokietijoje mokesčių vengimas nėra pirminė nusikalstama veika pinigų plovimo procesui vykti. Tuo tarpu Tiek Šveicarijoje²⁰⁴, tiek Graikijoje²⁰⁵ mokesčių vengimas yra net gi ne nusikalstama veika. Tokių pajamų slėpimas nesudaro pinigų plovimo nusikaltimo sudėties, kadangi pagrindinis reikalavimas norint patraukti asmenį už šį nusikaltimą yra nusikalstama pajamų kilmė, taigi netenkinama pagrindinė sąlyga. Pavyzdžiui, baudžiamasis persekiojimas dėl mokesčių vengimo priklausys nuo kiekvienos valstybės požiūrio. Praktikoje gali atsirasti situacija, kai, pavyzdžiui, Lietuvos valstybėje buvo legalizuotos lėšos, gautos vengiant mokesčių Šveicarijoje, kurioje šie veiksmai nelaikytini nusikalstamais, o neteisėtais. Lingvistiškai aiškinant BK 7 straipsnio nuostatas, asmuo būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, tai yra, būtų taikomas universalumo principas. Visgi, tokia situacija atrodo ne visai logiška. LR tokioje situacijoje nebūtų patyrusi jokios žalos. Juk BK 216 straipsnio nuostatos priskirtos nusikaltimams finansų sistemai, o turtas, legalizuotas Lietuvos valstybėje, iš esmės, negali būti vertinamas kaip nusikalstamos kilmės.

Kita problema yra ta, kad tarptautiniais teisės aktais imperatyviai nėra draudžiama nebausti asmens, padariusio pirminę nusikalstamą veiką bei legalizavusį iš tos veikos gautas pajamas. Taip

²⁰² Money laundering and currency crimes. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <http://www.irs.gov/irm/part9/irm_09-005-005.html>.

²⁰³ Unger, B., *supra* note 42, p. 7.

²⁰⁴ Tax fraud and tax evasion, tax evasion not legal basis for money laundering, [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.transparency.ch/financialcentre/pages/taxfraud.php>>, <<http://www.ibtimes.co.uk/hsbc-scandal-tax-evasion-not-legal-basis-swiss-money-laundering-case-against-british-bank-1488687>>.

²⁰⁵ Greek law digest. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.greeklawdigest.gr/topics/tax/item/119-tax-guide>>.

pirminės nusikalstamos veikos vykdytojas išvengia atsakomybės už pinigų plovimą. Kaip darbe minėta anksčiau - tai nėra teisinga. Pavyzdžiui, Austrijoje, asmuo, padaręs pirminę nusikalstamą veiką, nėra baudžiamas už pinigų plovimą²⁰⁶. Tai yra, tik kitas asmuo, neprisidėjęs prie pirminės nusikalstamos veikos yra baudžiamas už pinigų plovimą.

Nacionaliniu lygmeniu, neinkorporavus „plataus pirminių nusikalstamų veikų požiūrio“ gali sumažėti ikiteisminių tyrimų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius. To priežastis yra įrodinėjimo problemos. Jeigu teisme iš esmės sunku įrodyti, kad turtas kilęs iš tam tikros sunkios nusikalstamos veikos, tai įrodyti būtent iš kurios būtų nepaprastai sunku²⁰⁷. Baudžiamasis persekiojimas tampa „sunkus ir nepatogus“. Dėl šios priežasties tam tikros užsienio šalys nustatė, kad į pirminę nusikalstamą veiką „įeina“ visos nusikalstamos veikos ir baudžiamieji nusižengimai numatyti baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje. Lietuvos Respublika yra viena iš šių valstybių. Be to, svarstytuose įstatymų projektuose dėl BK 216 straipsnio pakeitimo buvo svarstyta galimybė taikyti šia normą tik už sunkius ir labai sunkius nusikaltimus. Autorė mano, kad tokiu atveju BK 216 straipsnio taikymo efektyvumas dar labiau sumažėtų, kadangi reikėtų laukti teismo sprendimo dėl sunkios ir labai sunkios nusikalstamos veikos padarymo ir tik tokių atveju galima būtų taikyti BK 216 straipsnį bei kaip minėta, būtų sunku įrodyti konkrečią sunkią arba labai sunkią nusikalstamą veiką.

Tarptautinės teisės aktai nurodo, kad terorizmas turi būti tarp pirminių nusikalstamų veikų. Ši nusikalstama veika taipogi yra pavojus bei globalizacijos iššūkis tarptautinei bendruomenei. Pasak profesorės Brigitte Unger, terorizmas nėra ta nusikalstama veika, iš kurios gaunama neteisėtų pajamų, kurias vėliau reikia legalizuoti²⁰⁸. Priešingai, pinigai, panaudoti terorizmo finansavimui, dažniausiai būna „švarūs“, o juos panaudojant tokie veiksmai, jie tampa nusikalstamais.²⁰⁹ Reikia atskirti gautą turtą nuo pirminės nusikalstamos veikos ir galutinio tikslo. Šiuo atveju – terorizmas yra galutinis tikslas, o ne pirminė nusikalstama veika. Finansuojant terorizmą, neketinama išvengti nusikalstamu būdu gauto turto susekimo, kuris gautas iš ankstesnių nusikalstamų veikų, o siekiama išvengti „švarių“ pinigų susekimo, kurie bus panaudoti „ateities“ nusikalstamoms veikoms vykdyti²¹⁰. Dėl to, terorizmo įtraukimas į pirminių nusikalstamų veikų sąrašą neatitinka nusistovėjusio pirminės nusikalstamos veikos esmės pinigų plovimo atžvilgiu. Autorės nuomone, šio nusikaltimo įtraukimas į pirminių nusikalstamų veikų sąrašą yra tendencingas globalizacijos procesui. Išaugus šio

²⁰⁶ Austrijos baudžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

²⁰⁷ Unger, B., *supra* note 42, p. 18.

²⁰⁸ *Ibid.*, p. 26.

²⁰⁹ *Ibid.*, p. 26.

²¹⁰ *Ibid.*, p. 26.

nusikaltimo grėsmei, būtina imtis ir kitų, papildomų priemonių norint apsaugoti ir kitas, įstatymo saugomas vertybes, todėl terorizmo įtraukimas į pirminių nusikalstamų veikų sąrašą yra pagrįstas ir teisingas.

Nors FATF 40 rekomendacijų yra tarptautinis standartas šalims, kurios nurodo kaip tinkamai reikia kriminalizuoti pinigų plovimo veiką, visgi iki šiol nėra priimtas bendras susitarimas kas būtent sudaro pinigų plovimą, ypačingai nėra susitarimo, kokios nusikalstamos veikos yra pagrindas pinigams plauti. 40 FATF rekomendacijų ir ES direktyvos nereikalauja, kad mokesčių vengimo veika būtų laikoma pirminė nusikalstama veika pinigų plovimo atžvilgiu.

Ypačingai daug problemų kyla ne ES, o tarptautiniu lygmeniu, kadangi organizuoto nusikalstamumo struktūriniai vienetai paplitę po visą pasaulį, o pinigų plovimas su šiuo reiškiniu turi specialų tarpusavio ryšį.

Kaip darbe minėta anksčiau, ES lygmeniu su šia problema bandyta kovoti priimant trečiąją direktyvą, kuria bandyta taisyti neatitikimus tarp užsienio valstybių. Šioje direktyvoje atsispindi išsamiausias požiūris į pinigų plovimo veiką. Trečioji direktyva, inkorporavusi 40 FATF rekomendacijų, tokiu būdu harmonizavo ES ir tarptautines priemones kovoje su pinigų plovimu. Ši direktyva išlygina skirtumus tarp ES šalių dėl pirminių nusikalstamų veikų neatitikimų. Visgi, problema nebuvo visiškai išspręsta. Lygiai taip pat neharmonizuotos bausmės, todėl skirtingos šalys turi skirtingas bausmes. Minėtos priemonės neišsprendė visų pinigų plovimo apibrėžties problemų.

Verta paminėti, kad 2015 m. birželio mėnesį turėtų pasirodyti 4 ES direktyva kovai su pinigų plovimu, kuri turėtų labiau harmonizuoti tam tikrus reglamentavimo neatitikimus tarp ES valstybių. Šios direktyvos projekte įtvirtinama, kad mokestiniai nusikaltimai privalo būti tarp pirminių nusikalstamų veikų pinigų plovimo atžvilgiu²¹¹.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, tarptautiniai skirtumai, susiję su pirminėmis nusikalstamomis veikomis privalo būti pašalinti dėl efektyvesnės kovos su pinigų plovimu. Nesvarbu, kad Lietuvos valstybėje vyrauja platus požiūris į pirminę nusikalstamą veiką pinigų plovimo atžvilgiu. Jeigu veika tęsiasi per kelių valstybių teritorijas, gali kilti baudžiamojo persekiojimo problemų, jei kitoje šalyje nėra nustatytas platus pirminių nusikalstamų veikų požiūris. Nepaisant to, kad pinigų plovimo apibrėžimai skiriasi tarp skirtingų užsienio šalių, visgi, svarbu surasti bendrą pinigų plovimo apibrėžimą. Įvertinant, svarbu pirminio nusikaltimo sampratos aiškumas, nes skirtingose šalyse ji skiriasi. FATF įdėjo dideles pastangas apibrėžiant pinigų plovimą. Tačiau rekomendacijos buvo ir yra skirtos apibrėžiant tarptautinį standartą, neatsižvelgiant į nacionalinės sistemos skirtumų buvimą bei kitokį požiūrį į pinigų plovimą.

²¹¹ <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52013PC0045>>. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015.03.26].

IŠVADOS

1. Esant ypatingai pinigų plovimo struktūrai, iki šiol nėra vieningo požiūrio dėl šios nusikalstamos veikos. Apibrėžiant šį reiškinį, egzistuoja sampratų įvairovė. Nesant vieningo požiūrio, padėtis kovoje su pinigų plovimu darosi dar labiau komplikuoja. Sutinkamai su tarptautinių teisės aktų nuostatomis bei baudžiamosios teisės mokslininkų išvestomis sąvokomis, pinigų plovimas - tai būtinybė nuslėpti tikrąją pajamų šaltinio kilmę, išsaugoti pajamų kontrolę ir pakeisti turto nusikalstamą formą, atliekant sudėtingus intelektualių pastangų reikalaujančius veiksmus.

2. Aptariama nusikalstama veika tapo globaliu reiškiniumi. Pinigų plovimo mechanizmas sudėtingėja, atitinkamai keičiasi tarptautiniai ir ES teisės aktai. Iš pradžių siejant šią nusikalstamą veiką išimtinai tik su narkotikų prekyba, ilgainiui, pinigų plovimo požymiai tarptautiniuose teisės aktuose įgavo kitokią prasmę. Nors ir įvyko teigiami pokyčiai, visgi alternatyvieji veikos padarymo būdai tapo pernelyg išplėtoti. Ryšium su tuo, kyla abejonės dėl tam tikrų požymių būtinybės.

3. Kadangi Lietuvos valstybė yra tarptautinės bendruomenės dalis, būtina atsižvelgti į tam tikras, tarptautinių ekspertų diktuojamas sąlygas. Po įstatymo redakcijos įsigalioję naujieji BK 216 straipsnyje numatyti alternatyvieji veikos padarymo būdai „apima“ tris alternatyvias pinigų plovimo veikas, kurios yra reglamentuotos tarptautiniuose teisės aktuose. Kadangi LR BK numatytos tam tikros veikos kai kuriais požymiais sutampa, kyla dubliavimosi problemų. Kitas svarbus aspektas yra tas, kad tam tikri naujieji požymiai iš esmės yra pertekliniai ir nereikalingi. Konstruojant galimas tokių požymių inkriminavimo ir taikymo galimybes, kyla pagrįstų abejonių dėl to, ką iš tikrųjų reikėtų laikyti pinigų plovimu, nes naujų požymių reglamentavimas neatitinka tikrosios pinigų plovimo esmės bei pavojingumo, taip pat nesiderina su LR BK struktūra bei kitų nusikalstamų veikų reglamentavimu.

4. Naujieji alternatyvieji veikos padarymo būdai iš esmės neišspręs vyraujančios problemos, atvirkščiai – atsiras daugiau atribojimo problemų. Šiuo atveju reikėtų tobulinti baudžiamojo proceso bei ikiteisminio tyrimo reglamentavimo normas, tokias kaip operatyvinės veiklos įstatymo nuostatas bei įrodymų rinkimą, šios nusikalstamos veikos užkardymo priemonės.

5. Išanalizavus LR bei atskirų užsienio šalių teisinį vertinimą pinigų plovimo atžvilgiu nustatyti tam tikri subjektyviųjų ir objektyviųjų požymių skirtumai. Nors ir nustatyti tam tikri reikalavimai, tačiau užsienio valstybės jų pilnai neatitinka. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad iki šiol nėra vieningo požiūrio tarp užsienio valstybių, kas būtent sudaro šią nusikalstamą veiką bei koks būtų racionaliausias teisinis vertinimas. Ryšium su tuo, kiekviena valstybė, nors ir būdama tarptautinės bendruomenės dalimi, atsižvelgia į savo nacionalinės sistemos ypatumus.

6. Teismų praktikoje vyraujančios tendencijos parodė, kad sunkiausia yra įrodyti subjektyviosios pusės požymius – tikslą legalizuoti, žinojimą apie nusikalstamą turto kilmę. Svarbu yra tai, kad aktyvūs veiksmai, įgyvendinant šį tikslą turi pereiti visas tris pinigų plovimo stadijas. Taip pat kyla problemų nustatant pirminę nusikalstamą veiką, iš kurios turtas buvo gautas bei priežastinį ryšį tarp pirminės nusikalstamos veikos ir iš jos gautų pajamų legalizavimo. Situacijos sudėtingumą pasunkina tai, kad pati BK 216 straipsnio sudėtis yra sukonstruota sudėtingai, be to, ši nusikalstama veika pasižymi intelektualiais veikimo būdais, dėl to reikalauja ypatingo dėmesio, renkant įrodymus.

7. Specifiška pinigų plovimo esmė nulemia skirtingą požiūrį į šia nusikalstamą veiką. Valstybės pasirenka - plačiai arba siaurai suvokia pirminio nusikaltimo sampratą pinigų plovimo atžvilgiu. Būtent šie skirtumai lemia problemas kovoje su pinigų plovimu tarptautiniu lygmeniu. Iki šiol trūksta konkretaus apibrėžimo ar vieno sistemingo teisės akto, kuriame būtų tiksliai įvardyta, kas yra pinigų plovimas, kas sudaro šią nusikalstamą veiką, o kokie elementai neturėtų būti pripažintini šios nusikalstamos veikos struktūrine dalimi. Tarptautinei bendruomenei palaiapsniui reikia harmonizuoti ir suvienodinti požiūrį į pirminę nusikalstamą veiką, kadangi tik bendrų pastangų dėka įmanoma efektyviau kovoti su šiuo nusikalstamu reiškiniu.

PASIŪLYMAI

1. Siekiant padidinti BK 216 straipsnio taikymo efektyvumo rodiklius bei išvengti tam tikrų požymių dubliavimo, autorė siūlo pakeisti BK 216 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„216 straipsnis. Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas

1. Tas, kas siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens turtą, žinodamas arba **privalėdamas numatyti**, kad jis gautas nusikalstamu būdu, ~~ta turtą įgijo, valdė, naudojo~~, perdavė kitiems asmenims, atliko su tuo turtu susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius, naudojo jį ūkinėje, komercinėje veikloje ~~kitais jį pertvarkė~~ ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, taip pat tas, kas slėpė savo paties ar kito asmens turto tikrąjį pobūdį, šaltinį, buvimo vietą, disponavimą juo, judėjimą arba nuosavybės ar kitas su tuo turtu susijusias teises, žinodamas, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu, baudžiamas <...>“ .

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių įstatymai ir kiti norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7 IR 216 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 224¹ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-702.
4. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 7,216 ir 237 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 224¹ straipsniu ir 189 straipsniu pripažinimas netekusiu galios įstatymo projektas. Projekto Nr. XIP-4535, 2013, Vilnius.
5. Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. Nr. I-551. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 60-1182.
6. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 8¹, 35 ir 326 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. VIII-303. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 65-1534.
7. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
8. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2013 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. I-8 „Dėl rekomendacijų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 5-209.
9. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimų prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 64-1502.
10. Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. I-727 „Dėl Europos 1990 metų konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 12-263.
11. Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijos. *Valstybės žinios*. 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. 1R-298.

Tarptautiniai teisės aktai:

12. International Standarts on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism Proliferation – the FATF Recommendations, <http://www.fatf.gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf>.

13. FATF XI special recommendations. <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>>.
14. Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering // Oficialusis leidinys L. 1991, Nr. 166-77.
15. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering // Oficialusis leidinys L. 2001, Nr. 344-76.
16. Europos parlamento ir tarybos direktyva 2005/60/EB 2005 m. spalio 26 d. dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui.
17. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ratifikavimo. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 136-5144.
18. Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. I-727 „Dėl Europos 1990 metų konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ratifikavimo“.
19. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 51 – 1933.
20. 1988 metų Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 38-1004.

Lietuvos teismų praktika:

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K- 271/2006).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-515/2006).
23. Lietuvos Apeliacinio Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. lapkričio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-380/2008).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. gegužės 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-147/2010).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 8 d. nutartis Baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2k-7-330/2011).

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 12 d. nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-135/2012
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 12d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2k-135/2012).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. balandžio 17d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-7-96/2012).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K–251/2014.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 2d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2k-251/2014).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. balandžio 16d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 2K-210-942/2015).

Mokslinė ir kita specialioji literatūra:

32. Bikelis, S. Čepytė, B. Girdauskas, M. Kad nusikaltimai neapsimokėtų. Tradiciniai ir modernūs turto konfiskavimo mechanizmai. Vilnius: Justitia, 2014.
33. Boyer, Allen. Light, Susan. Dirty money and bad luck: money laundering in the brokerage context. Virginia law and bussines review, 2008.
34. Gutauskas, A. Baudžiamoji teisė. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2014.
35. Gutauskas A. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo baudžiamasis teisinis vertinimas // Jurisprudencija. 2007. 8(98).
36. Guy Stessens. *Money Laundering. A new law enforcement model*. Cambridge university press, 2000.
37. Joanne Greig, “Combatting money laundering” (1997) Reviewing: Paolo Bernasconi (ed.), *Money Laundering and Banking Secrecy: XrVth International Congress of Comparative Law. Criminal Law Forum*. Vol. 8 number 1, p. 485-496). The term money laundering comes from mafia practices in United States (US) in 1920.
38. Kaziliūnaitė, R. Baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių savanaudiškos veiklos aspektų įtaka iš šios veiklos gaunamo turto statusui, 2013, 5(1).
39. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, III tomas, specialioji dalis. Vilnius: Registrų centras, 2010.

40. Madinger J. Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators. New York, CRC Press, 2006.
41. Makūnaitė, S. Neteisėto praturtėjimo nusikaltimo dalykas. Teisė, 2014.
42. Mioara – Ketty Guiu, Approaches regarding Money laundering, „Alexandru Ioan Cuza” Police Academy, Bucharest, Associate Researcher of Romanian Academy, 2012.
43. Namavičius J, Baudžiamojo įstatymo galiojimas erdvėje. Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai. Vilnius: Registrų centras, 2014.
44. Nevera A, Valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principai. Monografija, Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006.
45. Prapiestis D. Galimybė sujungti Baudžiamojo kodekso 189 ir 216 straipsniuose įtvirtintas nusikalstamų veikų sudėtis // Aliuokonienė R., Andriuškevičius A., Baranskaitė A. ir kt. Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012.
46. Ricardo Pinto and Ophelie Chevalier, “Money Laundering as An Autonomous Offence: Analysis of the Consequences of the Autonomy of the Money Laundering Offence – the Perpetrator of the Predicate Offence as the Perpetrator of the Offence of Money Laundering”, Inter-American Drug Abuse Control Commission, CICAD, 2006.
47. Unger B. The Amount and the Effects of Money Laundering. Utrecht School of Economics, Utrecht, 2006.
48. Vadapalas V, Tarptautinė teisė, Vilnius: Eugrimas, 2006.
49. Vaškelaitis, V. Piniginiai atsiskaitymai: teorija ir praktika. Vilnius: Eugrimas, 2001.

Internetinės svetainės:

50. Directorate General For international Law And foreign relations. <<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/english/fatf.html>>.
51. <http://www.lrt.lt/naujienos/ekonomika/4/38567/ep_sugrieztino_pinigu_plovimo_pre_vencija>.
52. <<http://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/pdf/amlml05.pdf>>.
53. <<http://www.interpol.int/Crime-areas/Financial-crime/Money-laundering>>.
54. <<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Money+Laundering>>.
55. <<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Money+Laundering>>.

56. http://siteresources.worldbank.org/EXTAML/Resources/3965111146581427871/Reference_Guide_AMLCFT_2ndSupplement.pdf>.
57. <http://www.anti-moneylaundering.org/Money_Laundering.aspx>.
58. <<http://www.biography.com/people/meyer-lansky-9542634>>.
59. <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/330022/Meyer-Lansky>>.
60. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
61. <http://www.businesspundit.com/10-most-notorious-money-laundering-cases-of-the-20th-century/>.
62. FNTT veikla 2012 m. pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje. <http://www.fntt.lt/uploads/docs/FNTT_veikla_pp_tfp_sirtyje_2012.pdf>.
63. Third round detailed assessment report on Lithuania.
<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL\(2006\)12Summ-LTU_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL(2006)12Summ-LTU_en.pdf)>.
64. Report on fourth assessment visit.
<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL\(2012\)29_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LIT4_MER_MONEYVAL(2012)29_en.pdf)>.
65. Council of Europe // http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Lithuania_en.asp;
66. Lithuania 3rd Compliance Report.
<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL\(2015\)13_CEPLTH03_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL(2015)13_CEPLTH03_en.pdf)>.
67. Council of Europe.
<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL\(2014\)19_Lithuania_CEP\(2nd\).pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/Compliance/MONEYVAL(2014)19_Lithuania_CEP(2nd).pdf)>.
68. The statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL).
<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/CMRes\(2013\)13E.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/CMRes(2013)13E.pdf)>.
69. Anti-Money laundering Forum.
70. <<http://www.anti-moneylaundering.org/FATF.aspx>>.
71. <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/925/925991/925991lt.pdf>.
72. <<http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/whoweare/>>.
73. Greek law digest. <<http://www.greeklawdigest.gr/topics/tax/item/119-tax-guide>>.

74. Tax fraud and tax evasion.
<<http://www.transparency.ch/financialcentre/pages/taxfraud.php>>.
75. <<http://www.ibtimes.co.uk/hsbc-scandal-tax-evasion-not-legal-basis-swiss-money-laundering-case-against-british-bank-1488687>>.
76. <<http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/bestpractices/fatf/40recs-moneylaundering/fatf-rec01.pdf>>.
77. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52013PC0045>>.
78. 2013 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)--Volume II: Money Laundering and Financial Crimes Country Database--Indonesia through Mongolia
79. <<http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/database/211180.htm>>.
80. Atskirų užsienio valstybių audžiamojo kodekso nuostatos, reglamentuojančios atsakomybę už pinigų plovimą.
<<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
81. JK teisės aktas, reglamentuojantis atsakomybę už nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtai gautu turtu. <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29>>.
82. Euro banknotų leidimas.
<<https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/euro/html/index.lt.html>>.
83. Financial Service Authority , “The Money Laundering Theme Tackling our new Responsibilities”
< http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/money_laundering.pdf>

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Mūsų darbo pagrindinis tikslas buvo atskleisti pagrindinius pinigų plovimo bruožus bei esmines problemas, kylančias inkriminuojant ir taikant šią nusikalstamą veiką praktikoje. Taip pat, įsipareigojimus, kylančius tarptautinių sutarčių pagrindu, kurie ne visada sutampa su nacionalinės teisės sistemoje nusistovėjusia praktika. Darbe lygintos atskiros užsienio valstybės bei nustatyta, kad problemų taikant šią normą kyla nepriklausomai nuo pinigų plovimo reglamentavimo skirtumų. Pagrindinės problemos susijusios su specifiška šios nusikalstamos veikos samprata bei sudėtingu veikslių mechanizmu legalizuojant nusikalstamu būdu gautą turtą.

Taip pat darbe didelis dėmesys buvo skiriamas pinigų plovimo baudžiamosios atsakomybės problemoms, kurios susijusios su šios nusikalstamos veikos tarptautiniu pobūdžiu. Nustatyta, kad dėl nevienodo požiūrio bei reglamentavimo kyla baudžiamumo problemų, jei veika peržengia vienos jurisdikcijos ribas. Šiuo atveju tarptautinei bendruomenei būtina harmonizuoti aspektus, kylančius apibrėžiant pinigų plovimą, ypatingai pirminių nusikaltimų atžvilgiu.

Reikšminiai žodžiai: *pinigų plovimo reglamentavimas, atskiros užsienio valstybės, turto legalizavimas, tarptautinio pobūdžio nusikalstama veika, jurisdikcija, harmonizavimas.*

ANOTACIJA ANGLŲ KALBA

The main goal of our project was to discover and reveal the main problems of money laundering that arise when this criminal offense is incriminated in practice. Also, any obligations that arise from international contracts and do not coincide with the national law present. Separate states were compared in the project, and it was determined that problems occur independently from the differences in money laundering regulations. Main problems are related to the specific conception of this criminal offense and complicated processes regarding legalization of any property or assets acquired illegally.

High attention was given to problems which arose when money laundering was applied as an international criminal offense. Conclusion was made that problems in criminality appear because of the difference in regulation and position when jurisdictions are crossed. In this case, international community must harmonize the aspects that describe money laundering, especially in respect of predicate offence.

Key words: *money laundering regulations, separate foreign states, legalization of the property, transnational crime, jurisdiction, harmonization.*

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Baudžiamosios atsakomybės už pinigų plovimą problemos: nacionalinis ir tarptautinis aspektas

Baudžiamosios teisės srities mokslininkai rašė apie pinigų plovimo teorines ir praktines problemas. Tačiau įsigaliojus BK 216 naujajai redakcijai, nėra naujų mokslinių darbų, kuriuose būtų analizuojami nauji šios nusikalstamos veikos požymiai, bei netyrė galimo poveikio besiformuojančiai teismų praktikai. Taip pat LR nėra mokslinių publikacijų, kuriuose būtų lyginamas teisinis pinigų plovimo vertinimas tarp LR ir kitų užsienio šalių. Šios nusikalstamos veikos darymas pasižymi ypatingu profesionalumu bei sudėtinga struktūra, kuri dažniausiai sutrukdo priimti apkaltinamąjį nuosprendį, nors remiantis prielaidomis, galima būtų įžvelgti įvykusį nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą.

Nustatyta, kad įsigaliojus naujajai BK 216 straipsnio redakcijai išaugo ikiteisminių tyrimų bei perduotų į teismą bylų skaičius. Tačiau apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius pirmoje instancijoje išlieka nepakitęs. Visgi, pastebimai daugiau apkaltinamųjų nuosprendžių priimta kasacinėje instancijoje. Minėtus pokyčius įtakojo ne BK 216 straipsnio redakcija, kadangi vis dar taikoma senoji redakcija. Galimai minėti pakeitimai turėjo įtakos pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičiui. Apžvelgiant atskirų užsienio valstybių statistinius duomenis, išryškėja tam tikros tendencijos. Nepaisant tam tikrų, skirtingų teisinio vertinimo niuansų pinigų plovimo atžvilgiu, nedidelis apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius vyrauja ir atskirose užsienio valstybėse.

Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad BK 216 straipsnyje numatyta nusikalstama veika gali tam tikrais požymiais sutapti su tam tikromis BK numatytomis nusikalstamomis veikomis, ypač po naujosios, darbe aptartos, BK įstatymo redakcijos.

Išanalizavus teismų praktiką nustatyta, kad taikant BK 216 straipsnį, būtina įrodyti visus šios nusikalstamos veikos sudėties požymiams: iš nusikalstamos veikos gauto turto, pinigų kilmės, taip pat subjektyviųjų požymių – kaltės – žinojimo apie nusikalstamą (o ne neteisėtą) pinigų kilmę, tikslą legalizuoti nusikalstamu būdu gautą turtą. Daugiausiai problemų kyla įrodant nusikalstamą turto kilmę, nustatant pirminę nusikalstamą veiką.

Įgyvendinant darbe išsikeltus tikslus bei uždavinius, buvo nagrinėjamas tarptautinis pinigų plovimo aspektas. Jei veika tęsiasi per kelių valstybių teritorijas, gali kilti baudžiamojo persekiojimo problemų, jei kitoje šalyje nėra nustatytas platus pirminių nusikalstamų veikų požiūris. Nepaisant to, kad pinigų plovimo apibrėžimai skiriasi tarp skirtingų užsienio šalių, nustatyta, kad svarbu surasti

bendrą pinigų plovimo apibrėžimą. Įvertinant, svarbu pirminio nusikaltimo apibrėžimo aiškumas, nes skirtingose šalyse jis skiriasi.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

The problems, related to criminal responsibility for money laundering: national and international aspects

Summary

Theorists of criminal law have written about the theoretical and practical problems of money laundering. However, after the Criminal Code article no. 216 took effect, the scientific articles written before could not be applied anymore. In addition, LR has no scientific publications in which the difference between LR and other states money laundering regulations would be compared. Particularly this criminal offense exhibits distinct professionalism and complex structure, that gets in the way of conviction, even if it's obvious to assume that a property was legalized illegally.

It was found that when the Criminal Code article no. 216 took effect, cases of pre-trial investigations and cases, referred to the court, count has risen, even so the convictions in the first instance did not change, however, noticeably more convictions was accepted to the Supreme court. The changes mentioned were not influenced by the Criminal Code article no. 216, since the old version of the article is still applicable. However it is possible that the changes mentioned had influence on the count of pre-trial investigations. Examining separate statistical values of different states, some tendencies elucidate. Despite some different nuances of the legal assessment of money laundering, a small number of convictions keep prevailing in individual states.

During the analysis it was found that the criminal offense provided in the Criminal Code article no. 216 can coincide, in some attributes, with some other offenses provided in the Criminal Code, especially after the new article of the Criminal Code.

After the analyse of court practice, it was found that when the Criminal Code article no. 216 was applied, it is necessary to prove all of the following attributes of a criminal offense: the origin of any property received, also any subjective attributes such as: knowing about criminal (not illegal) origin of a property, and the intention to legalize any property acquired illegally. Most problems appear when it is needed to prove the origin of a property acquired illegally and determine predicate offence.

To fulfil the tasks and objectives of the project, the aspect of international money laundering law was investigated. If the offense extends to other states territory, some problems in criminal prosecution may occur. Despite the difference in the definition of terms of money laundering in

different states, it was found that it is most necessary to find a common definition of terms of money laundering.

To sum up, it is of most importance to clarify definition of predicate offence, because of the difference it has in different states.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2015 m. gegužės d.

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),
Baudžiamosios teisės ir proceso instituto, baudžiamosios teisės ir kriminologijos
programos

Studentė Edita Denovagis

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„Baudžiamosios atsakomybės už pinigų plovimą problemos: nacionalinis ir tarptautinis aspektas“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Edita Denovagis